

T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
DIŞ İLİŞKİLER VE AB KOORDİNASYON DAİRESİ BAŞKANLIĞI

AB UZMANLIK TEZİ

TARIM ÜRÜNLERİ TİCARETİNİN
LİBERALLEŞMESİ İLE BİRLİKTE AB
ORTAK TARIM POLİTİKASI'NDA
OLABİLECEK DEĞİŞİMLER VE TÜRKİYE

ADİL YÜKSEL PERKİN
AB UZMAN YARDIMCISI

ANKARA

2008

ÖZET

Uzmanlık Tezi

TARIM ÜRÜNLERİ TİCARETİNİN LİBERALLEŞMESİ İLE BİRLİKTE AB ORTAK TARIM POLİTİKASI'NDA GELECEKTE OLABİLECEK DEĞİŞİKLİKLER VE TÜRKİYE

Adil Yüksel PERKİN

Tarım ve Köyşleri Bakanlığı
AB Uzman Yardımcısı

Nüfus artışı, iklim değişikliği, gıda amaçlı ve gıda amaçlı olmayan tarım ürünleri ticaretinin düzenlenme ihtiyacı, tüketici tercihlerindeki değişiklikler gibi durumları içeren değişen dünya koşulları nedeniyle, tarım politikaları DTÖ çerçevesinde reforma uğramaktadır. Tarım ürünleri ticaretinin daha liberal hale gelmesi amacıyla Doha Kalkınma Gündemi Müzakereleri 2001 yılında başlamış ancak şu an itibariyle bir uzlaşmaya varılamamıştır. Avrupa Birliği 2003 yılında yaptığı reformun etkilerini görmek ve gelecekte yapacağı reformlara ışık tutması amacıyla Gözden Geçirme (Health Check) yapmaya başlamıştır. Ayrıca, AB 2013 yılı sonrasındaki dönemde OTP'ye yön vermek amacıyla ve AB tarımının gelecekteki projeksiyonlarını görmek için 2020 Senaryosu, Eururalis (2.0) Senaryosu, 2007-2016 FAO-OECD Tarımsal Bakış, AB tarım ürünleri arz ve talep tahmini gibi çalışmalardan faydalanmıştır. Bu çalışmalar için bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli ekonomi modelleri kullanılmıştır. Küresel ölçekte, AB ve Bölgesel ölçekte ekonomi modelleri hem kendi aralarında hem de senaryolarla etkileşime girmiş, çeşitli veri akışları ve karşılaştırmalarla geleceğe ilişkin varsayımlar oluşturulmuştur. Sonuç olarak 2020 ve 2030 dönemlerini kapsayan senaryolar oluşturulmuştur. Bu senaryolar altında tarımsal ticaretin tamamen ya da kısmi olarak liberalize edildiğini ya da edilmediğini gösteren senaryolar mevcuttur. Senaryo sonuçlarına göre AB'de ekilebilir araziler azalacak, şehir alanları artacaktır. Bazı tarım ürünlerinin üretimi teknolojik yeniliklerden ötürü artacaktır. Ortalama işletme büyüklükleri artacak, işletme sayıları azalacaktır. Gelecekte artık tarımsal talebin belirleyicisi nüfus artışı olmayıp tüketici tercihleri olacaktır. Tarım ürünleri fiyatları ve tarımsal gelir düşecek, üretim ve ihracat özellikle düşük maliyetle üretim yapan gelişmekte olan ülkelerde artacaktır. Liberalleşme ile birlikte peynir gibi katma değeri yüksek ürünlerin üretimi artacaktır. Biyo yakıt amaçlı tarımsal üretim artacaktır. İklim değişikliği nedeniyle bitki desenleri değişecektir. Güney Avrupa'da su kıtlığı yaşanacak ve terk edilen arazilerde artışlar yaşanacaktır. Ayrıca gelecekteki politika değişimlerine de senaryolar çerçevesinde değinilecek ve bu politika değişimlerinin Türkiye açısından değerlendirilmesi de yapılacaktır.

2008, 94 sayfa

Anahtar Kelimeler: DTÖ, Avrupa Birliği, OTP, Gözden Geçirme, Liberalleşme, Senaryo, Tarım Ürünleri Ticareti

ABSTRACT

Expertise Thesis

**POSSIBLE FUTURE SHIFTS OF EU COMMON AGRICULTURE POLICY WITH THE
LIBERALIZATION OF AGRICULTURAL COMMODITIES TRADE AND TURKEY**

Adil Yuksel PERKIN

Ministry of Agriculture and Rural Affairs
Deputy EU Expert

Agricultural policies are reformed in the framework of WTO, owing to the changing of world conditions including population growth, climate change, the need for arrangement of food and non-food agricultural commodities trade, shifts of consumer preferences and etc. Doha Development Agenda Negotiations begun in 2001 in order to be more liberal of world agricultural commodities trade, but currently it doesn't reach a reconciliation. EU has begun Health Check so as to light the way for future policy shifts and to see the effects of reform which was carried out in 2003. Furthermore, in order to give a direction to CAP and to see the future EU agriculture projections, EU has benefit from Scenar 2020, Eururalis (2.0) Scenar, OECD -FAO Agricultural Outlook 2007-2016, Supply and Demand Estimate of EU Agricultural Commodities. For these studies economic models are used at regional, national and international level. Economic models are got in interaction both among themselves and with scenarios and future assumptions are formed with various data flows and comparisons. Consequently scenarios are formed which cover 2020 and 2030 periods. There are scenarios which indicate partially or fully liberalized or not liberalized of agricultural trade under these scenarios. According to the scenarios results in EU, arable lands will decrease, urban areas will increase. Some of agricultural crop production will increase because of the technical progress. Average farm size will increase and farm number will decrease. Population growth will no longer be the major driver of agricultural demand in the future, the major driver for agricultural demand will be consumer preferences. Agricultural crops prices and agricultural income will decrease, production and exports increase especially in low cost producing developing countries. The output of higher value added food commodities, such as cheese, will increase. Agricultural crop production for biofuel purpose will increase. Plant pattern will change because of climate change. South of EU will face water shortages and abandonment areas will increase. In addition it will be mentioned the future policy shifts in the framework of scenarios and this policy shifts will be evaluated in terms of Turkey.

2008, 94 pages

Key words: WTO, European Union, CAP, Health Check, Liberalization, Scenario, Agricultural Commodity Trade

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR DİZİNİ	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
TABLolar DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
2. DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ (DTÖ).....	2
Örgüt'ün temel işlevleri:	2
DTÖ Anlaşmaları:.....	3
2.1. Üyelik ve Organları	3
2.2. DTÖ ve Türkiye	5
2.3. Güncel Durum.....	5
3. DOHA KALKINMA GÜNDEMİ MÜZAKERELERİ.....	7
3.1. Gelişmeler	9
3.2. Müzakere Pozisyonumuzun Esası	10
3.3. Başlıca Müzakere Konuları.....	10
3.3.1. Pazara Giriş	10
3.3.2. İç Destekler	13
3.3.3. İhracat Rekabeti.....	15
3.4. Doha Kalkınma Turu Müzakerelerinin AB ve Diğer Ülkelere Sağlayacağı Faydalar	16
4. GÖZDEN GEÇİRME (HEALTH CHECK).....	19
4.1. Tarım, Gıda ve Kırsal Alanlar için AB'nin Gelecekteki Politikaları	21
4.1.1. 1980'li Yıllardan Günümüze OTP'de Yaşanan Radikal Reformlar	21
4.1.2. AB'deki genişlemenin reformlara etkisi	22
4.1.3. Dünya Ticaret Örgütü'nün AB Reformlarına Etkisi	23
4.1.4. Değişen Talepler ve Değişen Bakış Açılarının AB Reformlarına Etkisi	25
4.1.5. Diğer Talep ve İhtiyaçlar	25
4.1.6. 2008 Gözden Geçirmenin Kapsamı.....	26
4.1.7. Üretici Destekleme Tahminleri Senaryosu	29
5. AB 2020 YILI SENARYOSU	34
5.1. Çalışma Metodu	34
5.2. Senaryolar	37
5.2.1. Referans Senaryo	38
5.2.2. Bölgeselleşme Senaryosu	39
5.2.3. Liberalleşme Senaryosu	39
5.3. Küresel Nüfus Artışında Dünya Trendleri.....	39
5.4. Kırsal Bölgelerdeki Demografik Gelişmeler	40
5.5. 2020 Yılında Tarımsal ve Kırsal Hayat	41
5.6. 2020 Yılı Senaryosunun Sonuçları.....	41
5.7. Doha Kalkınma Turundan Beklentiler	46
5.8. Makro Ekonomik Gelişme	48
5.9. 2005–2020 Yılları Arasında Beklenen Ekonomik Büyüme	48

5.10.	Gıda Etikleri, Gıda ve Et Tüketimindeki Değişiklikler	49
5.11.	Turizm ve Tatil Aktivitelerindeki Değişimler	50
5.12.	Ticaret Politikaları	50
5.13.	Politika İle İlişkili Belirleyiciler Üzerine Varsayımlar	51
5.14.	Ekonomik Model Sonuçlarına Göre Sektörel Projeksiyonlar	54
5.15.	Verim Artışı	55
5.16.	Çevresel Trendlerin Tarım Üzerine Etkisi	56
5.17.	Sektörel Projeksiyonlar	57
5.17.1.	Hububat Üretimi	58
5.17.2.	Yağlı Tohum Bitkileri Üretimi	59
5.17.3.	Enerji Bitkileri	60
5.17.4.	Sığır Eti Üretimi	61
5.17.5.	Kanath Eti Üretimi	62
5.17.6.	Peynir Üretimi	63
5.17.7.	Arazi Kullanımı	63
6.	EURURALİS (2.0) SENARYOSU	65
6.1.	Küresel Ekonomi Senaryosu	66
6.2.	Kıtasal Piyasalar Senaryosu	66
6.3.	Küresel İşbirliği Senaryosu	66
6.4.	Bölgesel Toplumlar Senaryosu	66
6.5.	Eururalis (2.0) Senaryosu'nun Sonuçları	67
7.	2007-2016 DÖNEMİ TARIMSAL BAKIŞ	80
7.1.	2007-2016 Dönemi Tarımsal Bakış'ın Sonuçları	82
9.	SONUÇ	88
	KAYNAKÇA	92
	ÖZGEÇMİŞ	94

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AHO	Anlaşmazlıkların Halli Organı
ATPSM	Agricultural Trade Policy Simulation Model
BYD	Biyo Yakıt Direktifi
CAPRI	Common Agricultural Policy Regional Impact Analysis Model
CLUE-s	Conversion of Land Use and Its Effects Model
CO ₂	Carbon Dioksit
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
EEA	European Environment Agency
EAGÜ	En Az Gelişmiş Ülkeler
ESIM	European Simulation Model
GATT	Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Antlaşması
GÜ	Gelişmiş Ülkeler
GYÜ	Gelişme Yolundaki Ülkeler
IMAGE	Integrated Model to Assess the Global Environment
LEITAP	Extended GTAP version implemented by LEI (Landbouw Ekonomi Enstitüsü'nün hazırladığı Genişletilmiş Küresel Ticaret Analizi Projesi)
LFA	Less Favoured Area
NAFTA	North American Free Trade Agreement
MDAÜ	Mekezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri
NUTS	The Nomenclature of Territorial Units for Statistics (İstatistik Bölge Sınıflandırması)
OTP	Ortak Tarım Politikası
SAPS	Single Area Payment Scheme
SPS	Single Payment Scheme

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1	Fiyat ve Gelir Desteğinin Ticareti Bozucu Etkisi, 2002.....	24
Şekil 4.2	OECD Ülkelerinde Tarımsal Destekleme Kompozisyonları (1986-2004).....	29
Şekil 4.3	Gelecekteki AB Tarımsal Destekleme Senaryosu	31
Şekil 4.4	Yeni Üye Ülkelerin Eski Üyelere Kıyasla Alacağı Destekleme Oranları	32
Şekil 5.1	Çalışma Metodu	36
Şekil 5.2	Yararlanılan Ekonomi Modelleri	37
Şekil 5.3	Bölgesel Sınıflama Haritası	40
Şekil 5.4	AB-25’lerde Biyo yakıt ve Biyo Yakıt Üretiminde Kullanılan Ürünlerin Üretim Miktarları	44
Şekil 5.5	Küresel Isınmanın Mısır Tarımına Etkisi	45
Şekil 5.6	Küresel Isınmanın Buğday Tarımına Etkileri	46
Şekil 5.7	AB Ekonomisinin Sektörel Yapısı (AB-25)	58
Şekil 5.8	Hububat Üretim Miktarları	59
Şekil 5.9	Yağlı Tohum Üretim Miktarları	60
Şekil 5.10	Enerji Bitkileri Üretim Miktarları	61
Şekil 5.11	Sığır Eti Üretim Miktarları	62
Şekil 5.12	Kanathlı Eti Üretimi	62
Şekil 5.13	Peynir Üretimi	63
Şekil 5.14	Arazi Kullanımı	64
Şekil 6.1	Eururalis (2.0) Senaryoları.....	65
Şekil 6.2	AB-27’ler İçin Senaryolara Göre 2000 Yılına Kıyasla 2030 Yılındaki Durum	75

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1	Tarife İndirim Oranları	11
Tablo 5.1	Doha Kalkınma Turu Müzakerelerinde AB'nin Önerileri	47
Tablo 5.2	Ticaret politikaları Hakkında Detaylar	51
Tablo 5.3	Politika İle İlişkili Belirleyiciler Üzerine Varsayımlar ..	53
Tablo 5.4	OTP İçin Politika Tedbirleri	54
Tablo 6.1	2030 Yılında Biyo Yakıt Amaçlı Ürünlerin Üretim Miktarlarının 2001 Yılı Üretim Miktarlarına Göre Değişimi	72
Tablo 6.2	Senaryolara Göre Biyoyakıt Ürünleri Üretim Alanları ..	73
Tablo 6.3	Senaryolara Göre AB Politikalarının Uygulanma Şekilleri	76
Tablo 6.4	Senaryolara Göre Politika Değişkenleri	79
Tablo 7.1	Tarım Ürünleri Dünya Fiyatları.....	80
Tablo 7.2	Bazı Tarım Ürünlerinde Üretim ve Tüketim Projeksiyonları	81
Tablo 7.3	Dünya Ticaret Projeksiyonları	82

1. GİRİŞ

Her türlü ürün ve ürün grubunun dünya ticaretindeki yerini belirleyen ve yaklaşık 150 üye ülke ile tüm ticari kuralların belirlendiği Dünya Ticaret Örgütünde, dünya tarım ürünleri ticaretinin ve tarım politikalarının ana hatları belirlenmektedir. Değişen dünya koşulları ile birlikte politikalar da değişmektedir. Avrupa Birliği'ne üyelik yolunda ülkemiz açısından, ülkemizin gelecekte yaşayacağı olası bir üyelik, AB kurallarına uyumu müzakere süreci içerisinde zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda 2020 ve 2030 yılları esas alınmak suretiyle AB Ortak Tarım Politikasının gelecekteki Politika değişimlerinin neler olabileceği ve gelecekteki muhtemel genişlemelere çeşitli öngörü ve senaryolar çerçevesinde değinilmiştir.

Uzlaşmaya varılamamış olan ancak tekrar başlayacağı umulan Doha Kalkınma Turu Müzakereleri ile dünya tarım ürünleri ticaretinin serbestleştirilmesine çalışılmaktadır. Serbestleşme kapsamında AB'nin politika değişimleri, bu politika değişimlerinden AB tarım ürünleri arzının nasıl etkileneceği, talepteki değişimler, gelecekte yeni trendlerin neler olabileceği ve ülkemizin bu koşullardan nasıl etkileneceği de bu çalışma dahilinde değerlendirilecektir.

2. DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ (DTÖ)

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Uruguay Round müzakereleri sonunda, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nın (GATT) yerini alan 29 ayrı çok taraflı hukuki belgeyi/anlaşmayı ve 25 Bakanlar Bildirisini kapsayan, 15 Nisan 1994 tarihinde Marakeş'te (Fas) imzalanan Dünya Ticaret Örgütü Anlaşması (Final Act) ile kurulmuştur.

Çok taraflı ticaret sisteminin yasal ve kurumsal temeli olan DTÖ, 1 Ocak 1995 tarihinde resmen faaliyete geçmiştir. DTÖ, uluslararası ticaret sisteminin temel organı olduğunu ispatlamış ve özellikle üye ülkeler arasındaki anlaşmazlıkların çözümü konusundaki kararlılığı ile üye ülkelere güven vermiştir.

DTÖ, Uruguay Round anlaşmalarının takipçisi, uluslararası ticaretin yönünün belirlendiği bir forum, üye ülkelerin ticari sorunlarını tek taraflı önlemlere başvurmadan çözümlendiği bir organ ve gelişme yolundaki ülkelerin (GYÜ) çok taraflı ticaret sistemi ile bütünleşmesine aracılık ve yardım eden işlevsel bir örgüt kimliği kazanmıştır. Bununla birlikte, uluslararası ticaret sisteminin gelişmesi sürecinde, GYÜ ve en az gelişmiş ülkelerin (EAGÜ) ticari ve ekonomik bakımlardan karşılaştıkları sorunların çözülmesinde DTÖ sisteminin yetersiz kaldığı da sıklıkla dile getirilmektedir.

Örgüt'ün temel işlevleri:

- a) DTÖ'yü meydana getiren çok taraflı ve çoklu ticaret anlaşmalarının uygulanmasını ve denetlenmesini sağlamak,
- b) Çok taraflı ticaret müzakerelerinin yürütüldüğü bir forum oluşturmak,
- c) Ticari uyuşmazlıkların çözümünü sağlamak,
- d) Üye ülkelerin ulusal ticaret politikalarını izlemek,
- e) Küresel ekonomik politikayla ilgili diğer uluslararası kuruluşlarla işbirliğini sağlamak,

f) Gelişme yolundaki ve geçiş sürecindeki ekonomilerin çok taraflı ticaret sistemi ile bütünleşmelerine yardımcı olmak.

DTÖ Anlaşmaları:

DTÖ Anlaşmaları, mal, hizmetler ve fikri mülkiyet alanlarını kapsamaktadır. Söz konusu Anlaşmalar, her alan için serbestleşmenin prensiplerini ortaya koymakta ve bazı koşullar altında izin verilen istisnaları açıklamaktadır. Anlaşmalar ayrıca, üye ülkelerin gümrük tarifelerinin aşağıya çekilmesi ve diğer ticari engellerin kaldırılması, hizmetler pazarının açılması ve açık tutulması yönündeki bireysel taahhütlerini de içermektedir.

Anlaşmazlıkların Halli Organı (AHO) ve GYÜ'lere özel ve farklı muamele uygulanmasına yönelik hükümlere de DTÖ Anlaşmalarında yer verilmektedir.

Öte yandan, Anlaşmaların ilgili hükümleri ile üye ülkelerin yürürlüğe koydukları ticari mevzuat veya önlemler ile ilgili olarak DTÖ Sekretaryasına zorunlu bildirimlerde bulunmalarını sağlamak ve Sekretarya tarafından ülkelerin ticaret politikaları konusunda düzenli olarak hazırlanan raporlar (TPRM raporları) yoluyla şeffaflığın sağlanması amaçlanmaktadır.

DTÖ Anlaşmaları, DTÖ'nün kuruluşu, yapısı ve işleyişine esas teşkil eden Kuruluş Anlaşmasının ekleri olarak kabul edilmiştir. DTÖ Kuruluş Anlaşması ülkemizde, 25 Şubat 1995 tarih ve 22213 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. DTÖ Anlaşmaları, temel anlaşma metinleri ile bunlara ek kararlar, anlayış metinleri ve taahhüt listelerinin de olduğu 60'a yakın metni ihtiva eden karmaşık bir "külliyyat" oluşturmaktadır.

2.1. Üyelik ve Organları

DTÖ, üyesi olan ülkeler veya devletler tarafından yönetilmekte olan bir uluslararası kuruluştur. DTÖ'deki kararların önemli bir çoğunluğu; üye ülkelerin tümünün katılımıyla, en az iki yılda bir toplanan Bakanlar Konferansı'nda veya üyelerin Cenevre'de bulunan misyonlarında görevli olan ve düzenli olarak Genel Konsey adı altında bir araya gelen Daimi Temsilcileri/Büyükelçileri tarafından "konsensüs" esasına

göre alınmaktadır. Bugüne kadar altı Bakanlar Konferansı yapılmıştır. Sonuncu Konferans, 13-18 Aralık 2005 tarihlerinde Hong Kong'ta gerçekleştirilmiştir.

Bu açıdan bakıldığında, DTÖ, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi diğer uluslararası kuruluşlar ile benzerlik göstermemektedir. DTÖ'de yönetsel kararları alma yetkisi herhangi bir yönetim kuruluna devredilmediği gibi, kuruluşun idari ya da bürokratik organları da üye ülkelerin bireysel politikaları üzerinde etki sahibi değildir.

Üye ülkelerin uymayı taahhüt ettikleri DTÖ kural ve disiplinleri yine üye ülkeler arasında yapılan müzakerelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Zaman zaman üye ülkeler tarafından DTÖ kurallarına uyum sağlanması yaptırımlar yoluyla desteklenmekte, fakat söz konusu yaptırımların uygulanmasında örgüt olarak DTÖ değil, doğrudan doğruya üye ülkeler rol oynamaktadır.

Örgüt'ün şu andaki üye sayısı 152 olup, yaklaşık 30 ülkenin üyelik görüşmeleri devam etmektedir. DTÖ'nün Genel Direktörü Fransız Pascal Lamy'dir Örgüt'ün Cenevre'deki olağan çalışmalarını yürüten Genel Konsey'in yanı sıra DTÖ Anlaşmalarına ilişkin teknik ve diğer hususların ele alındığı çok sayıda teknik komite bulunmaktadır

DTÖ'ye uluslararası sistemde sahip olduğu ağırlığı sağlayan en önemli birimlerinden birisi Anlaşmazlıkların Halli Organı'dır (AHO). DTÖ üyelerinin ticari anlaşmazlıklarını ikili görüşmelerle çözememeleri halinde, AHO'na götürmeleri mümkündür. AHO'nun herhangi bir ticari anlaşmazlığa ilişkin kararı bağlayıcı niteliktedir.

Bugün DTÖ'nün gündeminde bulunan en önemli mesele 2001 yılı Kasım ayında Doha'da düzenlenen Dördüncü Bakanlar Konferansı ile "DTÖ Doha Kalkınma Turu" adı altında başlatılan çok taraflı ticaret müzakereleridir. "Doha Müzakereleri", BM Binyıl Hedefleri ile uyumlu olarak özellikle en az gelişmiş ülkelerin (EAGÜ) ve gelişme yolundaki ülkelerin kalkınma çabalarına destek olabilecek bir süreç olarak başlamıştır.

2.2. DTÖ ve Türkiye

Ülkemiz Uruguay Round sonunda Marakeş'te DTÖ'nü kuran anlaşmayı imzalamıştır. Bu kapsamda çıkartılan Bakanlar Kurulu Kararı ile 26 Mart 1995 tarihinden itibaren DTÖ'ye kurucu olarak üye olmuştur.

DTÖ üyeleri arasında GYÜ'ler grubunda yer alan ülkemiz, "Uruguay Round" anlaşmalarında öngörülen taahhütlerini yerine getirmiştir. Ülkemiz DTÖ'de GYÜ'ler grubunda yer almakla birlikte 01.01.1996 tarihi itibariyle AB ile tamamlanan Gümrük Birliği çerçevesinde Uruguay Round taahhütlerinin çok daha ötesine giderek uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi konusunda diğer üye GYÜ'lerin ilerisinde bulunmaktadır.

Başbakanlık Makamının 13 Eylül 2002 tarih ve 2002/39 sayılı Genelgesi'yle, DTÖ'de müzakereye açılan konulara yönelik ulusal hazırlıklarda etkin ve verimli bir eşgüdümün sağlanabilmesi ve ülkemiz görüşlerinin kapsamlı olarak belirlenebilmesi amacıyla, Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu Devlet Bakanı veya gerekli görülen durumlarda Dış Ticaret Müsteşarı Başkanlığında, aşağıdaki Bakanlık, Kurum ve Kuruluşlarımızın temsilcilerinin katılımıyla "Dünya ticaret Örgütü İle Koordinasyon Kurulu" kurulması kararlaştırılmıştır.

2.3. Güncel Durum

- Adalet Bakanlığı
- Dışişleri Bakanlığı
- Maliye Bakanlığı
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı
- Sağlık Bakanlığı
- Tarım ve Köyüşleri Bakanlığı
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Kültür ve Turizm Bakanlığı
- Çevre ve Orman Bakanlığı
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı

- Hazine Müsteşarlığı
- Gümrük Müsteşarlığı
- Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
- Rekabet Kurumu Başkanlığı
- Kamu İhale Kurumu Başkanlığı
- Türk Patent Enstitüsü Başkanlığı

Ayrıca, 12 Mart 2003 tarihli ilk Kurul toplantısında alınan karar uyarınca, özel sektörü temsilen TOBB, TUSİAD, TİM ve TURKTRADE temsilcileri de Kurul toplantılarına davet edilmektedirler. Dış ticareti hızla büyüyen bir ülke olan Türkiye bakımından DTÖ'nün giderek daha da önem kazanacağı değerlendirilmektedir.(Anonim, 2008)

3. DOHA KALKINMA GÜNDEMİ MÜZAKERELERİ

2001 yılında Katar'ın başkenti Doha'da gerçekleştirilen Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) IV.Bakanlar Konferansı'nda alınan kararla başlatılan Doha Kalkınma Gündemi Müzakereleri, sekizinci yılı tamamlanmak üzeredir. Bu itibarla, tüm müzakere turları arasında en uzun süren olma yolunda ilerlemektedir.

2006 yılı Temmuz ayında askıya alınan, 2007 yılı başında tekrar ivme kazanan Müzakerelerin, 2008 yılı sonuna kadar tamamlanması öngörülmekteydi. Fakat 30 Temmuz 2008 tarihinde Doha Kalkınma Turu Müzakerelerinde herhangi bir uzlaşmaya varılamamıştır.

Tarım ve tarım dışı ürünlerde pazara giriş konuları, Doha Gündemi'nin iki temel müzakere eksenini oluşturmaktadır. Bu iki başlıkta, muhtemel bir anlaşmaya temel teşkil edebilecek çeşitli modalite belgeleri yayımlanmıştır.

Sürece ilişkin olarak, DTÖ Genel Müdürü'nün tespitlerine göre tarım ve tarım dışı ürünlerde pazara girişe ilişkin tartışmaların karara bağlanması önem arz etmektedir. Genel Müdür ayrıca; ticaretin kolaylaştırılması, ticaret ve çevre, özel ve lehte muamele, anlaşmazlıkların halli konularının yatay sürece dahil edilmesine gerek olmadığını ve söz konusu alanlarda Müzakere Grubu Başkanlarınca hazırlanacak ilerleme raporlarının sunulmasının yeterli olacağını ifade etmektedir. Hizmetler, kurallar ve fikri mülkiyet hakları konularında ise pozisyonların henüz netleşmemiş olması nedeniyle, bu konuların nasıl ele alınması gerektiği konusunda tartışmaların sürdürülmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Ancak, yatay sürece geçilmesinin çok da kolay olmayabileceği değerlendirilmektedir. Zira, bugüne kadar her iki müzakere grubunda yürütülen çalışmalarda belli gelişmeler kaydedilmekle birlikte tarafların pozisyonları arasında ciddi bir yaklaşma sağlanabilmiş değildir. Tarım alanında ABD ve AB'nin iç destekler, Hindistan ve Çin gibi etkin bazı gelişmekte olan ülkelerin ise pazara giriş konularındaki hassasiyetleri devam etmektedir. Tarım dışı ürünlerde pazara giriş başlığında ise gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki ciddi pozisyon farklılıkları korunmaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak, Müzakere Grubu başkanları tarafından yayımlanmış olan

modalite kağıtlarında birçok hüküm ve ifade parantez içinde yer almakta ve bu kadar ucu açık ve üzerinde uzlaşma sağlanamamış konu varken yatay sürece geçilmesinden ciddi bir fayda elde edilip edilemeyeceği birçok üye ülke tarafından sorgulanmaktadır.

Yatay süreçle ilgili sorun teşkil edebilecek bir başka konu ise kapsamdır. Sürecin hangi başlıkları içereceği henüz netlik kazanmamıştır. Bununla birlikte, DTÖ Genel Müdürü Pascal Lamy tarafından yatay sürecin tarım ve tarım dışı ürünlerde pazara giriş ile sınırlı tutulması hedeflenirken, Avrupa Birliği'nin Coğrafi İşaretler, ABD'nin ise Hizmetler başlıklarının da yatay sürece dahil olmasını talep ettikleri bilinmektedir.

Müzakerelerin kısa sürede sonuçlanmasının önündeki bir başka engel de siyasi belirsizlik olarak göze çarpmaktadır. Özellikle ABD'de Kongre tarafından Başkan'a verilen hızlı müzakere yetkisinin (fast track negotiating authority) süresinin uzatılmaması ve önümüzdeki sonbaharda gerçekleştirilecek olan Başkanlık seçimleri de göz önünde bulundurulduğunda, anılan ülke tarafından müzakerelerde verilen taahhütlerin ne ölçüde geçerli olacağı sorusu birçok ülke temsilcisince dile getirilmektedir.

Ülkemiz, tarım ve tarım dışı ürünlerde pazara giriş dengesinde kendine özgü konumunu sürdürmektedir. Malumları olduğu üzere, AB ile gerçekleştirilmiş olan gümrük birliği dolayısıyla tarım dışı ürünlerde halihazırda pazarını önemli üretici konumundaki birçok ülkeye açmış bulunan ülkemiz, yeni taahhütleri de gümrük birliği sebebiyle yine gelişmiş ülkelere paralel olarak üstlenecektir. Dolayısıyla, bu alanda gelişme yolundaki ülkelere mümkün olduğu kadar fazla pazar açılımı sağlanmasını ve mümkün olduğunca az esneklikten yararlanılmasını hedeflemektedir. Bununla birlikte, ülkemizde iç desteklerden çok tarifeler yoluyla korunan tarım sektöründe ise, mümkün olduğu kadar az pazar açılımı, buna karşın gelişmekte olan ülkelere mümkün olduğunca fazla esneklik sağlanması amaçlanmaktadır.

Anılan çerçevede ülkemiz, tarım ve tarım dışı ürünlerde pazara girişin yanı sıra tüm başlıklarda aktif olarak yer almaya ve pozisyonumuz lehindeki çalışmalarını sürdürmeye devam etmektedir. Ancak, nihai değerlendirmede, tarım ve tarım dışı ürünlerde pazara

giriş konularının kendi içindeki denge ile bu iki ana başlık arasındaki denge belirleyici olacaktır.

3.1. Gelişmeler

2001 yılından beri devam eden Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Doha Kalkınma Gündemi Müzakereleri kapsamında, Tarım Komitesi Özel Oturumlar Başkanı tarafından 17 Temmuz 2007 tarihinde yayımlanan taslak modalite kağıdı çerçevesinde Eylül 2007-Ocak 2008 döneminde tartışmalar yoğunlaşmıştır.

Toplantılarında genel olarak üye ülkelerin pozisyonlarını değiştirmedikleri, tarafların hala karşı taraftan bir adım gelmeden hareket etmek istemedikleri görülmektedir. Ayrıca, Başkan'ın müzakerelerde özellikle pazara giriş konusuna yoğunlaştığı ve bu anlamda, üç ana başlık arasındaki dengenin kaybedildiği değerlendirilmektedir.

Bahse konu toplantılardaki değerlendirmeleri ve müzakerelerdeki ilerlemeyi yansıtmak amacıyla Başkan tarafından 8 Şubat 2008 tarihinde gözden geçirilmiş Taslak Modalite Kağıdı yayımlanmıştır. (TN/AG/W/4/Rev.1) Taslak Modalite Kağıdının önceki taslak belgelere göre daha yapıcı bir yaklaşımla kaleme alınmış olmakla beraber, ülkemizin de üye olduğu G-33 Grubu'nun pozisyonu açısından farklı beklentileri yansıtan önerilerin de tartışmaya dahil edildiği görülmektedir. Bu anlamda, DTÖ Genel Müdürü Pascal Lamy'nin beklentilerinin aksine tüm müzakere alanlarında modalitelerin kısa vadede belirlenmesi ihtimali, üye ülkelerin müzakere pozisyonları arasındaki farklılıkların değişmediği göz önünde bulundurulduğunda, çok yüksek görünmemektedir.

Mevcut durumda Başkan, müzakerelerde sonuca ulaşılabilmesi için üye ülkeler ve grupların pozisyonları arasında teknik bazda bir yakınlaşma sağlanması gerektiğini ifade ederek görüşmelerin şu aşamada ikili ve çoklu temelde sürdürülmesinin daha verimli olacağını değerlendirmektedir. Bu kapsamda, çok taraflı platformda gerçekleştirilen toplantılara 31 Mart 2008 tarihinden sonra dönülmesi ve anılan tarihe kadar teknik konularda bir yakınlaşma sağlanması halinde gelişmelerin gözden geçirilerek yeniden yayımlanacak modalite kağıdına yansıtılması öngörülmektedir.

3.2. Müzakere Pozisyonumuzun Esası

Müzakerelerde temel stratejimiz, tarifelerde tedrici bir indirim sağlanması, pazara girişte istisnaların ülkemiz ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde mümkün olduğunca geniş kapsamlı tutulması ve özellikle gelişmiş ülkelerce sağlanan ticareti bozucu iç destek ve sübvansiyonların en aza indirilmesi yönündedir.

Başkan tarafından gözden geçirilmiş Taslak Modalite Kağıdında ortaya konulan modalite önerileri bu perspektiften değerlendirildiğinde, iç destekler ve ihracatta rekabet konularında daha adil ve rekabetçi bir uluslararası ticaret sisteminin kurulması anlamında genel olarak olumlu adımlar atılmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

Ülkemiz açısından en hassas olan müzakere alanı pazara girişte ise tarife indirimine ilişkin önerilerin çok iddialı olduğu değerlendirilmektedir. Tarım sektörümüzün var olan tarifelerle dahi korunmasının zor olduğu göz önünde bulundurulduğunda özel ve lehte muamele kapsamında elde edilecek esneklikler (özel ürünler ve özel korunma önlemleri mekanizması) daha da önem kazanmaktadır.

3.3. Başlıca Müzakere Konuları

3.3.1. Pazara Giriş

Üye ülkelerce önerilere itiraz edilmemesi önerinin genel kabul gördüğü anlayışını doğurmaktadır. Modalite önerilerinde gelişmiş ülkelerin (GÜ) tarifelerini 5 yıl içinde eşit oranlarda azaltarak ortalama %54 tarife indirimi gerçekleştirmeleri; gelişme yolundaki ülkelerin (GYÜ) ise GÜ'lerce yapılacak tarife indiriminin 2/3'ünü uygulaması, ortalamada %36'lık bir indirim gerçekleştirmesi ve uygulama döneminin 8 yıl ile kısıtlı tutulması öngörülmektedir. Anılan öneriler GYÜ'lerin ihtiyaç duyduğu esneklikleri karşılamamaktadır. Başkan tarafından önerilen tarife indirim oranları aşağıdaki tabloda özetlenmektedir:

Tablo 3.1 Tarife İndirim Oranları

Tarife Eşikleri	İndirim Oranı
0-30	% 32-34,7
30-80	% 36,7-40
80-130	% 41,3-43,3
> 130	% 44-48,7

- Özel Ürünler:

Modalite önerilerinde tarife satırlarının % 6'sının %8-15, % 6'sının % 12-25 arasında indirim tabi tutulması, tarife satırlarının %8'inin ise tarife indiriminden muaf tutulması öngörülmektedir. Bu kapsamda, özel ürün olarak belirlenecek ürünleri tarife satırlarının % 8'inin altında kalan kısmının göstergeler listesi ile ilişkilendirilmeden, kalan kısmın ise göstergelere dayandırılarak belirlenmesi gerektiği de ifade edilmektedir.

Özel ürünler konusunda, tarife satırları toplamının %20'sinin özel ürün olarak belirlenmesi, tarife satırlarının %8'inin indirimden muaf tutulması ve özel ürünlerin bir bölümünün göstergeler listesi temelinde, geri kalanının ise herhangi bir kriter aranmaksızın belirlenmesi ülkemiz beklentilerinin temel unsurlarını içermektedir.

Tartışmalar, GÜ'lerin özel ürünlerin kapsamının mümkün olduğunca dar tutulması ve muamele kapsamındaki esnekliklerin sınırlı olması yönünde G-33 Grubu üzerinde yoğun bir baskı oluşturduğunu göstermektedir.

- Özel Korunma Önlemleri Mekanizması:

GYÜ'ler için şekillendirilecek özel korunma önlemleri mekanizmasının kolay uygulanabilir nitelikte ve tüm tarım ürünlerini kapsayacak şekilde belirlenmesi gerektiği savunulmakla beraber, bu konuda ihracatçı ülkelerin kurulacak mekanizmanın korumacılığa hizmet edeceği yönündeki güçlü reaksiyonu beklentilerin gerisinde bir sonuç elde edilebileceğine işaret etmektedir.

Gözden geçirilmiş taslak modalite belgesinde yer alan, özel korunma önlemleri mekanizmasının bir yıl içinde kaç kere kullanılabileceğinin önceden sınırlandırılması, telafi edici önlemler kapsamında yükseltilecek gümrük vergilerinin Uruguay Round bağlı hadlerinin üzerine çıkmaması ve ithalatı azalan ürünlerde fiyat tetiği mekanizmasının kullanılmaması gerektiği yönündeki öneriler de ihracatçı ülkelerin beklentileri çerçevesinde sistemin uygulanmasını zorlaştırmak amacıyla ortaya konulmuştur. Anılan ek koşulların mekanizmayı hedefinden uzaklaştırdığı değerlendirilmektedir.

Öte yandan, revize belgede ortaya konulan özel korunma önlemleri mekanizması, hacim tetiği ve telafi önlemleri için önerilen minimum rakamlar ile fiyat tetiği önerisi itibariyle G-33 teklifi ile ortak unsurlar içermektedir. Ancak, alternatif olarak önerilen rakamlar ve telafi mekanizması kapsamında tarifelerin yalnızca Uruguay Round bağlı hadleri seviyesine kadar çıkarılabileceği yönündeki ifadelerin, müzakerelerdeki pazarlıkları, ülkemiz gibi ithalatçı GYÜ'ler açısından zorlaştıracığı düşünülmektedir.

- Hassas Ürünler

AB gibi rekabetçi olmayan GÜ'ler için önem arz eden hassas ürünlere yönelik modalite önerilerinde, tarife satırı toplamının % 4-6'sının hassas ürün olarak belirlenmesi, GYÜ'ler için bu oranın %5-8 arasında olması, tarife kotalarının iç tüketim verileri bazında açılması, tarife indiriminden sapma için 1/3, 1/2 ya da 2/3 oranlarından birinin seçilmesi, sapma oranı arttıkça tarife kotası oranının artırılması öngörülmektedir. Yeni oluşturulacak kotalar için kota içi tarifelerin ya sıfır ya da genel tarife indirimi oranları belirli miktarlarda azaltılarak bulunacak oranlar kadar olması öngörülmüştür.

Bu kapsamda, Mart ayı içindeki çok taraflı tartışmalar iç tüketim verilerinin hesaplanması konusuna yoğunlaşmış ve bir uzlaşma zemini sağlanmıştır. Kota açma şartı olması nedeniyle hassas ürünlerin ülkemiz ihtiyaçlarını karşılamayacağı değerlendirilmekte birlikte müzakereler yakından takip edilmektedir.

- Tropik Ürünler:

Başkan gözden geçirilmiş taslak modalite belgesinde GÜ'lerin %25'in altındaki gümrük tarifelerini sıfırlamalarını, bu oranın üzerindeki tarifelerde ise %85 indirim yapılmasını ya da %10'un üzerindeki tarifelerin %66-73 oranında (GÜ'ler için öngörülen en üst banttaki azami indirim oranı) indirime tabi olmasını, %10'un altındaki tarifelerin ise sıfırlanmasını öngörmektedir.

AB indirime tabi olacak ürünlerin listesinde 'sub-tropik' kuşakta yer alan ürünlerin de olduğuna dikkat çekerek mevcut haliyle listenin gerçekçi olmadığını değerlendirmektedir. ABD de AB'nin kaygılarını desteklemektedir. Konu ülkemiz için preferans erozyonu anlamında büyük önem taşımaktadır. Bu anlamda, sebze ve meyve ihracatında ülkemiz için önem arz eden AB pazarının kaybedilmesine yol açacak tarife indirimlerine ve geniş çaplı bir listeye karşı çıkmaktadır.

3.3.2. İç Destekler

10 Temmuz 2008 tarihinde yayımlanan modalite belgesine göre, ticareti bozucu iç destekler için bağlı indirim formülü; GÜ'ler için 1995–2000 baz dönemi ortalama üretim değerinin %10'u; GYÜ'ler için ülkelerin seçimine bağlı olarak, 1995-2000 ya da 1995-2004 baz dönemi üretim değerinin %20'sinin indirilmesi öngörülmektedir. (Bu ürün spesifik ve ürün spesifik olmayan AMS için üretim değeri ortalamasının GÜ'ler için %5'i, GYÜ'ler için %10'udur.) Mevcut mavi kutu ödemeleri ortalamasının daha fazlası ya da 1995–2000 baz dönemi toplam tarımsal üretim değeri ortalamasının %5'inin indirilmesi planlanmaktadır. (GYÜ'ler için baz dönemi 1995-2000 ya da 1995-2004 olarak belirlenebilecektir.)

Ticareti bozucu iç destekler için bağlı indirim formülü ilk iki bantta yer alan üye ülkeler için, uygulama döneminin başlangıcında 1/3 oranında indirimi, indirimin kalan kısmının ise 5 yıl içinde eşit aralıklarla olmasını öngörmektedir. Üçüncü bantta yer alan üye ülkeler için ise uygulama döneminin başlangıcında % 25 oranında indirim, indirimin kalan kısmının ise 5 yıl içinde eşit aralıklarla meydana gelmesi planlanmaktadır. Aralarında ülkemizin de bulunduğu, AMS taahhüdü olmayan GYÜ'ler için indirim uygulanmayacaktır. AMS taahhüdü olan GYÜ'ler için, üçüncü bantta yer

alan GÜ'ler için uygulanacak oranın 2/3'ü kadar indirim uygulanması öngörülmektedir. Net Gıda İthalatçısı GYÜ'lerin (NFIDCs) OTDS indirim taahhüdünde bulunması gerekmeyecektir. Uygulama periyodu ise uygulama döneminin başlangıcında % 20'lik indirim, kalan kısmın ise 8 yıl eşit aralıklarla indirime gitmesi planlanmaktadır.

- Kırmızı Kutu

Kırmızı Kutu ya da Amber Kutu olarak adlandırılan iç destekler ile, yeşil ve mavi kutuya girmeyen iç destekler bu gruba dahil edilmekte olup, üye ülkelerce uygulanmaları yasaklanan desteklerdir. Kırmızı kutu önlemleri olarak belirlenen ve indirime tabi tutulan desteklerden, "de minimis" oranının altında olanlar, GYÜ'lere yönelik olarak tarımsal ve kırsal kalkınmayı desteklemek amacıyla yatırım sübvansiyonları, düşük gelirli üreticilere yönelik önlemler ve üretimin kısıtlanması amacıyla doğrudan ödeme şeklindeki önlemleri, indirime tabi olmaksızın uygulanmasına izin verilen istisnaları teşkil etmektedir.

Başkan, kırmızı kutu'nun % 25'i uygulama dönemi başında olmak üzere 5 yılda indirime tabi olmasını önermektedir. Konuya ilişkin olarak özellikle ABD, indirimler karşılığında tarife liberalizasyonu konusunda ilerleme beklemektedir.

- Mavi Kutu

Modalite önerilerinde, mavi kutu kapsamındaki iç desteklerin, "üretimi kısıtlayıcı programlar kapsamındaki doğrudan ödemeler" veya "üretime bağlı olmayan doğrudan ödemeler" olarak uygulama dönemi başlangıcında üye ülkelerce ayrıştırılması ve toplam tarımsal üretimin %2,5'unun mavi kutuda tavan olarak belirlenmesi öngörülmektedir.

Mavi kutu kapsamındaki doğrudan gelir desteğinin ileride ülkemizde de kullanılma imkanı doğabileceği göz önünde bulundurulduğunda uygulamaların gözden geçirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Modalite önerilerindeki kırmızı kutudan mavi kutuya geçiş çerçevesindeki esnekliklerin, söz konusu destekleri yeni uygulayacak ülkeler lehine yorumlanabileceği düşünülmektedir.

- Yeşil Kutu

Modalite önerileri kapsamında Tarım Anlaşmasının ilgili eki yeşil kutu kapsamındaki iç desteklerin uygulanmasını disipline edecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Anılan düzenlemelerin genel olarak olumlu olduğu değerlendirilmekle birlikte, yeşil kutunun ticareti bozucu etkisi olmaması sebebiyle önerilerde GÜ'lere ilişkin bir gözden geçirme mekanizmasına yer verilmemesinin, uygulamaların izlenmesini zorlaştıracağı ve gelecekte GÜ'lere eksiklik sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

3.3.3. İhracat Rekabeti

- İhracat Sübvansiyonları:

Modalite önerilerinde ihracat sübvansiyonlarının, Hong Kong Bakanlar Konferansı kararlarına uygun olarak GÜ'lerce 2013'te sıfırlanması için bütçe payının 2010'a kadar %50 indirim tabii olması, GYÜ'lerin ise miktar ve bütçe paylarını eşit oranlarda 2016'ya kadar sıfırlamaları öngörülmektedir.

İhracat rekabeti alanında gelişmiş ülkelerin ihracat sübvansiyonlarını kaldırmaları için oluşturulan aşamalı planının olumlu olduğu değerlendirilmekle birlikte, bütçeden ayrılan pay ve sübvansiyonlu ürün miktarı açısından benzer bir takvim uygulanmasının adil bir uluslararası ticaret sisteminin kısa zamanda kurulabilmesi için önem taşıdığı düşünülmektedir.

GYÜ'lerin tüm ihracat sübvansiyonlarını 2016 yılına kadar kaldırmaları önerisinin uygulama süresi olarak tutarlı olmadığı düşünülmektedir. Modalitelerin 2008 yılında kesinleşeceği düşünüldüğünde, GÜ'ler için 5 yıllık bir uygulama süresi ile nihai tarih belgedeki gibi 2013 olarak belirlenirken geleneksel Uruguay Round yaklaşımı ile GYÜ'ler için uygulama süresinin 10 yıllık bir geçiş dönemi sonrasında 2018 olabileceği değerlendirilmektedir.

- İhracat Kredileri:

Modalite önerileri kapsamında ihracat kredilerinde GÜ'ler için mevcut 180 günlük üst sınırın GYÜ'ler için de geçerli olması ve mevcut geri ödeme dönemi olan 360 günden

180 güne indirilmesi için 3 yıllık bir indirim takviminin benimsenmesi önerilmiştir. Anılan takvime göre uygulama döneminin 1.yılında 360, 2.yılında 270, 3.yılında ise 180 günlük ödeme süresi geçerli olacaktır.

Konuya ilişkin olarak gerek tarım sektörümüzün ihtiyaçları, gerek uluslararası piyasada tarımsal ürünlerin ihracatına yönelik olarak verilen desteklerin yarattığı rekabet koşulları dikkate alındığında, 180 gün vadenin yeterli olmayacağı, ülkemizin tarım ürünleri ihracatının finansmanında maksimum vadenin en az 360 gün olması gerektiği değerlendirilmektedir. (Anonim, 2008)

3.4. Doha Kalkınma Turu Müzakerelerinin AB ve Diğer Ülkelere Sağlayacağı Faydalar

- Global anlamda yeni bir ticaret anlayışı oluşacaktır. Yeni ticari faaliyetlerde ihtiyati tahmin olarak yıllık yaklaşık 100 milyar € ticaret hacmine sahip olacağı düşünülmektedir. Yeni taleplerin oluşması ile birlikte AB şirketleri için fırsatlar oluşacaktır.
- Doha Kalkınma Gündemi Müzakereleri'nin olumlu sonuçlanması ile birlikte en büyük faydalanıcılardan biri de AB olacaktır. AB globalleşmiş bir ekonomiye sahip olduğundan daha fazla liberalleşmiş bir ekonomi, AB şirketleri için daha fazla fırsatlar sunacak ve kendi tüketicileri için daha rekabetçi gıda ve ürünlerinde daha büyük faydalar sağlayacaktır.
- Doha Kalkınma Gündemi Müzakerelerinin tamamlanması durumunda daha düşük tarife oranları ile Çin, Hindistan ve Brezilya gibi ekonomileri çok hızlı büyüyen ülkeler için AB'nin en önemli ve büyüyen pazarlarına girişte fırsatlar oluşacaktır.
- AB ve ABD için en önemli pazar olan AB-ABD pazarında, Doha ile mevcut tarife oranları kaldırılacaktır. Bu durum Atlantik'te karşılıklı ticaret yapan on binlerce şirkete özellikle de ABD'de yüksek tarife vergisi ödeyen tekstil şirketlerine olumlu yansıtacaktır.
- 1994 yılında imzalanan son ticaret anlaşması ile düşürülen tarife oranları Doha ile birlikte daha düşük seviyelerde tutulacaktır. Gelecekte tarife oranlarında artış

olmayacağından Doha Kalkınma Turu, AB'nin ticari partnerleri için geleceğin korunması adına sigorta poliçesine benzetilmektedir.

- Bu müzakereler AB'de hizmet sektöründe yer alan şirketler için yeni bir anlaşma anlamına gelmektedir ve AB hizmet piyasalarının açılmasını sağlayacaktır.
- Tarife oranlarının düşüşü ile gıda ve sanayi ürünlerinde fiyatlar düşecek, tüketiciler daha ucuza bu ürünleri alabileceklerdir. Üretim yapan tesisler ise daha düşük fiyatlı girdi temin edeceklerdir.
- AB'nin tarımsal desteklemelerde yaptığı reformların benzerini ABD de yapmak zorunda kalacaktır. Bu durum AB çiftçileri ile ABD çiftçilerinin eşit şartlarda üretim yapması durumunu ortaya çıkaracaktır.
- AB, fakir ülke pazarlarından sübvansede edilmiş gıda ve pamuğun alınmasında öncü bir rol üstlenmiştir. Diğer ülkeler de gıda krizine uzun vadede çözüm bulmak için bunun aynısını yapmak zorundadır.
- AB için yurtdışında yeni tarım pazarları açılacaktır. AB'nin tarımsal ürünlerinin %70'i işlenmiş ürünler olup, işlenmiş tarım ürünleri dünyada büyüyen bir pazar haline gelmektedir.
- AB'de özel bölgelerde üretilen ve AB'nin ihracatında rekabet gücünün yüksek olduğu tarım ürünlerinde (Örnek: parmesan peyniri, rokfor peyniri vb.) “coğrafi işaretler” ile yasal olarak korunumu güçlendirilecek ve bu tarz ürünlerin üretimi emniyet altına alınacaktır.
- Tarife dışı engellerin kaldırılmasında AB sınırlarının gerisinde ticari partnerleri ile yeni bir anlaşma meydana gelecektir. Bu engeller 3. ülkeler ile ticarete AB şirketlerine büyük maliyetler oluşturmaktadır. Buna örnek verilecek olursa AB'nin sadece Çin ile ticaretinde, AB şirketlerine her yıl 20 milyar €'dan daha fazla bir yük getirmektedir.
- Global anlamda gümrük uygulamalarının standartlaştırılmasını içeren ve ticaretin kolaylaştırılmasını amaçlayan yeni bir anlaşma ortaya çıkacaktır. AB şirketlerinin tahminlerine göre bu miktar mevcut AB ihracatı değerinin % 3'üne eşdeğer olup, her yıl milyonlarca Euro'ya tekabül etmektedir.

- AB ihraç ürünlerine karşı ticaret savunma enstrümanları kullanımına bir disiplin getirmeyi amaçlayan bir anlaşma ortaya çıkacaktır. Bu anlaşma AB için önemlidir çünkü bazı ülkeler AB'ye karşı bu enstrümanları sorumsuzca kullanmaktadır.
- Değişen küresel düzende mevcut DTÖ sistemini güçlenecektir. Bu şekilde Çin, Hindistan gibi yükselen güçleri küresel ticaret sisteminde kurallara ve açık pazarlara tabi tutarak bağlayıcı olacaktır.
- Mali krizlerle yıpranmış küresel ekonomilerde güven ortamını artarak, küresel iklim değişiklikleri gibi müzakere edilmesi zor konularda işbirliğinin sağlanmasını kolaylaştıracaktır.
- Tüm gelişmiş ülkeler ve ekonomileri gelişen ülkeler arasında bir anlaşmaya varılarak vergi ve kotadan muaf olarak EAGÜ'lere kendi pazarlarına girme fırsatı tanınacaktır. Gelişmekte olan ülkeler için de bir anlaşma vasıtasıyla ticaret yardımı yapılacaktır. (MEESTER, 2007)

4. GÖZDEN GEÇİRME (HEALTH CHECK)

Avrupa Komisyonu, AB Ortak Tarım Politikası'nın (OTP) gelecekteki modernizasyonunu ve etkinliğini arttırmak için 20 Kasım 2007 tarihinde planını yayımlamıştır. OTP'nin Gözden Geçirmesi (Health Check) olarak adlandırılan söz konusu plan ile, 2003 yılında başlanan reformlara yaklaşım oluşturacak şekilde 2003 yılından bu yana reformlardan edinilen tecrübe ile politika alanlarında ve 27 üyeli AB'de yeni oluşacak fırsatlar ve sorunlar karşısında işlerliğini sağlaması amaçlanmaktadır.

Gözden geçirme ile, 2009-2013 döneminde yapılacak OTP değişiklikleri için iyi bir çalışma olacağı, ayrıca orta vadede mali perspektifler açısından 2013 yılından sonraki dönem için bu sürecin bir sıçrama tahtası olarak değerlendirilebileceği ifade edilmektedir. (Boel, 2007)

Önerilen önlemler:

- Direkt yardım sisteminin basitleştirilmesi ve daha verimli hale getirilmesi,
- Aslen 6 üye ülkeden oluşan bir birlik için oluşturulmuş destek araçlarının bugünkü koşullara uyarlanması,
- İklim değişikliği, biyo-yakıtlar, su tasarrufu ve biyolojik çeşitliliğin korunması gibi alanlardaki sorunların ele alınması.

AB Komisyonu yasa önerilerini 6 ay sürecek bir danışma sürecinin ardından sunması, bu önerilerin 2008 sonlarında Tarım Bakanları tarafından kabul edilmesi ve hemen yürürlüğe girmesi beklenmektedir. (Anonim, 2007)

AB Komisyonu 2007 ve 2008 yılı boyunca 2008/09 AB bütçesinin gözden geçirilmesi için çalışmalara başlamıştır. (Anonim, 2008)

Bu planda yer alan önerilerden bazıları şu şekildedir:

a) Tek Ödeme Planının basitleştirilmesi ve daha etkili hale getirilmesi

* Büyük işletmelere dönük desteklerin azaltılması, küçük miktardaki destekler için minimum destek miktarlarına esas teşkil edecek arazi büyüklüklerinin belirlenmesi,

* Desteklerin üretimden daha fazla bağımsız hale getirilmesi,

* Üreticilerin destek almak için uymaları gereken çapraz uyum standartları gözden geçirilerek gereksiz yükümlülüklerin ortadan kaldırılması ve yeni önceliklere cevap verecek yeni standartların ortaya konulması.

b) Piyasa desteği araçlarının yeni fırsatlar ve güçlükler ışığında gözden geçirilmesi

* Hububat müdahale sisteminin gözden geçirilmesi, ekmeklik buğday dışındaki ürünlerin müdahaleden çıkarılması,

* Toprakların ekim dışı bırakılması zorunluluğunun ortadan kaldırılması, çevrenin olumsuz etkilenmemesi için çevrenin korunmasına yönelik kırsal kalkınma tedbirlerinin artırılması,

* Sütteki kota sistemi 2015 yılında tamamen ortadan kaldırılmasının başta küçük üreticilerin üzerinde yaratacağı baskının yumuşatılması için 2015 yılına kadar kotaların kademeli olarak artırılması ve dağlık bölgelerdeki üreticilerin desteklenmesine yönelik tedbirlerin geliştirilmesi.

c) Yeni Fırsatların Değerlendirilmesi ve Güçlüklerle Mücadele Edilmesi

* Risk yönetimi, iklim değişikliği ile mücadele ve etkilerinin azaltılması, suyun daha etkili kullanımı, biyoenerjinin yarattığı fırsatlardan yararlanılması biyo-çeşitliliğin korunması,

* Bu çerçevede mevcut kırsal kalkınma tedbirlerinin güçlendirilmesi, yeni kırsal kalkınma tedbirlerinin oluşturulması,

* Mevcut kırsal kalkınma tedbirlerinin güçlendirilmesi ve yeni kırsal kalkınma tedbirlerinin oluşturulmasına kaynak yaratmak üzere üreticilere verilen doğrudan ödeme miktarlarının azaltılması

Önümüzdeki altı ay paydaşlar arasında görüş alışverişinde bulunulduktan sonra ilkbaharda Avrupa Komisyonu'nun mevzuat önerilerinde bulunması, 2008 yılı sonuna kadar ise AB Tarım Bakanları Konseyi'nin mevzuat önerilerini onaylaması planlanmaktadır. (Anonim, 2007)

AB Tarım Bakanları gözden geçirmenin (health check) getirdiklerine sıcak bakmaktadır. Alman Tarım Bakanı Horst Schofer yeni GDO düzenlemelerini desteklediğini ifade etmiştir. Bütün üye ülkeler OTP'nin basitleştirilmesine, çiftçilere yönelik bürokrasinin azaltılmasına sıcak bakmaktadır. (Anonim, 2007)

AB Komisyonu 6 Aralık 2007’de Ortak Tarım Politikası’nın (OTP) “gözden geçirilmesi” (Helath Check) diye adlandırılan ve OTP’nin 2003’ten bu yana kazanılan deneyimlerden yararlanılarak geliştirmesini ve 27 üyeli bir AB’ye daha uygun hale getirilmesini amaçlayan yeni önlemler serisi çerçevesinde internet üzerinde bir tartışma platformu başlatmıştır. Çiftçilerin, çevre örgütlerinin tüketicilerin ve sivil toplum örgütlerinin bu alandaki fikirlerini iletebilecekleri platform çerçevesinde iki konferans düzenlenmiştir. (Anonim, 2007)

Daha piyasa odaklı bir OTP destekleme mekanizması öngörülmektedir. Eski OTP enstrümanlarının (kamu müdahalesi, ihracat geri ödemeleri, kota ve fiyat destekleri) ötesinde, özellikle süt ürünleri ve tahıllarda piyasaya dönük olarak üretimde bakış açısının yaygınlaştırılması hedeflenmektedir. Kamu müdahaleleri ile ilgili Komisyon mısır örneğini arpa ve sorgum için de uygulamayı düşünmektedir.

Nadas uygulamasının kaldırılması piyasa odaklı bir OTP reformu için bir başka unsurdur. OTP Gözden Geçirme ayrıca, diğer arz kontrolleri ve üretimle bağlantılı ödemeleri de (kaba yem, patates nişastası gibi...) gözden geçirecektir.

AB de birbirinden farklı birçok Tek Çiftlik Ödeme (TÇÖ) Planı bulunmaktadır. Ancak, uzun dönemde bütün üye ülkelerin 2000–2002 üretimini temel alan ödemelerden; sabit oranlı (flatter rate) ödemelere geçmeleri gerektiği önerilmektedir. Komisyon ayrıca yüksek TÇÖ ödemelerinin üst limitlerine bir sınır getirmeyi düşünmektedir. Örneğin 100 bin Euro’dan daha fazla ödeme alan çiftçilerden % 10 kesinti yapılacaktır. 300 bin Euro ve üzeri alan çiftçilerden ise % 45 kesinti yapılması düşünülmektedir. Bütçede bu şekilde yapılacak tasarrufların ise Kırsal Kalkınma fonlarına aktarılması hedeflenmektedir. (Anonim, 2007)

4.1. Tarım, Gıda ve Kırsal Alanlar için AB’nin Gelecekteki Politikaları

4.1.1. 1980’li Yıllardan Günümüze OTP’de Yaşanan Radikal Reformlar

AB kendi içerisinde 1980’li yıllarla birlikte tarımda kendine yeterliliği sağlamak için çeşitli reformlar yapmıştır. Reformların ilk adımı olarak AB kendi içerisinde süt kota

sistemini başlatarak süt ve süt ürünlerinde fazla üretimin birlik için getirdiği yükü azaltmaya yönelik olarak bu reform ilk adım sayılmaktadır. İkinci adım olarak 1992 yılında Mac Sharry tarafından yapılan reform ile üretimi fazla gerçekleştiren ürünlerde (hububat, yağlı tohumlar, proteinli ürünler ve sığır eti) fiyat desteğinden hektar ve hayvan başına doğrudan desteğe geçiş yapılmıştır. Fiyat desteğinden doğrudan desteğe geçiş, 2000 yılında yapılan Gündem 2000 reformunda da vurgulanmıştır. Üçüncü büyük adım olarak 2003 yılında yapılan reformda üretime bağlı ödemeler (coupled payments) üretimden bağımsız hale getirilerek “Tek Çiftlik Ödeme Sistemi” ile yer değiştirmiştir. Ancak halen bazı ülkeler için üretimden bağımsız ödemeler tam olarak uygulanmamaktadır. Üretimden bağımsız ödemelerin gelecek yıllarda tam olarak uygulanabilmesi bu yıl yapılmakta olan “Gözden Geçirme (Health Check)” ile mümkün olabilecektir. Başlangıç olarak bu ödemeler kırsal kalkınma politikası ve çevrenin korunması için verilecektir. Ayrıca AB’de sütte uygulanan kota sisteminin 2015 yılında kaldırılması da gözden geçirmeler kapsamında alınacak kararlarla yapılacaktır.

2009 yılında AB bütçesinin görüşüleceği gözden geçirme kapsamında, 2008 yılında yapılan OTP’nin geleceğine ilişkin gözden geçirmelerde geniş kapsamlı kararlar alınması için AB Tarım Bakanlarına baskı oluşturacağı düşünülmektedir. Eğer bunu AB Tarım Bakanları kendileri yapamazsa bu durumu üye ülke Maliye Bakanları ve Avrupa Konseyi’nin çözeceği tahmin edilmektedir.

4.1.2. AB’deki genişlemenin reformlara etkisi

AB genişlemeden önce genişlemenin yaratacağı pozisyon gereği, Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkelerinin (MDAÜ) katılmış olması ve gelecekte Türkiye’nin de katılacak olması sebebiyle AB yeni ülkelerin katılımından önce OTP’yi reforma uğratma ihtiyacı duymaktadır. Bunun nedeni ise genişleme ile birlikte bir önceki OTP ile devam edilmesinin AB bütçesine ek yük getirecek olmasıdır. Ayrıca genişlemeden önce reformların yapılmasının diğer bir nedeni ise müzakere masasında kararlara daha az ülkeyle daha kolay ulaşılabileceğidir.

Türkiye’nin birliğe 2015 yılında katılımının AB’ye olan maliyeti 2004 yılı fiyatları ile OTP için 3,6 milyar Euro, kırsal kalkınma için ise 1,6 milyar Euro olarak

hesaplanmıştır. (Burrell and Oskam, 2005). Bu maliyet AB için büyük bir meblağ olsa da AB yapısal politikalar ve uyum politikalarında beklenen ek maliyetlerden daha düşüktür. 2015 yılında Türkiye'nin AB'ye olası bir üyeliği, AB yapısal politikalar ve uyum politikaları için AB'ye maliyeti 2004 yılı fiyatları ile 9,5 milyar Euro ile 16,5 milyar Euro arasında değişmektedir. Bu yüzden bütçe perspektifinden bakıldığında AB için, AB yapısal fonların reforme edilmesi, OTP'nin reforme edilmesinden daha büyük bir önem taşımaktadır. Ayrıca Türkiye'nin üyeliğinden önce OTP reformlarının yapılmasının yerinde olacağı öngörülmektedir. (BURRELL and OSKAM , 2005)

4.1.3. Dünya Ticaret Örgütü'nün AB Reformlarına Etkisi

OTP'nin gelecekte reforme edilmesine neden olan bir diğer argüman ise DTÖ Doha Kalkınma Gündemidir. DTÖ kapsamında yapılmak istenen reform ile DTÖ üyeleri tarafından talep edilen ithalattaki korumanın azaltılarak tarifelerin indirilmesi ve AB tarafından önerilen ihracat sübvansiyonlarının tamamen kaldırılması düşünülmektedir.

Daha önceleri Doha Kalkınma Gündemindeki şartların Uruguay turundaki şartlara oranla daha iyi olduğu ve başarıya ulaşacağı düşünülmüş olsa da Doha görüşmelerinde şu an için herhangi bir uzlaşmaya varılamamış ve görüşmeler askıya alınmıştır. 1992 yılında yapılan Mac Sharry reformları ve Gündem 2000'de alınan kararlar OTP'yi DTÖ yükümlülükleri ile bağlantılı kılmıştır. 2003 yılında yapılan reformlarla AB gelir desteklerinin üretimle ilişkisini keserek DTÖ bağlamında kendisine avantaj sağlamıştır. Bu yıl ki gözden geçirmelerde herhangi bir istisna olmaksızın üretimden bağımsız ödemeler tamamıyla uygulanacaktır.

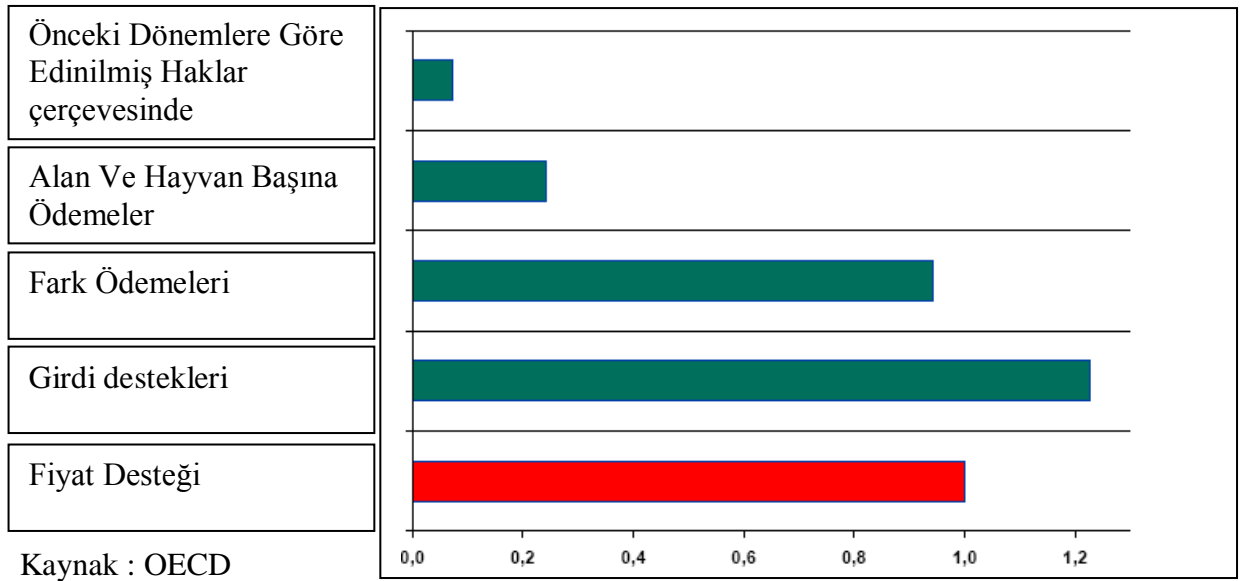
Gelişmekte olan ülkeler üretimden bağımsız ödemeler konusunda karşıt tavırlar sergilemektedir. Tarımdaki her türlü desteğin kalkması ve devam ettirilmesi tarımsal üretimin sürdürülebilir olması ve tarımsal ürün arzında artış sağlayacağı konusunda gelişmekte olan ülkeler hem fikir olmaktadır.

Tarımda ticareti bozucu çeşitli gelir destekleri konusunda OECD geniş araştırmalar yapmıştır. Buna göre üretimden bağımsız gelir desteği uygulaması, üretimle ilişkili

hektar başına ya da hayvan başına olan destekten, fark ödemelerinden (deficiency payments), girdi desteğinden daha az ticareti bozucu etkiye sahiptir. (Anonim 2005)

Şekil 4.1’de görüldüğü üzere en fazla ticareti bozucu etkiye sahip olan gübre, hayvan yemi, su ve mazot gibi tarımsal girdi destekleridir. En az etkiye sahip olan ise önceki dönemlere göre edinilen haklar çerçevesinde üretimden bağımsız ödemelerdir.

Şekil 4.1 Fiyat ve Gelir Desteğinin Ticareti Bozucu Etkisi, 2002

AB’ye, gelecekteki OTP reformlarının yapılmasına ilişkin olarak sadece DTÖ baskı uygulamayacak olup, bunun yanında DTÖ ile ilişkili olmayan dışsal faktörler de etkili olacaktır. Buna örnek olarak AB’nin 2005 yılında yapmış olduğu şeker reformu örnek gösterilebilir. Bu reformun yapılmasına Brezilya, Avustralya ve Brezilya arasındaki anlaşmazlık neden olmuştur. Bu reformların yapılması için sadece AB baskı altında kalmamıştır. Kanada, ABD’de üretime bağlı olarak ve özellikle de mısıra verilen gelir desteklerini panele götürmüştür. Ayrıca bu durum yenilenen ABD pamuk politikasının eleştirilmesine neden olacaktır.

AB şeker politikası, AB’nin EBA ülkeleri ve Balkan ülkeleri ile daha önce imzalamış olduğu serbest ticaret anlaşmalarından ötürü artan baskılar nedeniyle

yoğun eleştiriye uğramıştır. Genel olarak AB’de ve diğer batı ülkelerinde tarım politikasının kabul edilmesi için baskılar oluşmuş, 2003 yılındaki durumdan diğer politika alanları ile daha uyumlu olmuştur.

4.1.4. Değişen Talepler ve Değişen Bakış Açılarının AB Reformlarına Etkisi

AB’nin genişlemesi, DTÖ Doha Kalkınma Gündemi ve uluslararası gelişmelerden ayrı olarak gelecekte OTP içerisinde yapılacak olan ayrıntılı reformlara AB toplumunun tarıma bakışının değişmesi de diğer bir sebeptir. Bu duruma ilk olarak II. Dünya savaşı sırasında ve sonrasında yaşanan gıda sıkıntıları ile baş göstermiştir. Ayrıca bu dönemde AB kendi ekonomisini modernize etmek ve savaş zararlarını tamir etmek adına dövize ihtiyaç duymuştur. Bu şartlar altında tarıma her türlü fırsat verilerek mümkün olduğunca bu tür sıkıntılarla mücadele edilme yoluna gidilmiştir. Gıda güvenliği, ithalatın kesilmesi ve ihracatın artırılması bu anlamda temel hedefler olarak benimsenmiştir. Araştırma, yayım ve çiftçilerin eğitim faaliyetlerine önem verilerek mümkün olan maksimum üretimin yapılması amaçlanmıştır. AB tarafından sağlanan ihracat teşvikleri ile yabancı piyasalara girme yolunda büyük adımlar atılmıştır. Büyük ve küçük ölçekli her türlü tarım arazisinde üretim yapılmıştır. Batı Avrupa’da üretim yapısının değişmesinde en büyük role sahip olan faktör arazi toplulaştırması olmuştur. Bunun yanında tarımda kimyasal girdi kullanımı ve hayvan besleme konusunda yem üretimi teşvik edilmiştir.

4.1.5. Diğer Talep ve İhtiyaçlar

Tarımda ilk defa 1970’li yıllarda, 1980’li yıllarda ve özellikle 1990’lı yıllarda bilinen yaklaşımdan farklı olarak çeşitli eğilimler ortaya çıkmıştır. Bu dönemler öncesinde uygulanan politikaların sonuçlarının tüketiciler üzerindeki olumsuz etkileri dikkate alınmazken artık tüketici endişeleri göz önüne alınmaktadır. Ayrıca tüketicilerin refah seviyesindeki artış diğer ihtiyaçları beraberinde getirmiştir. Bunlar üretimden farklı olarak gıdaların ve ürünlerin daha güvenli, daha sağlıklı, daha lezzetli, daha doğal olmasıdır. Ayrıca ürün üretimlerinin çevreye duyarlı yollarla yapılması (bitki ve hayvan sağlığı) temel bir gereklilik olmuştur.

4.1.6. 2008 Gözden Geçirmenin Kapsamı

2008 Gözden geçirme kapsamında 2013 yılı sonrası OTP'ye yön vermek amacıyla Avrupa Komisyonu'nun talebiyle gelecekte AB tarımının projeksiyonlarını oluşturmak üzere çeşitli araştırmacılar bir araya gelerek bir dizi çalışmalar yapmıştır. Bunlar;

- 2020 yılı senaryosu
- AB Kırsal alanlarında gelecekteki gelişmeleri içeren güncel Eururalis 2.0 çalışması
- Çeşitli senaryolar altında iklimsel ve demografik değişimlerin ve dışsal çevrenin etkilerini, AB'de arazi kullanımı ve çevre politikalarının durumunu ortaya koyan Avrupa Çevre Ajansı Başlangıç Projesi
- Avrupa Komisyonunun yıllık olarak 10 yıllık dönemler halinde yeni ve eski üye devletlerde tarımsal ürünlerin arz ve talebini gösterir çalışması
- OECD ve FAO'nun ortaklaşa hazırlamış olduğu, 2007-2016 dönemini kapsayan ve uluslar arası düzeyde tarım piyasalarındaki gelişmeleri içeren Tarımsal Bakış

Yukarıdaki çalışmalar çerçevesinde 2008 yılındaki Gözden geçirmenin 2020 yılı civarında aşağıdaki şartların gerçekleşmesi tahmin edilmektedir;

- En az 27 üyeli bir yapıda 450 milyondan fazla tüketicinin yer aldığı Avrupa Birliği pazarına serbest giriş imkanlarına sahip olunması,
- Yüksek refah seviyesine sahip tüketicilerin oluşması,
- Uluslararası piyasalarda tarımsal ürünlere olan talebin artacak olması ile birlikte Çin ve Hindistan gibi yükselen ülkelerin tedarikçisi konumuna Latin Amerika ülkeleri ve Avustralya'nın gelecek olması,
- Bunun sonucu olarak fiyatlarda ve uluslar arası piyasalarda baskının azalacak olması,

- Avrupa’da bilgi-yoğun ve sermaye-yoğun tarımla katma değeri daha yüksek tarımsal ürünlerin payında artış meydana gelmesi,
- Katma değeri yüksek ürünlerin üretiminde gıda güvenliği, gıda kalitesi, sürdürülebilir çevre ve hayvan refahı konularında daha katı standartların oluşturulması,
- Standartların DTÖ çerçevesinde müzakere edilmemiş olması ve bunların özel anlaşmalarla yapılacak olması,
- DTÖ çerçevesinde tüm ticaret engellerinin (ithalat vergileri, ihracat destekleri, ticareti bozucu iç destekler ve ithalatta miktar sınırlamaları) tamamıyla ortadan kaldırılması,

AB 2020 yılı senaryosunda tarımsal ürünlere olan talep, biyoenerji ve doğal lif kaynaklı ürünlere olan talebin artışıyla yükselme eğilimi gösterecektir. Dünya petrol fiyatlarındaki artış ve iklim değişikliğinin önüne geçmek için CO₂ emisyonları kontrolü nedenlerinden ötürü talep artışı olsa da böyle bir gelişme şüphelidir. Çünkü daha önce meydana gelen enerji krizlerinde de böyle bir durum ortaya atılmış ve tercihin nükleer enerjiye kaydırılması tavsiye edilmiştir.

Bir dizi hesaplamalar göstermiştir ki petrol fiyatları yüksek seyretse de biyoenerji kullanımının artırılması için yüksek seviyede sübvansiyonların ve sıkı kuralların getirilmesi gerekmektedir (Anonim, 2006). Biyo enerjiye bağımlılık, AB ve uluslar arası gıda arzını tehlikeye düşürebilecek noktaya getirebilecektir. AB’nin ulaşım ihtiyacının %10’nun biyo yakıtlar vasıtasıyla temin etme hedefi, AB’nin hububat, yağlı tohumlar, nadas ve şekerpancarı üretimi için kullandığı mevcut arazinin % 43’üne tekabül edeceği varsayılmaktadır. AB’nin %5,75’lik hedefi bile AB’nin toplam tarımsal alanının %9,4’üne karşılık gelmektedir. Dünyanın herhangi bir yerinde biyo yakıt üretiminin fazla olacağı varsayılsa dahi, üretilirse doğal çevre ve gıda arzı açısından büyük sıkıntılara neden olacaktır. (Anonim, 2007)

Gıda ve hayvan yemi daha az derecede lifli ürünler, süs bitkileri ve şarap gibi ürünler AB ve uluslar arası tarımda en önemli ürünler olacaktır. Refah seviyesinin artışı ve sebze tüketiminden hayvansal ürün tüketimine yönelimle tüketim şekillerindeki ortak

değişim, özellikle Çin ve diğer yükselen ülkelerde hayvan yemine olan talebi arttıracaktır. Ayrıca ilaç yapımında kullanılan ürünlere sınırlı talep olacaktır.

Şu an ve gelecekte 2020 yılında umulan yapısal düzenleme süreci arasındaki başarı büyük ölçüde girişimciliğe ve o bölge devletlerinin yapacağı düzenlemeye bağlıdır. 2008 gözden geçirmenin sorunlarından biri bu kapsamda verilen politika opsiyonlarının seçimidir.

3 çeşit tarımsal girişimcilik tanımı yapılmıştır. (FISCHLER, 2006)

- Ticari çiftçiler,
- Doğrudan pazarlama esnasında ürünlerine ekstra değer katan çiftçiler,
- İşletmelerine kamu hizmetleri sağlanan çiftçiler

Ayrıca çiftçi gelirleri açısından 3 çeşit farklı katman olduğu belirtilmiştir. (Veerman 2005, 2006)

- Ticari piyasalarda geleneksel tarım ürünlerinin satışı ile elde edilen gelirler,
- Kamu ve özel sektörün çevreye duyarlı tarımdan ötürü sağladığı gelirler
- Doğal dezavantajlardan doğan zararların tazmini ile elde edilen gelirler

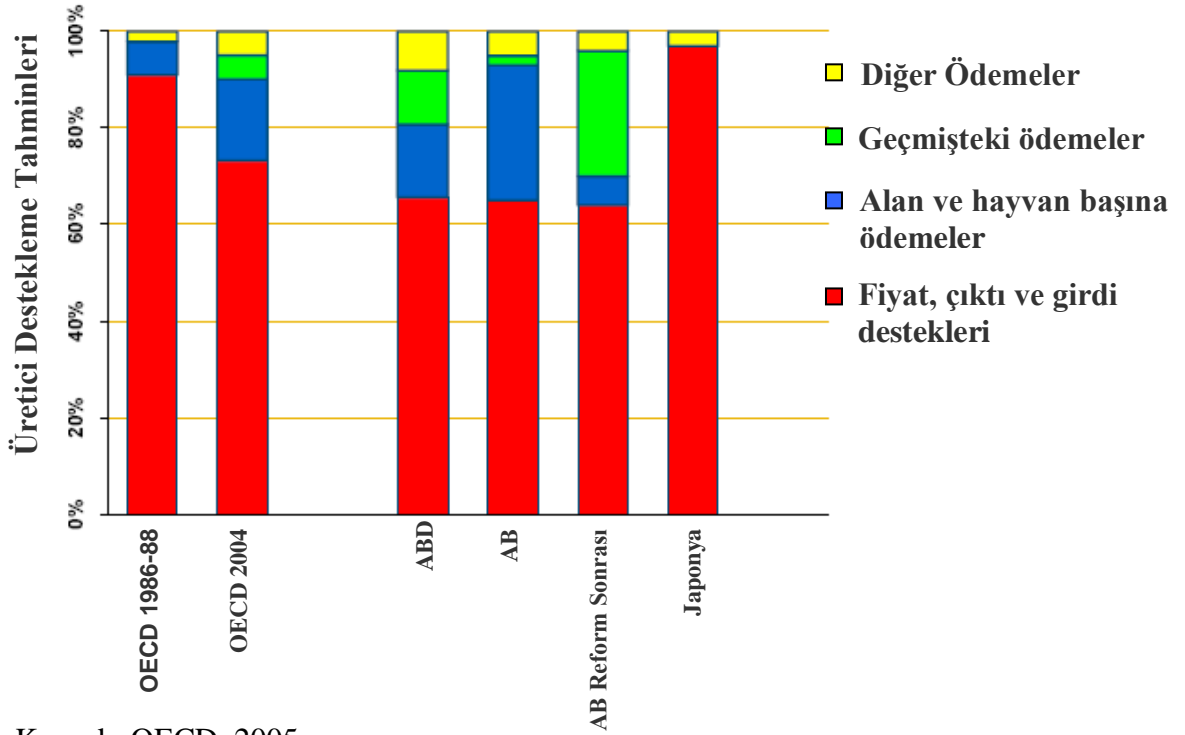
Bu sınıflamalar olsa da olmasa da bir girişimci için verilen sosyal ve yasal parametreler dahilinde verilen bu özgürlükle kendi yetenekleri ve çıkarları doğrultusunda girişimciler işletmelerini geliştirebileceklerdir. 2008 gözden geçirme doğrudan gelir ödemelerinde halen uygulanmakta olan kısıtlamaların kaldırılması düşünülmektedir. Bunlar;

- Gelir desteği halen üretimle ilişkili olması.
- Zorunlu nadas
- Çok yıllık ürünlerdeki kısıtlamalar
- Arazilerin iyi tarımsal şartlarda işlenmesi zorunluluğu
- Süt, şeker, ve diğer ürünlerde uygulanmakta olan kota sistemi

4.1.7. Üretici Destekleme Tahminleri Senaryosu

1986 yılı ve 2004 yılları arasında OECD ülkelerinde tarım politikalarının gelişimi, “Üretici Destekleme Tahminleri” temelindeki etkileri Şekil 4.2’de gösterilmektedir. “Üretici Destekleme Tahminleri” tüketicilerden ve vergi mükelleflerinden üreticilere tarım politikaları ile ilgili tüm mali transferleri göstermektedir. Tüketicilerden yapılan transferler ülke veya bölge fiyatları ile dünya fiyatları arasındaki fark ve tarım işletmeleri temelinde OECD tarafından hesaplanmıştır. Ülke transferleri, ilgili ülkelerin tarımsal bütçe tablolarından doğrudan alınmıştır. Her ne kadar “Üretici Destekleme Tahminleri” büyük mali transferleri ölçmesi ve toplumun ekonomik refah etkilerini veya çiftçilerin gelir etkilerini ölçmesini sağlamasa da tarım politikaları değişimlerine büyük oranda yardımcı olmaktadır.

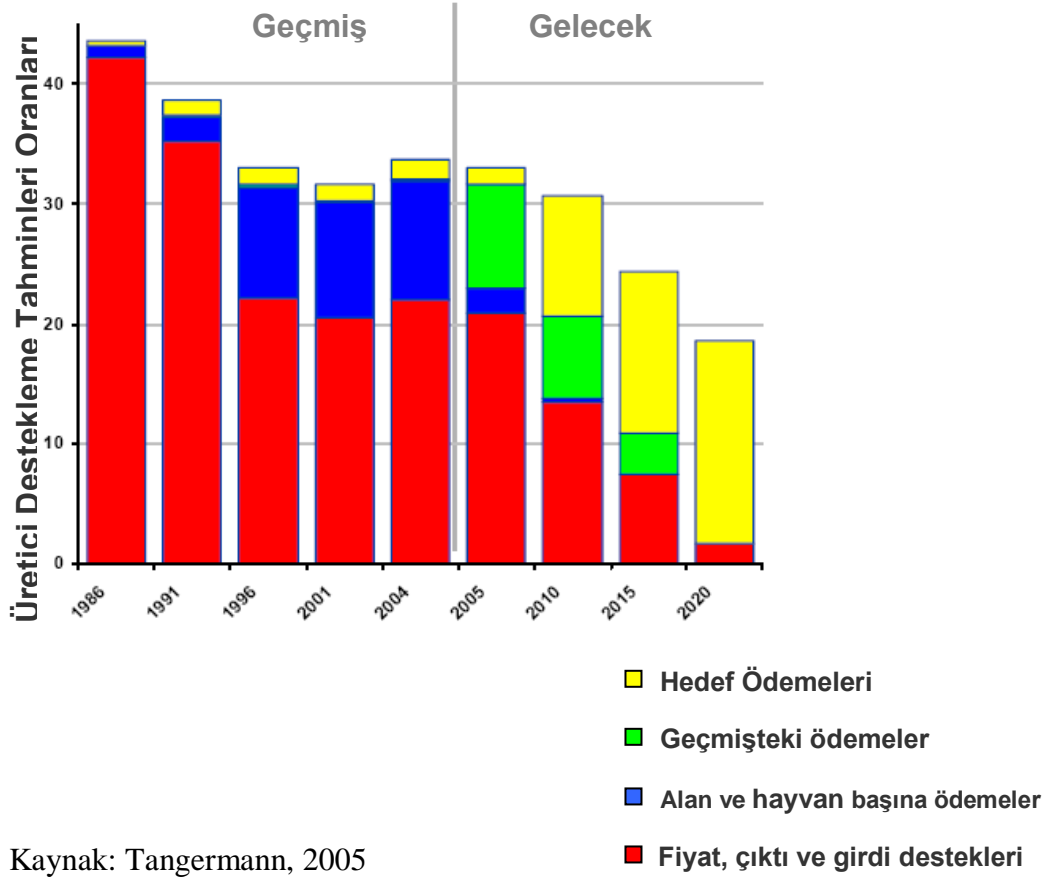
Şekil 4.2 OECD Ülkelerinde Tarımsal Destekleme Kompozisyonları (1986-2004)

OECD ülkelerinde 1968 ve 2004 yılları arasında fiyat politikasından gelir ödemelerine geçişte özellikle DTÖ mavi kutu tedbirlerinde sınırlı bir değişim olmuştur. 2004 yılında büyük transferlerin %75'lik kısmını fiyat desteği, diğer doğrudan gelirler (Örnek: fark ödemeleri) veya girdi destekleri (gübre, su, mazotta vergi indirimi) oluşturmuştur. 1986 yılında bu oran %90'ların üzerinde seyretmiştir. 2004 yılında Japonya DTÖ amber kutu destekleri bağlamında tarım desteklerini yüksek tutmuştur. Bu yıldan sonra Japonya politikaları değiştirmek için harekete geçmiştir. 2004 yılında hem AB hem de ABD için amber kutu transferlerinin toplam transferler içindeki oranı %60 olmuştur. AB'de geri kalan %40 oranındaki transferler mavi kutu kapsamındaki alan ve çiftlik hayvanlarına verilmiştir. 2003 yılı orta dönem gözden geçirmesinden (2003 Midterm Review) bu yana yeşil kutu transferlerinin artışı ABD'de 2002 yılında yürürlüğe giren Tarım kanunundan daha fazla olmuştur.

OTP'nin gelecek 15 yıl içindeki olası gelişimi, OECD "Üretici Destekleme Tahminleri" terimleri ile Şekil 4.3'te gösterilmektedir. 2008 Gözden geçirmede alınan kararlar ve 2009 yılında yapılacak olan bütçe görüşmeleri temelinde, 2013 sonrası AB Ortak Tarım Politikasındaki gelişmeler, aşağıda yer alan şekil 4.3'te belirtilmektedir.(TANGERMANN, 2005)

Şekil 4.3 Gelecekteki AB Tarımsal Destekleme Senaryosu

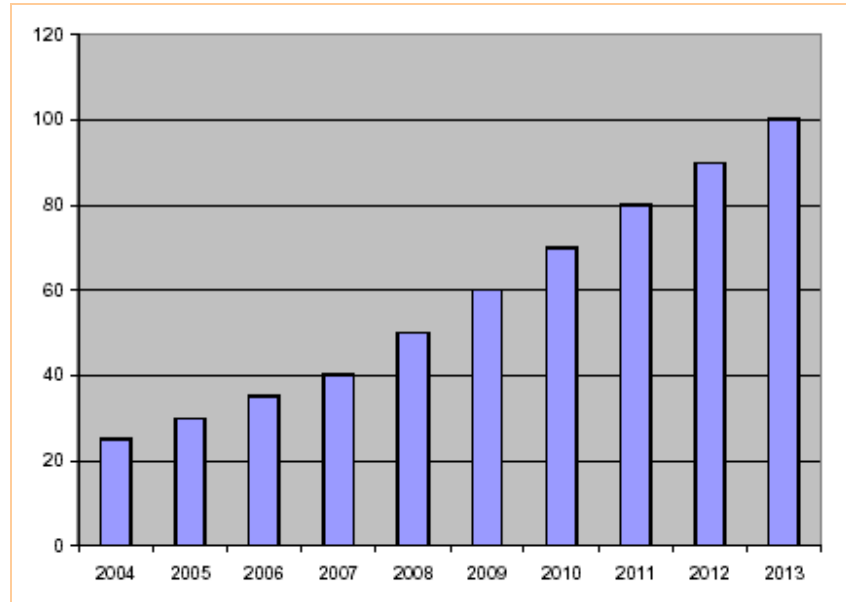
Kaynak: Tangermann, 2005

Bu gelişmelerle birlikte AB, 1990'lı yılların başında önerilen radikal çözümlere daha da yaklaşmaktadır. OECD'nin "Üretici Destekleme Tahminleri" Senaryosu'na göre, yıllar itibariyle bakıldığında, AB'nin FAO'nun getirmiş olduğu "hedef ödemeleri" terimi kapsamında; çevreye duyarlı tarıma ve çapraz uyum kurallarını yerine getiren çiftçilere vereceği destek miktarının artacağı görülmektedir. 2005 yılındaki toplam destekleme oranı %33'lerde iken, 2020 yılında bu oran %18'lere düşmektedir. Fiyat, girdi ve ürün destekleri ise şiddetli bir şekilde düşmüş olup, gelecekte tamamen ortadan kalkacaktır.

2003 yılı reformu ile birlikte AB-15'ler içerisinde çeşitli ülkeler, tek çiftlik ödeme sistemi altında geçmişte aldığı desteklerin ortalaması şeklinde bölgesel bazda sabit oranlı (Flatter rate) destekleme sistemine geçiş yapmışlardır. Bu sistemle bir ülkedeki ya da bölgedeki tüm çiftçilere hektar başına eşit ödeme yapılmaktadır. Bu ödeme miktarları üye devletler içerisinde ya da bölgeler arasında farklılık gösterebilmektedir.

Bahse konu sistemin kısa veya orta vadede tüm üye ülkelerde uygulanması beklenmektedir. Malta ve Slovenya bu sistemden muaf tutularak diğer tüm üye ülkeler bu sistemi uygulayacaklardır. Ayrıca AB-12'ler tek ödeme sisteminde çok yıllık bir hakka sahip olmayacak, ancak o yıl içinde aktif olarak kullandığı araziler için ödeme alabileceklerdir. 2004 yılında üye olan ülkelere verilen destekler, 10 yıllık bir geçiş süresi sonunda diğer eski üyelerin aldığı desteklerle eşitlenecektir. 2004 yılında % 25 oranında, 2005'te % 30 ve 2006'da % 35 oranında olmak üzere, 2006 yılından 2013 yılına kadar %100'e ulaşacak şekilde her yıl ortalama %10 artırım yapılmak suretiyle destekler eski üye devletlerin seviyesine getirilecektir.(Anonim, 2007) Bu durum aşağıda Şekil 4.4'te gösterilmektedir.

Şekil 4.4 Yeni Üye Ülkelerin Eski Üyelere Kıyasla Alacağı Destekleme Oranları (%)

OTP içerisinde gelecekte tek ödeme sistemi yerine sabit oranlı destekleme sisteminin getirilmesinin çeşitli sebepleri vardır. Bunun en önemli sebebi olarak, gelecekte gelir desteği olmadan bir destekleme sistemi sürecine geçiş izni verecek olması gösterilmektedir. Belirli ürünler için çeşitli destek seviyelerinin kaldırılmasının ardından girdiler ve ürünler arasında bir pazar dengesi sağlamaya yönelik olarak sabit oranlı desteği kullanmak orta seviyede bir adım olacaktır. Bu senaryo, 2020 yılında tarımsal desteklerin tamamen ortadan kalkması adına bir başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir.

“Sabit Oranlı Destek Sisteminin” çeşitli avantaj ve dezavantajları mevcuttur. 2013 yılı civarında bu uygulamaya geçmenin avantajlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- İnsanlar o günün şartlarına hazırlıklı olacak,
- Orta dönemli gözden geçirme ile kredi olanakları, diğer piyasalarda ve arazilerde saptırmalara yol açacak yeni haklardan (kotalar, ödeme hakları) faydalanılmasının önüne geçilmiş olacaktır.
- Çevre, hayvan ve bitki sağlığı gibi standartların uniform ödemelerle birleştirilmesi, çiftçi ve arazi bazında büyük farklılık gösteren ödemelerden sosyal olarak daha kabul edilebilir olacaktır.
- Tarım açısından bu süreç çok cazip görülmektedir ve çiftçiler destekleme ödemelerinden bağımsız hale gelecektir. Böylelikle çiftçiler arasındaki ödeme dengesizlikleri ortadan kalkmış olacaktır. Bu ödemelerin düzenlenme sürecinin başlangıcında her bir ürün için fiyat desteğinin, faktör piyasalarındaki finansman ve fiyatlandırma çalışmalarının değişken olması gibi farklılıklar savunulabilir olabilecek fakat 10 yıl sonra fiyat desteği ya da üretime bağlı desteklerin kaldırılması ile farklılıklar ortadan kalkacaktır.
- İdari bakımdan “Sabit Oranlı Destek Sistemi” geçmişte verilen desteklere göre daha az karmaşık bir yapıdadır. Çapraz uyum haricinde “Sabit Oranlı Destek Sistemi” diğer sistemden daha fazla arazi kaydı ya da banka hesaplarına gerek duymayacaktır.
- Bono sisteminde hakların satın alınması idari yükü azaltacak olsa da siyasi olarak şu an itibariyle mümkün görülmemektedir.

Dezavantajları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Bu sistemle gelir ödemelerindeki hakların büyük oranda yeniden dağıtımını gerekmektedir. Üreticiler arasında geçmişte aldıkları destek miktarı bakımından farklılıklar olduğundan, ödemelerde adaletsizlikler meydana gelecektir.
- Geçiş sürecini yönetmek için çoklu yönetim sistemlerine ihtiyaç duyulacaktır.

5. AB 2020 YILI SENARYOSU

1 Ocak 2007 tarihinde AB Komisyonu tarafından yayımlanan, hazırlık aşamasında Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü, Ekonomik Analiz ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü, çok sayıda Araştırma Kurumu ve çeşitli üniversitelerin görev aldığı AB 2020 Senaryosu çalışması, Avrupa Birliği tarımının, nüfusunun ve kırsal hayatın gelecekte nasıl şekilleneceğine ilişkin tarımın belirli alt sektörleri ile ilgili bilgiler vermektedir.

Çalışmanın amacı 2020 yılına kadar Avrupa'nın tarım ve kırsal bölgeleri için gelecek trendleri, sorunları, perspektifleri tanımlamaktır. Çalışmanın odağı, Doha Kalkınma Turu görüşmelerini dikkate alarak gerçekleşen OTP reformunun varsayımı altında hazırlanan referans senaryonun koşulları ve anahtar lokomotif güçlerinin analiz edilmesidir. 2020 Yılı Senaryosu çalışması ile birlikte 3 senaryo ortaya çıkmıştır. Bunlar Referans Senaryo, Bölgeselleşme senaryosu ve Liberalleşme senaryosudur. Referans senaryo ile Doha Kalkınma Turu'nun başarılı sonuçlanması öngörülmektedir. Doha Kalkınma Turu'nun başarısız sonuçlanması durumunu ele alan senaryo ise Bölgeselleşme senaryosudur. Piyasaların daha da serbestleşeceği öngörüsünde bulunan diğer senaryo ise Liberalleşme Senaryosu'dur.

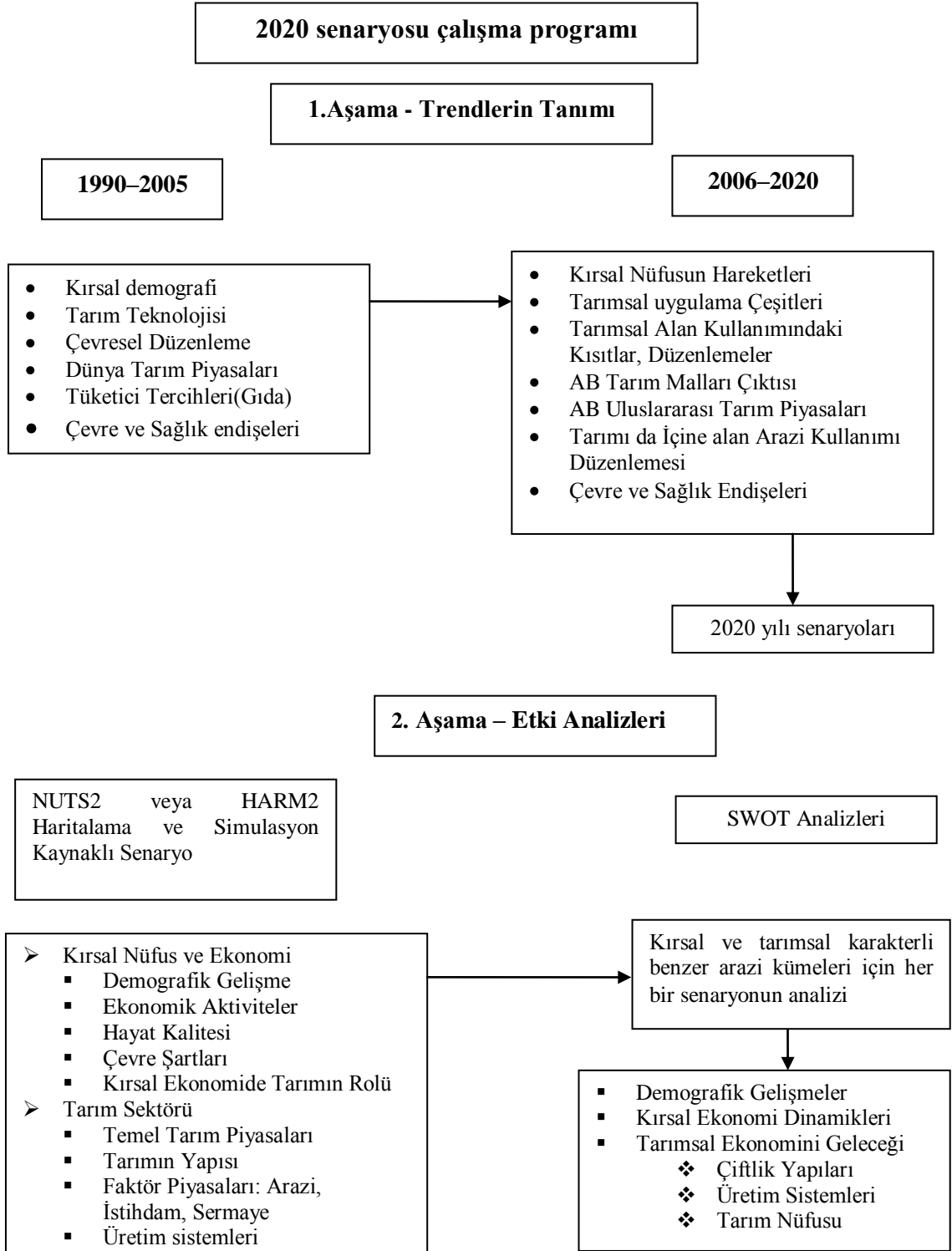
5.1. Çalışma Metodu

2020 Senaryosu'nun oluşturulması iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Şekil 5.1'de çalışmanın yapısı yer almaktadır. İlk aşama ile belirleyicilerin trendleri ve bunların gelecekteki projeksiyonlarıyla ilgili olarak temel bir veri kütüğü oluşturulmuştur. Bu veri kütüğüne dayanarak tarımsal ekonomide ve kırsal hayatta bu trendlerin etkisinin ne olacağını belirten referans senaryo oluşturulmuştur. Ayrıca tarım sektöründeki desteklerin derecelerinin ayrı olduğu farklı politika çerçevelerinin etkilerini de içeren, olmayan bir durumu varmış gibi gösteren diğer iki senaryo oluşturulmuştur.

AB'de 2020 kırsal ekonomi ve tarımsal uygulama analizi 30 yıllık çerçeve içinde yapılmıştır. 1990–2005 yılları arasındaki ilk dönem, 2006–2020 yılları arasındaki ikinci dönem için referans alınmıştır.

Çalışmanın ikinci aşaması, kırsal ekonomide ve tarım piyasalarındaki varsayımların olası etkileri, SWOT analizleri yardımı ile NUTS2 ve HARM2 haritalama seviyesinde incelenmiştir. Tarım sektörü, kırsal nüfus ve kırsal ekonomi alanındaki göstergeler küresel, ulusal ve alt ulusal bölge seviyelerinde oluşturulmuştur.

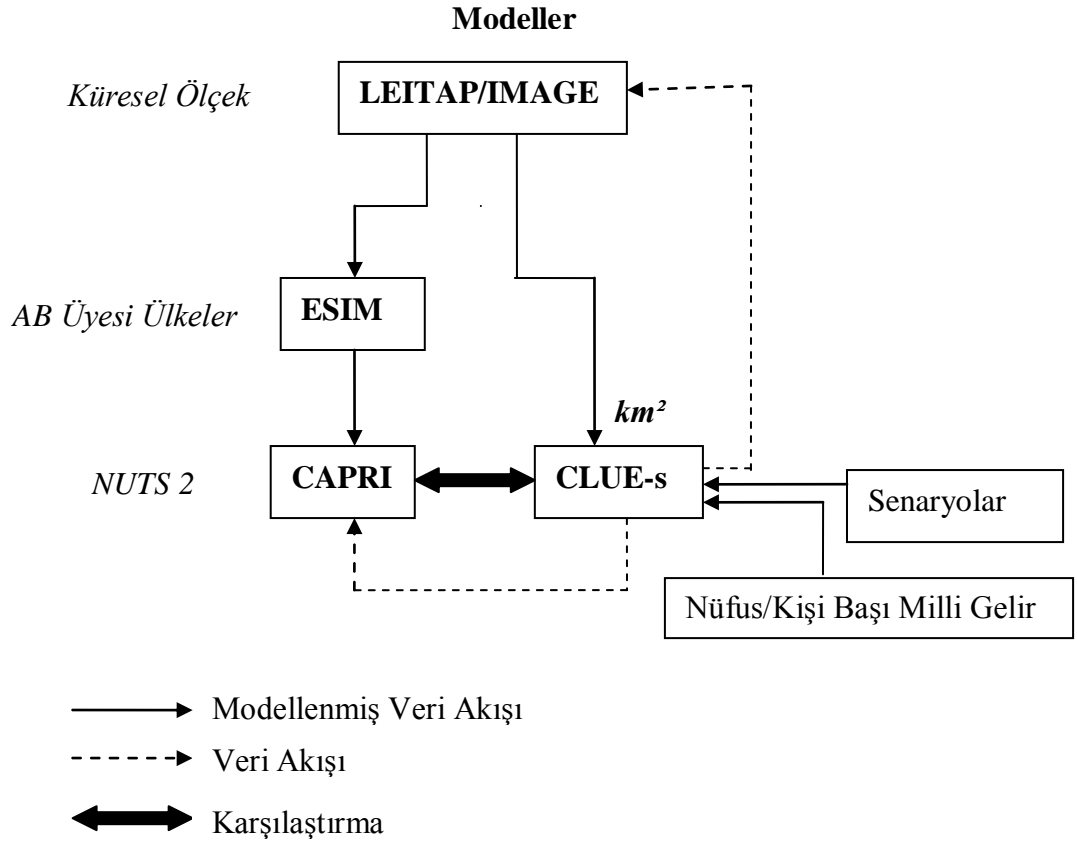
Şekil 5.1 Çalışma Metodu

Kaynak: 2020 Yılı Senaryosu

Ayrıca senaryoların oluşturulmasında çeşitli ekonomi modellerinden yararlanılmıştır. Küresel ölçekte, AB ve Bölgesel ölçekte ekonomi modelleri hem kendi aralarında hem de senaryolarla etkileşime girerek çeşitli veri akışları ve karşılaştırmalarla geleceğe ilişkin varsayımlar oluşturulmuştur. Bahse konu ekonomi modelleri Şekil 5.2.'de gösterilmektedir.

Şekil 5.2 Yararlanılan Ekonomi Modelleri

5.2. Senaryolar

Senaryo hazırlık aşamasının tamamlanması neticesinde, Doha Kalkınma Turu görüşmelerinin başarılı ya da başarısız sonuçlanması durumlarına göre 3 adet senaryo ortaya çıkmıştır. Bunlar Referans Senaryo, Bölgeselleşme Senaryosu ve Liberalleşme Senaryosudur.

Referans Senaryo, Doha Kalkınma Turu müzakerelerinin başarılı sonuçlanmasını öngören, tarımsal ve kırsal politikalara göre mevcut amaçların gelişmesini varsayan ve dışsal itici güçlerin devamlılığını sağlamaya dayanan bir senaryodur.

Bölgeselleşme Senaryosu, Doha Kalkınma Turu müzakerelerinin başarılı sonuçlanmaması durumunda ve sonrasında ikili ve çoklu görüşmelerin devam etmesi ile birlikte iç pazarda daha fazla tarımsal ürün üretimini özendirecek politikaları içeren senaryodur.

Liberalleşme Senaryosu, uluslararası seviyede daha fazla açık piyasaya doğru hareket eden, piyasaların liberalize olacağını ifade eden bir senaryodur. Bu senaryoda piyasaların tüm tipleri, ticaret politikaları, gelir destekleri ve ürün üretimiyle ilişkili ya da ilişkisiz her türlü desteğin kaldırılması öngörülmektedir.

5.2.1. Referans Senaryo

Referans senaryosu ile Doha Kalkınma Turu'nun başarılı sonuçlanması öngörülmektedir. Doha Kalkınma Turu'nun başarı ile sonuçlanması durumunda, 2013 yılına kadar tüm ihracat desteklerinin, ihracat desteklerine paralel tüm sınır desteklerinin kaldırılması ve gümrük tarife oranlarında indirimle gidilmesi düşünülmektedir. Bunun yanında AB'de şu an için 2003 yılı reformu ile %5 olan modülasyon (büyük işletmelere verilen tarımsal sübvansiyonların belirli bir oranının kırsal kalkınma fonuna aktarılması) oranı, referans senaryo ile %25'e çıkarılacaktır. Bu şekilde kırsal kalkınma fonlarının artırılması planlanmaktadır. Doğrudan ödemeler için fonlar 2020 yılına kadar azaltılacaktır. Son üye olan 12 üye ülkede tarımsal yapıdaki değişim sürecektir. Gelecekte tarım ürünleri içerisinde en fazla talep göreceği ürün grubu biyo yakıt üretiminde kullanılan enerji bitkileri olacaktır. Zorunlu nadas alanları biyo yakıt üretiminde kullanılacak bitkilere ayrılacak ve ekim alanları önemli ölçüde artış gösterecektir. Sığır eti üretimi, tüketici tercihlerinden ötürü 2005 yılına kıyasla azalacaktır. Kırmızı ete olan talep domuz eti ve kanatlı etine kayacak ve toplam et tüketimi artış gösterecektir. Hububat üretimi ise 2005 yılı verilerine göre %10 artış gösterecek ekim alanları ise azalacaktır. Hububat üretim miktarındaki artış tarım teknolojilerinin gelişmesinden kaynaklanacaktır.

5.2.2. Bölgeselleşme Senaryosu

Doha Kalkınma Turu'nun başarısız sonuçlanması durumunda AB, mevcut tüm gümrük tarifelerini sabitleyerek üretimi destekleyecektir. Modülasyon oranı % 5 oranında kalacak, biyo yakıtlara talep artacak ve nadas alanları yağlı tohumlar ve mısır tarımına ayrılacaktır. Çevre Mevzuatı güçlendirilerek Toprak Koruma Mevzuatı uygulamaya konacaktır. Sığır eti üretiminde 2005 yılına kıyasla azalma olacak ve ete olan talep, domuz eti ve kanatlı etine kayacaktır.

5.2.3. Liberalleşme Senaryosu

Ticaretin serbestleştirilmesi kapsamında ortaya çıkan Liberalleşme Senaryosu ile birlikte her türlü desteklemeler, doğrudan ödemeler, ihracat destekleri, kotalar ve tarife oranları ortadan kalkarak ticaret tamamen liberalize edilmiş olacaktır. Desteklemeler 2013 yılında kaldırılacaktır. AB'nin rekabet gücünü arttırmak amacıyla AB çevre mevzuatı kısmen geri çekilecek ya da değiştirilecektir. Süt ve peynir üretiminde ise diğer senaryolara oranla artış daha fazla olacaktır.

5.3. Küresel Nüfus Artışında Dünya Trendleri

Nüfus ve makro ekonomik gelişmeler tarım ürünleri talepleri için önemli belirleyicilerdir. Geçmiş yıllarda, hızlı nüfus artışı gıda talebindeki artışın sebebi olmuştur. 2005–2020 yılları arasında beklenen nüfus gelişmeleri şunlardır:

- Dünya nüfus artışı önümüzdeki 10 yıl içinde %1'e düşecektir. Bu genel olarak azalan ve azalmaya devam edecek olan doğurganlık hızından kaynaklanmaktadır.
- 2000- 2030 yılları arasında, düşük ve orta gelirli ülkelerde %100'e varan yıllık nüfus artışı olacaktır.
- Az gelişmiş ülkelerdeki nüfus, dünya nüfusunun büyük kısmını oluşturmaya devam edecektir.
- Avrupa'daki nüfus artış oranı negatif olacaktır. (%-0,7)

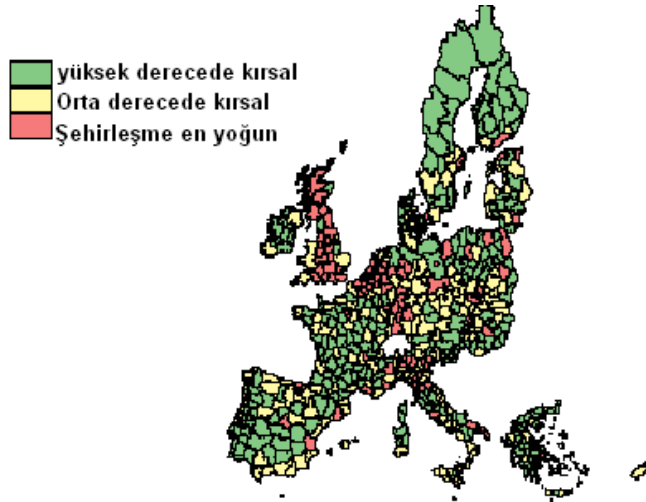
Avrupa'nın dünya nüfusundaki payı sert bir düşüş yaşamıştır ve 21.yüzyılda da düşmeye devam etmesi beklenmektedir.

5.4. Kırsal Bölgelerdeki Demografik Gelişmeler

AB-25 nüfusunun yarısından fazlası kırsal ve orta seviyeli kırsal kesimlerde yaşamaktadır. 25 üyeli Avrupa Birliği içinde, bölgelerin nerdeyse yarısı kırsal, üçte birinden fazlası orta seviyeli kırsal ve beşte birinden fazlası kentsel olarak sınıflandırılmaktadır. AB nüfusunun yaklaşık beşte biri kırsal bölgelerde, üçte biri ise orta seviyeli kırsal bölgelerde yaşamaktadır. 440 milyona ulaşan AB-25 nüfusunun %80'inden fazlası AB-15 içinde yaşamını sürdürmektedir. Avrupa Birliği'nin 10 yeni üye ile genişlemesine rağmen nüfusunu çok fazla arttırmamıştır. Bu yeni nüfusun üçte ikisinden fazlası kırsal ve orta seviyeli kırsal bölgelerde yaşamaktadır.

AB-15 ve AB-25'in nüfus dinamikleri farklılık göstermektedir. 1990'ların ikinci yarısında ve 21. yüzyılın ilk yarısında, AB-15 nüfusu, yeni üye ülkelerde düşüş göstermesine karşın artış eğiliminde olmuştur. AB'de kırsal alanların mevcut durumunu gösterir Bölgesel Sınıflama Haritası Şekil 5.3'de gösterilmektedir.

Şekil 5.3 Bölgesel Sınıflama Haritası, AB 25

5.5. 2020 Yılında Tarımsal ve Kırsal Hayat

Gelecekte kırsal hayat için en güçlü itici güç demografi olacak ve gözlemlenen trendlerin tarımsal ekonomide değişimi büyük ölçüde bağımsız olacaktır. AB'nin güneyindeki, kuzeyindeki ve doğusundaki kırsal alanların belli bölgelerinde genç nüfusun önemli bir kısmı şehir merkezlerine, finansal ve hizmet sektörlerinin yer aldığı merkezlere göç edecektir. Bununla birlikte diğer yerlerdeki bazı kırsal alanlar iyi durumda olacak, nüfusu aynı kalacak ve göç alacaktır. Eğitim ve iş için göç eden genç nüfusun aksine yeni gelecek insanlar genel olarak yüksek gelirli olacaklar ve şehir merkezlerine taşınarak buralarda ikamet edeceklerdir.

5.6. 2020 Yılı Senaryosunun Sonuçları

Kırsal Alanlar Dengeli Değildir.

- Kırsal alanlarda arazi kullanımı hızla değişmektedir. Tarım sektörü içerisindeki ürünler arasında, verimli araziler ve nadas alanları arasında ve sektörler arasında dengesizlikler vardır. 2000–2020 döneminde ekilebilir araziler %5, meralar %1, sürekli ekimi yapılan ürünler %1 oranında azalacak, ormanlık alanlar %1, diğer doğal vejetasyonlar %2, terk edilen alanlar %3 ve şehir alanları %1 oranında artacaktır.
- AB iç pazarının genişlemesi kapsamında tarımda yapısal uyum yer almakta fakat belli ürün piyasaları düzensiz olarak gelişmektedir. Örneğin; AB-10'larda Ürün üretimindeki büyüme oranı AB-15'lere göre biraz daha fazladır. Fakat AB 15'lerin çiftlik hayvanları üretimindeki büyüme oranı bu durumun aksine AB-10'lara göre hemen hemen iki katıdır. Çiftlik gelirlerindeki büyüme oranlarıyla ilgili olarak uluslar arası ticaret antlaşmalarının etkisi konusunda AB-15'lerin liberalleşmeye olan hassaslığı AB-10'lara göre daha fazladır. (Bitkisel ürün ve çiftlik hayvanı sektörlerinde). AB-25'ler seviyesinde Mal üretiminin dağılımına bakıldığında bu durum değişerek Bulgaristan ve Romanya'nın üyeliği ile birlikte yağlı tohumlar gibi ekilebilir ürünlerde ve çiftlik hayvanları üretiminde AB-15'ler derecesine yaklaşmıştır. Bölgesel olarak mal piyasalarında çiftlik büyüklüklerindeki oranı azaltarak genel eğilimleri etkileyecektir.

AB-27’ler İçinde Kırsal Alanda Tarım Çok Yaygındır.

- Tarımsal istihdamın payı bölgelere göre farklılık göstermektedir. AB-10’larda genel olarak tarımsal istihdamın payı AB-15’lere göre daha fazladır. Aynı durum sanayi sektörü için de geçerlidir.(AB-10’larda %31 ve AB-15’lerde %26)
- Başka uğraşlar içerisindeki insanlar tarafından gerçekleştirilen, aile çiftliklerinde tarımsal malların üretiminde ve çiftliklerde çalışmaları bir endüstri olarak tarımın giderek önemi artan bir özelliğidir. (Part-time çiftçilik)

Dünya Tarım Piyasalarının Büyüme Hızı Yavaşlayacaktır.

- Gelecekte tarımsal talebin belirleyicisi nüfus artışı olmayacaktır.
- Gelecekteki nüfus artışı daha düşük seviyede olacaktır. Nüfus artış oranı düşük ve orta gelirli ülkelerde daha yüksek olacaktır.
- Gelir artışı, şehirleşme ve diyet çeşitliliği ek talebi beraberinde getirerek, gıda tüketim kompozisyonlarının değişmesine, hayvansal ürünlerin paylarının hızlı büyümesine yol açacaktır.
- Gelişmiş ülkelerde gıda tüketim hızı sınırlı olacaktır. Üretim ve işlemede gıda güvenliği, kalite, çevre, hayvan refahı daha önemli hale gelecektir.
- Üretim ve ihracat özellikle düşük maliyetle üretim yapan ülkelerde artacaktır. (Örnek: Brezilya)
- Gelişmiş ülkeler arasında gittikçe artan payı ile tarımsal ticaret Güney-Güney ticareti haline dönüşecektir.
- Diğer sektörlerle kıyaslandığında tarımsal ticaret yüksek ticaret engelleriyle sektöre uğrayacaktır.

2020 yılına kadar AB mal piyasalarında aşağıdaki gibi birkaç anahtar trend rol oynayacaktır.

- Gelecekte genişleme ve ticaretin liberalleşmesiyle taşıma maliyetlerinin artan önemi nedeniyle AB pazarı segmentlere ayrılacaktır.
- Çiftlik hayvanı sektöründeki başlıca gelişmeler: Çiftlik hayvanı sektörü domuz eti, kanatlı eti ve süt ürünleri üretiminin yoğunlaşması ile önemli derecede

yapılandırmaya maruz kalacaktır. Sığır eti üretimindeki düşüş tüketicilerin tüketim tercihlerinin kısmi yansıması olacak ve kısmen de olsa ticaret faktörlerinin sonucu olacaktır. Süt üretimindeki verim değişiklikleri süt ırkı inek sayısını azaltacak ve bu durum hayvan yemi üretimine azalma olarak yansıtacaktır. Tam liberalleşme, bu genel yapıdaki değişimi radikal olarak güçlendirecektir. Peynir gibi yüksek katma değerli gıda ürünlerinin üretimi artış gösterecektir.

- Yağlı tohumlar sektöründeki başlıca gelişmeler: Dış pazarın bağımsızlığı ve politika olarak biyo yakıtların teşviki nedeniyle yağlı tohum üretiminde değişiklik olacaktır. Genel olarak, üretimdeki önemli artışı takiben yağlı tohumların ekimi için ayrılan alanlarda artış olacaktır.

Tarımdaki yapısal değişim, politika değişikliklerinin olması veya olmaması ile birlikte devam eden uzun vadeli bir süreçtir. Bu yapısal değişim süreci aşağıdaki unsurları içermektedir:

- Tarım ve sanayinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içindeki payı azalacaktır.
- Tarım sektöründe çalışan kişi sayısı ve toplam işgücü içerisindeki payı azalacaktır.
- Ortalama çiftlik büyüklüklerinin artışı ile birlikte çiftlik sayıları azalacak, hektar başına verimlilik artacak ve her çiftlik için gelir etkisi pozitif olacaktır.
- Çiftliklerde yaşayan insan çeşitlemesinde artış yaşanacaktır. Tarım sektöründeki insanlar “part-time” çiftçilik adı altında geçimini çiftçilikle birlikte başka mesleklerle sağlayacaklardır.
- Tarımın Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içindeki oranının yüksek olması, tarımsal istihdam oranının fazla olması ve küçük çiftliklerin fazla sayıda olmasından dolayı özellikle AB-12’lerde yapısal değişim devam edecektir.

Biyo Yakıtların Geleceği ve Etkileri:

- Biyo yakıtlar 2010 yılında ulaştırma alanında AB’nin enerji ihtiyacının % 10’nu karşılayacak, hububat, yağlı tohumlar, şeker kamışı ve nadas alanları için mevcut AB arazilerinin % 43’ü ekilecektir.

- 2010 yılında % 5,75 oranına karşılık gelen 15,03 milyon ton biyo yakıt gereksinimi olacaktır. Hammaddenin tamamı birlik içinde üretilirse, bu alan 12,02 milyon hektarlık bir alana tekabül edecektir. (AB-25'lerin tarımsal arazi ihtiyacının % 9,4'ü). 2010 yılında biyo yakıt üretim alanları sadece 6,98 milyon hektar olacaktır. Bu da;
 - a) 8,74 milyon ton biyo yakıtı,
 - b) Toplam kullanılan biyo yakıtların %58'ine ve
 - c) Toplam tarım arazilerininin %5,5'ine eşit olacaktır.

Şekil 5.4 AB 25'lerde Biyo yakıt ve Biyo Yakıt Üretiminde Kullanılan Ürünlerin Üretim Miktarları 2005, 2010, 2020 (milyon ton)

AB 25	2005	2010	2020
Biyoyakıt ürünleri			
Üretim	12.12	27.66	39.89
Ekim alanı (milyon ha)	3.65	6.98	8.62
Biyo yakıtlar			
İç piyasada üretilen	3.79	8.74	12.60
Net İthalat	0.81	6.30	8.40

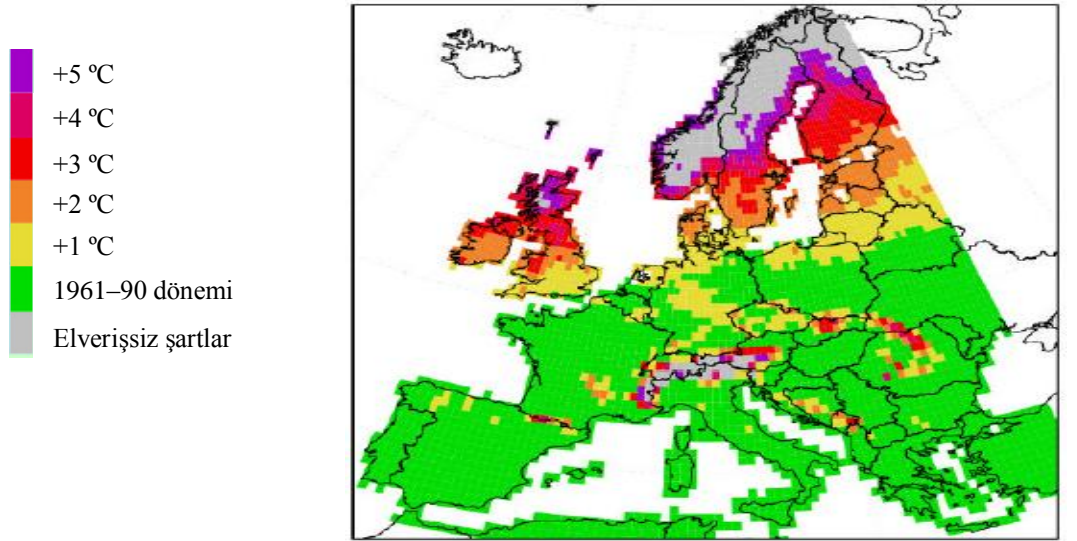
Kaynak: 2020 Senaryosu

AB'de 2020 yılında biyo yakıt amaçlı tarımsal ürünlerin üretimi 2005 yılına kıyasla 3 misli üzerinde yaklaşık 40 milyon tona yükselecektir. Biyo yakıt amaçlı üretilen tarımsal ürünlerden, likit işlemler sonucu elde edilen biyo yakıt miktarı ise 2020 yılında, 2005 yılına oranla yaklaşık 4 kat artarak 12,5 milyon ton civarında olacaktır. AB'nin 2020 yılında biyo yakıt ithalatı ise 2005 yılına göre yaklaşık 10 kat artacak ve 8,5 milyon ton olacaktır.

2020 yılına kadar tarımsal üretim, doğal kaynakların yönetimi ve küresel ısınmanın etkileri:

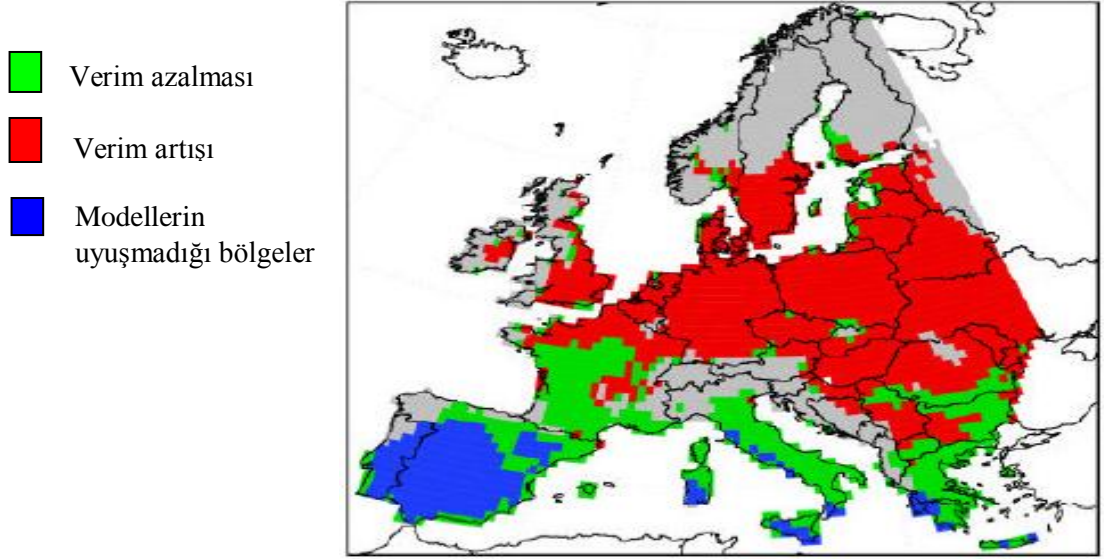
- İklim değişikliği (mevsimsel sıcaklık değişimleri, yağış döngüsünün bozulması vb.) ile ilgili çevresel kaygılar, Güney Avrupa’da su kıtlığı gibi durumlar, tarımda uzun vadeli problemlere yol açacaktır.
- Bölgesel terimlerle bitki ve hayvan türlerinin kendi “iklim alanı” gelişiminin bazı örnekleri olacaktır.
 - a) İklim değişikliği bitkisel ürün desenlerinde değişikliklere yol açacaktır. Buna örnek olarak Kuzey Avrupa’daki ılık ve yağışlı iklim şartları mısır tarımında büyüme periyodunun kuzeye doğru uzamasıyla sonuçlanacak ve bu bölgede mısır ekim alanlarında artış yaşanacaktır. Mısır tarımının iklim değişikliğinden nasıl etkileneceği şekil 5.5’de gösterilmektedir.

Şekil 5.5 Küresel Isınmanın Mısır Tarımına Etkileri

Kaynak: ‘İklim Değişikliğinin Avrupa Tarımı Üzerine Etkileri Sunumu’ (slayt 9), AB Tarım ve Çevre Bakanları Gayri Resmi Toplantısı, 11 Eylül 2005, Londra.

Şekil 5.6 Küresel Isınmanın Buğday Tarımına Etkileri

Kaynak: 'İklim Değişikliğinin Avrupa Tarımı Üzerine Etkileri Sunumu' (slayt 15), AB Tarım ve Çevre Bakanları Gayri Resmi Toplantısı, 11 Eylül 2005, Londra.

Artan yıllık sıcaklık ortalaması ve tekrarlanacak kuraklık ile birlikte Avrupa'nın güneyinde Buğday verimi azalacaktır. 2020 yılında AB sınırları içerisinde buğday verimi yukarıda şekil 5.6'da gösterilmektedir.

Ayrıca Akdeniz ülkelerinde, su kaynakları için artan sosyal rekabet nedeniyle sulama için kullanılan su miktarı azaltılacak, su aküferlerinin tarımsal amaçlı kullanımına son verilecektir.

5.7. Doha Kalkınma Turundan Beklentiler

30 Temmuz 2008 tarihinde Doha Kalkınma Turu müzakerelerinde herhangi bir uzlaşmaya varılamamış ve geçici bir süre görüşmeler askıya alınmıştır. Doha Kalkınma Turu müzakereleri, katılan ülke sayısı (152 ülke) ve ele alınan konuların genişliği bakımından diğer müzakerelere oranla daha karmaşık bir yapıya sahiptir. Ayrıca G20'ler olarak adlandırılan ve bünyesinde Çin, Brezilya ve Hindistan gibi yükselme eğilimi içerisinde olan ülkeleri barındıran gruplarda, birlikte hareket etme düşüncesi artmış, daha fazla ülke gruplaşmıştır. Bu durum çeşitli çevrelerce ABD ve AB'nin Dünya Ticaret Örgütü içerisindeki etkinliğinin azaldığı şeklinde yorumlanmıştır.

Tarım alanında ele alınan ve odaklanan konular ihracat destekleri, iç destekler ve pazara erişimdir. İhracat desteği konusunda genel eğilim ihracat desteğinin tamamen kaldırılmasıdır. 2013 yılına kadar ihracat destekleri ve ihracat desteklerine paralel tüm desteklerin kaldırılması öngörülmektedir. İç desteklerin en azından ticareti bozucu desteklerin radikal olarak azaltılması düşünülmektedir. AB, 2003 yılındaki OTP reformu ile birlikte yeşil kutuya uyumlu olarak üretimden bağımsız (decoupled) ödemelere geçiş yapmıştır. Gümrük tarife indirimleri ile pazara erişim daha kolay hale getirilmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda AB 2004 yılında DTÖ'ye bir dizi öneri sunmuştur. Bu öneriler tablo 5.1'de yer almaktadır.

Tablo 5.1 Doha Kalkınma Turu Müzakerelerinde AB'nin Önerileri

İhracatta	2013-sıfır ihracat sübvansiyonu
Rekabet	Ticareti bozucu diğer desteklerin tamamen kaldırılması
İç Destekler	—Üç bant indirimi Amber kutu desteklerinde %70 indirim (AB, Japonya), %60 (ABD), %50 (Diğer ülkeler) —De Minimis %80 indirim (Tüm GÜ'ler için)
Pazara Erişim	—İthalat tarifelerinde indirim (eşik oranları % 30, 60, 90) 4 farklı bant (%35, 45,50, 60 kesinti- tüm GÜ ve GYÜ'ler için), sonraki %60'lık uygulama tarife kesintileri ve eşiklerin 2/3'ü oranında —Tar. Çer. Anlaşmasına uyumlu hassas ürünlerin belirlenmesi — Sınırlı sayıda hassas ürün belirlenmesi

Avrupa Birliği ihracat desteklerinin kaldırılması konusundaki ilk adımı 2007 yılının ortalarında taze meyve sebze sektöründe gerçekleştirdiği reform ile birlikte atmış ve taze meyve sebzeye verilen ihracat desteğini kaldırmıştır.(KÖSE, 2007)

DTÖ tarafından 2007 yılının ortalarında yayımlanan modalite belgesine göre Gelişmiş ülkeler 2010 yılı sonuna kadar ihracat desteklerini %50 azaltacak, 2013 yılına kadar ise tamamen kaldıracaktır. Gelişme yolundaki ülkelerde ise ihracat sübvansiyonlarında aşamalı olarak indirim takvimi henüz belirlenmemiştir. (Anonim, 2007)

5.8. Makro Ekonomik Gelişme

Gıda talebi kişi başına düşen gelirle daha çok, nüfus artışıyla ise daha az açıklanacaktır.

- Dünyada kişi başına gelir 1990–2003 yılları arasında %2,6 oranında artmıştır.
- Yüksek gelirli ülkelerde kişi başına gelirdeki artış hızı 1990–2003 döneminde dünyadakinden düşüktür.
- Kişi başına gelirdeki artış hızı aynı dönemde orta gelir seviyesindeki ülkelerde daha yüksek ve düşük gelirli ülkelerde en yüksek seviyededir.
- AB-27'deki GSMH artışı yaklaşık olarak yılda % 2'dir. Bu oran diğer yüksek gelirli ülkelerdeki artıştan düşüktür.
- AB-12deki GSMH 1990–2003 dönemi için AB–25 ülkelerinden düşüktür.

5.9. 2005–2020 Yılları Arasında Beklenen Ekonomik Büyüme

Dünyanın bütün bölgelerinde, bu dönem içinde devam edecek bir ekonomik büyüme beklenmektedir.

- Gelecekte dünya gelir artışı, üretim faktörlerindeki artış ve bu faktörlerin verimlilik artışı ile açıklanmaktadır.
- Ekonomik büyüme gelişen ülkelerde AB-15'lere kıyasla daha yüksek olacaktır.
- Dünya ve Avrupa Birliği'ndeki ekonomik büyüme gelecekte belirsiz olmaya, yatırım ve araştırmaya ayrılan yatırımlara, teknolojik imkânlara, dünya mal ve hizmet sektörünün özelleştirilmesine ve katılım oranına bağımlı olmaya devam edecektir.

- AB15’lerde 2000 – 2020 yılları arasında hane harcamaları % 57 artacaktır. Aynı dönem içinde tüketicinin gıda harcama payı azalmaya devam edecektir. Gıda tüketimi ise sadece % 17 artacaktır.
- OECD, hane harcamaları içerisinde yer alan gıda ve içecek paylarında 1995–2020 yılları arasında azalış öngörmektedir.

5.10. Gıda Etikleri, Gıda ve Et Tüketimindeki Değişiklikler

Etik gıda tüketimi etkileyici güçtür. Avrupa’da çoğu ürün şu an çevre dostu olarak etiketlenmiştir. Tüketicilerin çiftlik hayvanı refahına olan yaklaşımları aşağıdaki trendleri ortaya çıkartmıştır:

- AB–25 nüfusunun % 52’si et alırken hayvan refahını dikkate almamışlardır.
- AB nüfusunun % 74’ü, hayvan refahını satın alma davranışları ile etkileyebileceklerini düşünmüştür.
- % 57’si hayvan refahını önemseyen ürünlere daha fazla para verebileceğini söylemiştir.
- Organik ve doğal ürünlerin payı artmaya devam edecek,
- Hayvan refahı gibi kaygılar artmaya devam edecek,
- Tüketici kalite talep ettiğinden etiket sayıları artmaya devam edecektir.

AB–15 içinde, patates, süt ve kırmızı et tüketimi azalırken; meyve, sebze, domuz eti, kanatlı eti ve balık tüketimi artış göstermiştir.

AB-15’te balık, süt ürünleri ve et tüketimi artmaya devam ederken; ekmek, tahıl ve yağ tüketimi azalacaktır.

AB-15’te 1990 yılından bu yana kişi başına et tüketimi artış göstermiştir. Et tüketiminde kırmızı etten beyaz ete geçişle birlikte az da olsa bir düşüş yaşanacak, ancak domuz eti tüketimi artmaya devam edecektir. 1990–2005 yılları arasında gıda tüketimini etkileyen faktörler şunlardır:

- a) Demografi: Gelir, çift gelirli hane sayısı, hane sayısı, işgücünde yer alan kadın sayısı
- b) Yaşam tarzı: Zaman faktörü, sosyal davranış, moda, bireyselleşme, öğün saatleri, süpermarketler

- c) Kalite: sağlık kaygısı, gıda tedirginlikleri
- d) Etik: hayvan refahı, çevresel kaygılar

5.11. Turizm ve Tatil Aktivitelerindeki Değişimler

Sağlıklı yaşı nüfus da dahil olmak üzere tüketiciler tatile ve turizme artan bir önem vermektedirler. Otantik oluşu ve doğal güzellikleriyle kırsal alanlar turistlerin ilgisini çekmektedir.

Gelecekte de devam edecek olan turizm trendleri şunlardır:

- Kent nüfusunun hafta sonlarında ve tatillerde kent dışına gitmeleri devam edecek,
- Daha küçük olan konaklama yerlerine ve otantik aile otellerine olan artan talep devam edecek,
- Suni çevre gibi yeni tatil olanaklarının gelişmesi, kırsal alanların ekonomik gelişimi için bir olanak olacak, ancak çevre koruma ve devamlı turizm talebi gibi kavramlarla ters düşecektir.

5.12. Ticaret Politikaları

2020 Senaryosu kapsamında yer alan senaryolarda aşağıda Tablo 5.2’de yer alan konularda senaryolara göre çeşitli varsayımlarda bulunmaktadır. Referans senaryosu’na göre ticaret politikaları içerisinde yer alan konularda AB, Doha Kalkınma Turu Müzakereleri’nde DTÖ’ye verdiği önerilerin (Tablo 5.1) gerçekleşeceğini varsaymaktadır. Bölgeselleşme senaryosu ile Doha Kalkınma Turu Müzakerelerinin başarısızla sonuçlanacağını, tüm tarife ve desteklerin sabitleneceğini varsayılmaktadır. Liberalleşme Senaryosu’nda ise tüm tarife ve kotaların kaldırılacağı öngörülmektedir.

Tablo 5.2 Ticaret Politikaları Hakkında Detaylar

	Referans Senaryo	Bölgeselleşme senaryosu	Liberalleşme senaryosu
Ad Volarem tarifeleri	AB Önerisi (Tablo 4.1’de görülebilir)	Sabit seviye (DTÖ Antlaşması yok)	Tarifelerin kaldırılması
Özel Tarifeler	AB Önerisi (Tablo 4.1’de görülebilir)	Sabit seviye (DTÖ Antlaşması yok)	Tarifelerin kaldırılması
İhracat Destekleri	AB Önerisi (Tablo 4.1’de görülebilir)	Sabit seviye (DTÖ Antlaşması yok)	İhracat desteklerinin aşamalı olarak sona erdirilmesi
Mevcut Tarife kota oranlarının yükseltilmesi	Mevcut tarife kota oranlarının sabit seviyesi	Tarife kota oranlarında artış	Tam liberalleşme nedeniyle tarife kota oranları yok
Yeni tarife kota oranlarının belirlenmesi	Yeni tarife kota oranı yok	Güney Ortak Pazarı Sektörel Komitesi (Mercosur), AKP ve Akdeniz ülkeleri (Euromed) altında yeni tarife kota oranlarının belirlenmesi	Tam liberalleşme nedeniyle tarife kota oranları yok

5.13. Politika İle İlişkili Belirleyiciler Üzerine Varsayımlar

Referans senaryosu’na göre OTP kapsamında doğrudan ödemelerde ekonomik disiplin korunacak ve büyük işletmelere verilen tarımsal sübvansiyonların belirli bir oranının kırsal kalkınma fonuna aktarılmasına yönelik olarak modülasyon oranı % 25’e çıkarılacaktır. Kırsal kalkınma politikasında günün koşullarına göre hareket edilerek yeni ekonomik perspektifler göz önüne alınacaktır. Biyo yakıt üretiminde AB Biyo Yakıt Stratejisi uygulanacaktır. 2015 yılında Türkiye ve Batı Balkanların AB’ye üye olarak AB’nin genişleyeceği, çevre politikalarında ise mevcut çevre mevzuatının uygulanacağı öngörülmektedir.

Bölgeselleşme Senaryosu’na göre ekonomik disiplin kapsamında modülasyon oranı %5’e indirilecektir. Kırsal Kalkınma politikasında kırsal kalkınma fonlarında artış yaşanacağı, Biyo yakıt amaçlı üretilen bitkisel ürünlerin yetiştirilmesine yönelik olarak verilecek destekleme miktarlarında artış yaşanacağı varsayılmaktadır. 2015 yılında

Türkiye ve Batı Balkanların AB'ye üye olarak AB'nin genişleyeceği ve çevre mevzuatının güçlendirilerek uygulanmaya devam edeceği öngörülmektedir.

Liberalleşme Senaryosu'na göre her türlü iç destek ve sınır desteği kaldırılacak, biyo yakıt amaçlı üretilen bitkisel ürünlerin yetiştirilmesine yönelik teşvikler ortadan kalkacaktır. 2015 yılında Türkiye ve Batı Balkanların AB'ye üye olarak AB'nin genişleyeceği ve çevre mevzuatının kısmi olarak kaldırılması öngörülmektedir. Senaryolara göre Politika İle İlişkili Belirleyiciler Üzerine Varsayımlar Tablo 5.3'te gösterilmektedir.

Tablo 5.3 Politika İle İlişkili Belirleyiciler Üzerine Varsayımlar

Varsayımlar	OTP			Biyo yakıtlar	Genişleme	DTÖ ve Diğer Uluslar Arası Antlaşmalar	Çevre Politikalarının Tarıma Etkisi
	Pazar politikaları	Doğrudan Ödemeler	Kırsal Kalkınma Politikası				
Referans Senaryo	Devlet tahvillerini, İç tüketimin %1-2'si düzeyinde tutan dengedeki piyasa	Mali disiplin ve % 25 modülasyon	Yeni ekonomik perspektifleri göz önüne almak	AB Biyo yakıt stratejisinin sürekliliği	AB-27'lere Türkiye ve Batı Balkanların katılımı	AB önerisi	Mevcut çevre mevzuatının sürekliliği
Bölgeselleşme senaryosu	Mevcut OTP	Mali disiplin ve % 5 Modülasyon	Tüm EAFRD masrafları vasıtasıyla kırsal kalkınma fonlarında önemli artışlar	Biyo yakıtların üretilmesi için daha yüksek destek politikası	AB-27'lere Türkiye ve Batı Balkanların katılımı	DTÖ antlaşması veya ikili yaklaşım bulunmamaktadır.	Çevre mevzuatlarının güçlendirilmesi
Liberalleşme senaryosu	İç destek politikaları bulunmamaktadır.	Doğrudan Gelir desteğinin kaldırılması	Kırsal Kalkınma, EAFRD hükümlerine göre finanse edilmektedir; EAFRD masraflarında düşüş	Biyo yakıtlar için hektar başına yardım olmayacak	AB-27'lere Türkiye ve Batı Balkanların katılımı	İthalat tarifelerinin kaldırılması	Çevre mevzuatının kısmi olarak kaldırılması

Tablo 5.4 OTP İçin Politika Tedbirleri

	Referans Senaryo	Bölgeselleşme Senaryosu	Liberalleşme Senaryosu
Müdahale aşamalarının bitirilmesi	Müdahaledeki mevcut sistem	Müdahaledeki mevcut sistem	Daha fazla müdahale yok
Müdahale fiyatı seviyesi	Denge Piyasasına ayarlama	Mevcut seviye	Müdahale yok
Kotalı ürünler için düzenlemeler (Süt, şeker)	Şeker reformu Gelecek reformlar bağlayıcı olmayan uygulamalarla sonuçlanabilir	Mevcut kota düzenlemeleri	Kota düzenlemeleri yok
Kotaların kesilmesi, destekleme fiyatlarının azaltılması, direk ödemeler yoluyla telafiler	Kısmi telafi	Kotalarda kesilme yok	Telafi yok
Yeni üyeler için kota seviyesi (Türkiye, Hırvatistan)	Kotaların belirlenmesi Referans periyodu 2010–2012	Kotaların belirlenmesi	Kota düzenlemeleri yok
Tüketim sübvansiyonlarındaki değişiklikler (Yağı alınmış süt tozu, tereyağı)	Tüketim sübvansiyonlarının azaltılması	Mevcut seviyedeki tüketim sübvansiyonları sabittir	Tüketim sübvansiyonları yok
Biyo yakıt için hektar başına yardımlarda değişiklikler	Destegın mevcut seviyede sabitlenmesi	Hektar başına daha yüksek yardım (+%50)	Hektar başına destek yok

5.14. Ekonomik Model Sonuçlarına Göre Sektörel Projeksiyonlar

Toplam gelir ve istihdam içerisinde yapısal değişimlerle tarımın payı azalacaktır. Referans Senaryo'ya göre yakın gelecekte AB 25'lerde yapısal değişim süreci devam edecektir. Toplam gelir içerisinde tarım ve gıda işleme endüstrilerinin payı 2020 yılına kadar azalacaktır. Referans senaryoya göre tarımın makro ekonomik önemi AB 15'lere kıyasla, AB 10'larda daha yüksektir. Bu sebeple AB 10'lardaki tarım yapısındaki

değişim süreci AB15'lerden daha şiddetli olacaktır. AB'10'larda tarımsal gıda endüstrisi payında yaşanacak güçlü düşüş bu ülkelerde tarımsal gıda sektöründe yaşanacak olan işgücü düşüşünün göstergesidir. Yapısal değişim süreci ve ilgili bütçelerden ötürü tarım ve endüstri payının yüksek olduğu bölgeler istihdam ve gelir artışında bu süreçte daha hassas olacaktır.

5.15. Verim Artışı

Verim daha fazla üreterek ya da üretim faktörlerini daha ekonomik kılarak artırılabilir. Geçmişte, hektar ya da hayvan başına fiziki verim vurgulanmıştır. Daha verimli materyal, daha iyi gıda dönüşümü, daha fazla gübre, yeni ve daha etkili ilaçlar kullanılmıştır. Bundan dolayı daha çok dış girdilerin kullanımına odaklanılmış ve tahıllarda verim 1980–2004 yılları arasında % 0,8–1,6 azalırken, aynı dönem içinde yağ bitkilerinde % 0,2–2,8 artmıştır.

Her üretim biriminde işçilik ücretlerini azaltmak için teknolojik yenikler amaçlanmaktadır. Birçok sera, domuz ya da kümes hayvanları yetiştirilen yerlerde günümüzde kontroller tamamen bilgisayarla yapılmaktadır. Yalnızca seralarda bitkilerin bakım ve hasatları hala yoğun işgücü gerektirmektedir. Bundan sonra atılacak adım bitkilerle ilgili görevleri ayrı ayrı yapabilecek makinelerin geliştirilmesi olacaktır.

Yakın gelecekte bitkilerle ilgili görevleri ayrı ayrı yapabilecek kombine hasat makineleri ve değişik boyutta traktörler gibi büyük robotlarla, seçici ve özel görevleri yapabilecek küçük robotların geliştirilmesi beklenmektedir. Değişen teknolojiler birbiri ile kombine edilebilecektir. Örneğin büyük robotlar uydu tarafından toplanan bilgileri kullanabilecektir. Böylelikle belli hastalıklar ve infestanslar gibi ürünle ilgili durumlar uzaydan izlenebilecektir. Bu bilgiler ışığında robotlar uygun önlemleri alacaktır.

Otomasyon ve robotlaşma çiftlik hayvanları üretiminde gündemde yer almaktadır. Bu sistemler yıllarca süt üretiminde kullanılmıştır. Yakın gelecekte domuzların otomatik ağırlık ölçümlerinde ve seçiminde kullanılması beklenmektedir.

5.16. Çevresel Trendlerin Tarım Üzerine Etkisi

Avrupa Çevre Ajansı (EEA) 2004 raporu, iklimsel değişikliğin karmaşık bir konu olduğunu belirtmektedir. Söz konusu rapora göre:

- CO₂'nin atmosferik konsantrasyonu 280 ppm'den 375 ppm'e çıkmış ve bu ortalama sıcaklığın Avrupa'da 0.95 °C artırmıştır. Avrupa'nın büyük bir bölümünde iklim değişikliği en çok kış ayında kendini hissettirmektedir. Nehir su seviyeleri, Doğu Avrupa'yı da içine alan bazı bölgelerde yükselirken, Güney Avrupa da dahil olmak üzere diğer bölgelerde düşmüştür.
- Gelecek on yıl içerisinde CO₂ düzeyi iklim değişikliklerini daha da artıracaktır. 1990 yılından 2100 yılına kadar Avrupa'da ortalama sıcaklığın 2,0 - 6,3 °C artacağı belirlenmiştir. Avrupa Projeksiyonu, Kuzey Avrupa'da yıllık yağışın % 1–2 artacağını ve Güney Avrupa'da yıllık % 1'e kadar azalma olacağını göstermiştir.

İklim değişikliğinin tarım üzerine etkisi 3 bileşene ayrılmaktadır

- CO₂ konsantrasyonundaki artıştan dolayı oluşan verim artışı,
- Çoğu Avrupa ülkesinde verimi artıracak sıcaklık etkisi,
- Fazla yağıştan ötürü verimi olumsuz etkilenen bölgelerde uygun su etkisi.

İlk iki sebepten dolayı gelecek on yıl boyunca Avrupa'nın büyük bir bölümünde çoğu üründe verim artışı görülecektir. Bu etkinin büyüklüğü belli olmayıp, tarımın iklim değişikliğine nasıl adapte olacağına ve iklim senaryosuna bağlı tutulmaktadır.

Buğday veriminin % 9–35 artacağı tahmin edilmektedir. En yüksek verim artışının Güney Avrupa'da gerçekleşebileceği fakat İskandinavya'da verim artışının 3-4 t/ha'ı bulabileceği belirtilmektedir. 2003 yılındaki sıcak dalgada olduğu gibi yeterli yağışın olmayışı iklim değişikliğinin olumlu etkisinin negatife yönelebileceği ifade edilmektedir. Bu durum özellikle Avrupa'nın güney ve doğusunu tehdit etmektedir. İklim değişikliklerini yumuşatma politikaları Avrupa'nın kırsal alanları için önemli bir etkiye sahiptir. Isınma, elektrik üretimi ve ulaşım amaçlarına yönelik olarak biyo yakıt

üretiminin önemli değişimlere neden olabileceği ve yeni iş sahalarının oluşabileceği tahmin edilmektedir.

Tarım, Avrupa'da su kullanımını açısından önemli bir sektördür. Güney Avrupa'da çok sayıda bölgede geçen on sene içerisinde yeni tesis edilen sulama sistemleri vasıtasıyla verim patlaması gerçekleşmiştir.

5.17. Sektörel Projeksiyonlar

AB'nin merkezi bölgelerinde tarımsal üretim yoğunlaşmış olarak kalacak, brüt gelir ve net gelir açısından AB'nin Doğu Bölgesinde hızlı verim artışı yaşanacaktır. Tarımsal mallar arasındaki göreceli önem gittikçe artacak ve dünya seviyesinde faktör piyasalarına bağlı olacaktır. Sığır eti üretimi ve süt ineklerinin sayısı, talepteki değişikliklerden, fiyat düşüşlerinden ve birim alan başına düşen çiftlik hayvanı üretim artışından dolayı büyük ihtimalle azalacaktır. Yem bitkilerine ayrılan alanlar ve aşırı olatma ile birlikte bu alanların tarımsal alan vasfından çıkacak olması bölgeyi olumsuz etkileyecektir.

Tarımdan kaynaklanan çevresel baskılar (kirlilik), yeni teknoloji kullanımıyla (duyarlı tarım) azalarak devam edecek, çevre düzenlemelerine ve maliyet tasarruflarına uyumlu olarak daha fazla girdi kullanılacaktır. Çiftlikler büyüklük olarak artacak, sayı olarak azalacaktır. Ulusal ve AB Politikası teşviki ile tüketici taleplerine cevap vermek için organik tarım ürünleri üretimindeki artış devam edecektir.

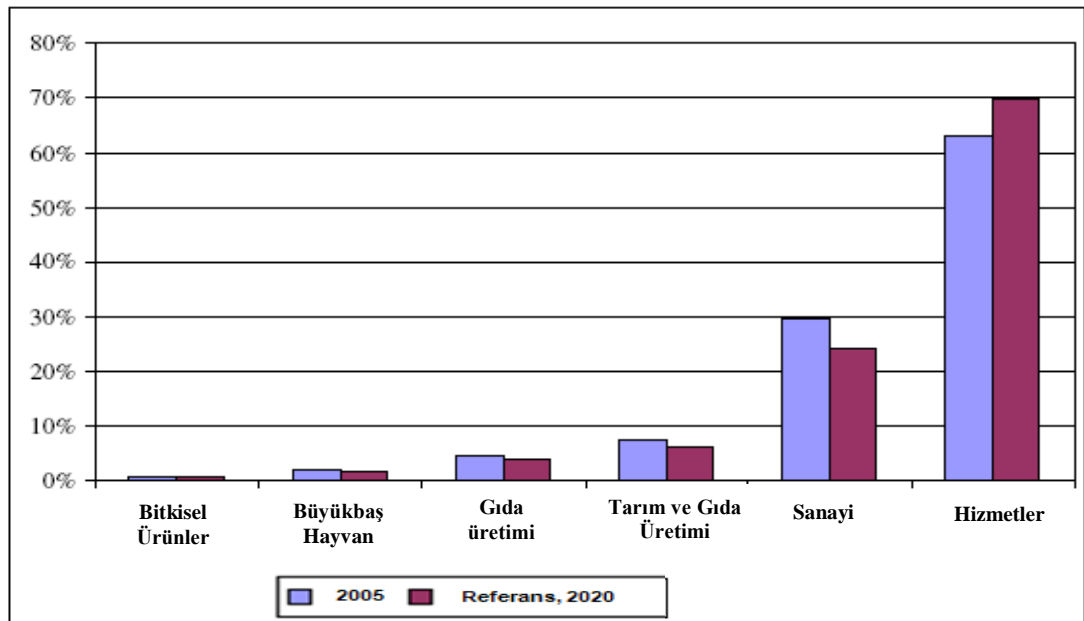
Uzun dönem modeller konusunda AB-15'lerde tarımsal işgücü % 2,5 ve AB 12'lerde her yıl % 4 oranında azalacak, aynı zamanda verimlilik artacaktır. Sera üretim sistemlerinde bahçecilik konusunda teknolojik yeniliğin ilerlemesiyle birlikte AB içerisinde kullanılan tarımsal alan miktarı azalacaktır.

Tarımın geleceği kapsamında piyasa güçlerine daha fazla cevap veren, tarım ekonomisini oluşturan mevcut politika 2020 yılında tarımsal işletmeleri güçlendirecektir. Ancak bu durum, geçen yarım yüzyıldan bu yana çiftliklerde azalarak

devam eden yapısal değişim sürecini durdurmayacaktır. 2020 yılında şu andaki mevcut durumdan daha az sayıda çiftlik olacak, verimliliği daha yüksek olacak, yine aynı şekilde ortalama çiftçi gelirleri daha fazla olacaktır. AB'nin genişleyerek tarım sektörünün yeniden yapılandırması, AB'de çiftçilerin rekabet edebilirliğini arttıracak ve bu yüzden küresel ölçekte pazar olanaklarında artışa neden olacaktır.

Avrupa Birliği'nde toplam gelir ve istihdam içinde tarımsal gelirin düşmesi ulusal seviyede devam edecektir. Yakın gelecekte AB 25'lerde tarımdaki yapısal değişim devam edecek, tarım ve gıda işleme endüstrisinin toplam gelir içindeki payı 2020 yılına kadar düşme eğilimi gösterecektir. Tarımda AB 10'lardaki yapısal değişim süreci AB 15'lere göre daha yoğun bir şekilde gerçekleşecektir. AB 10'larda gıdaya dayalı sanayilerde işgücü düşüşü yaşanacaktır. AB ekonomisinin 2005 yılındaki ve Referans Senaryo ile 2020 yılındaki sektörel yapısı şekil 5.7'de gösterilmektedir.

Şekil 5.7 AB Ekonomisinin Sektörel Yapısı (AB 25)

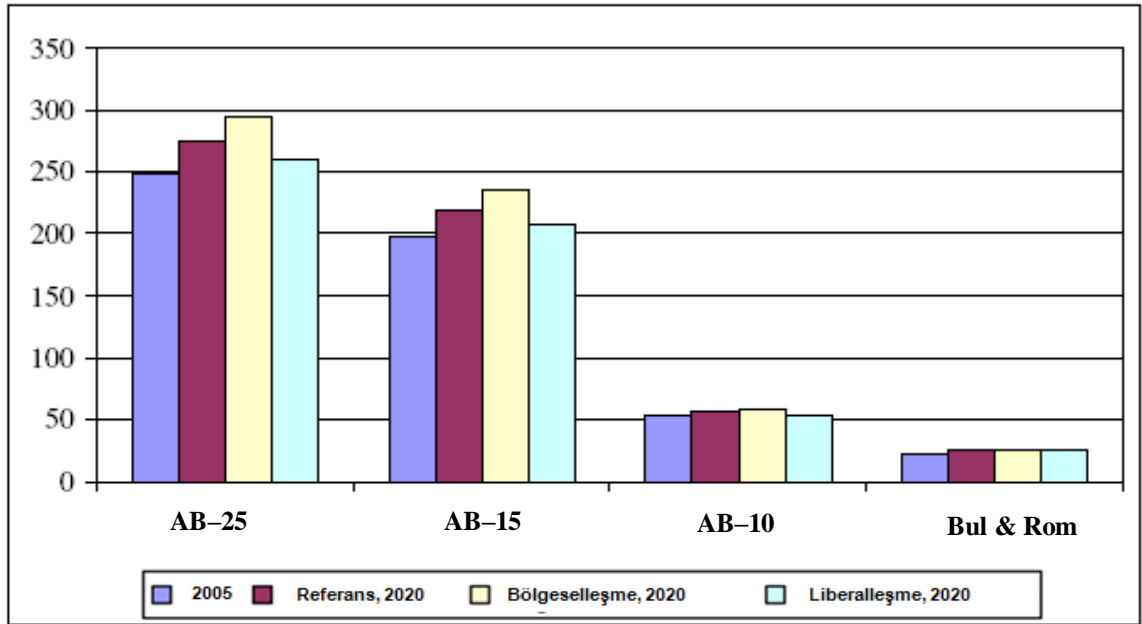

5.17.1. Hububat Üretimi

Avrupa Birliği'nde 2005 ve 2020 yılları arasında hububat üretimi %10 oranında, 25 milyon tonluk artış ile 275 milyon tona yükselecektir. Hububat üretimi içerisinde

buğday üretimi %13 oranında artış gösterecek ve buna bağlı olarak buğday fiyatlarında düşüşler yaşanacaktır. Ayrıca bu durum arpa ve çavdar üretimini etkileyecektir. Referans Senaryo'ya göre iç piyasaları dengelemeye yönelik olarak arpa için kullanılan müdahale fiyatı azaltılacaktır. Hububat üretim miktarında yaşanacak artışın temel nedeni ekim alanlarındaki artış olmayacaktır. Bu artışın sebebi olarak teknolojik ilerleme ile birlikte verimliliğin yükselmesi gösterilmektedir. Avrupa'da 2005 yılında buğday ekim alanı 50 milyon hektar iken Referans Senaryosu'na göre ekim alanı 46,4 milyon hektar, Bölgeselleşme Senaryosu'na göre 48 milyon ha ve Liberalleşme Senaryosu'na göre 45 milyon hektar olacaktır. Senaryolara göre hububat üretim miktarları şekil 5.8'de gösterilmektedir.

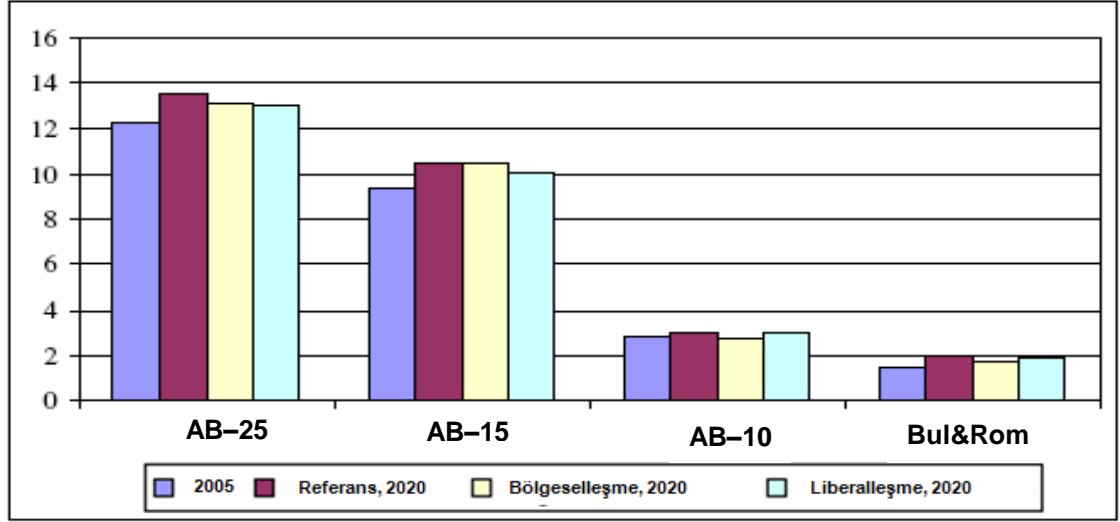
Şekil 5.8 Hububat Üretim Miktarları (Milyon ton)

5.17.2.Yağlı Tohum Bitkileri Üretimi

Avrupa Birliği'nde yağlı tohum üretim miktarında, 2005 yılına kıyasla her 3 senaryoya göre artış yaşanacaktır. Yağlı tohumlarının üretim miktarındaki artışın temel nedeni hububat üretiminde de olduğu gibi teknolojik ilerleme olarak gösterilmektedir. Yağlı tohum bitkileri ekim alanlarında %10 oranında azalma yaşanacaktır. Senaryolara göre yağlı tohum bitkileri üretim miktarları şekil 5.9'da gösterilmektedir.

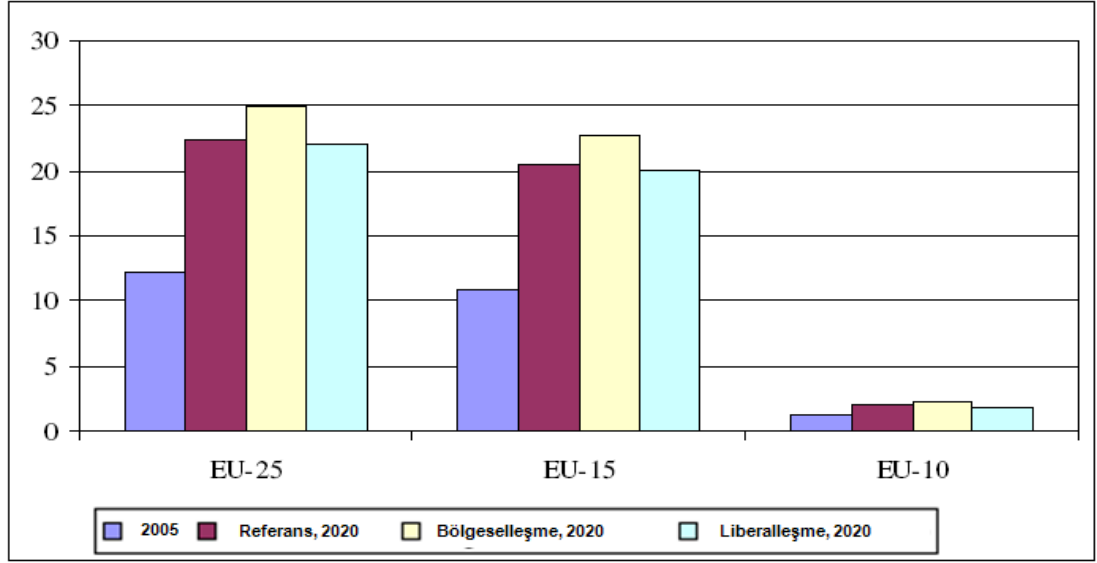
Şekil 5.9 Yağlı Tohum Üretim Miktarları (Milyon Ton) 2005, 2020

5.17.3. Enerji Bitkileri

Avrupa Birliği'nde enerji bitkileri için ayrılan ekim alanlarının toplam tarım alanlarına oranı %44' e yükselecektir. Bu artışın nedeni olarak biyo yakıtlara olan talebin yükselmesi gösterilmektedir. Üretim miktarı 2005-2020 yılları arasında %85-90 oranında artış ile 12 milyon tondan 22 milyon tona yükselecektir. Ekim alanları 2005 yılında 3,8 milyon hektar iken, Referans Senaryosu'na göre 5,2 milyon hektara, Bölgeselleşme Senaryosu'na göre 5,5 milyon hektara ve Liberalleşme Senaryosu'na göre 5,2 milyon hektara yükselecektir. Senaryolara göre enerji bitkileri üretim miktarları Şekil 5.10'da gösterilmektedir.

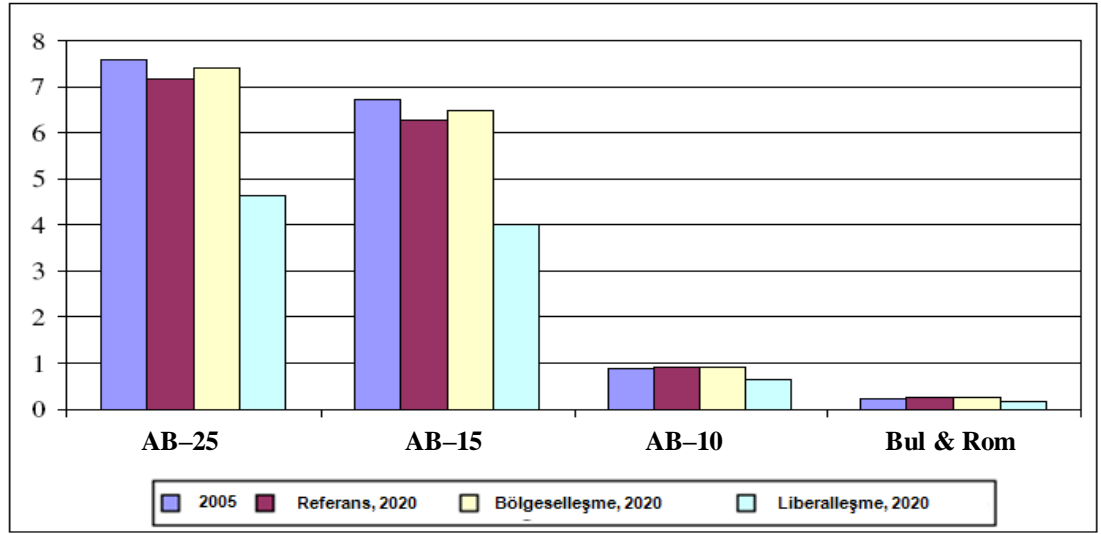
Şekil 5.10 Enerji Bitkileri Üretim Miktarları (Milyon Ton)

5.17.4. Sığır Eti Üretimi

Referans Senaryo'ya göre Avrupa Birliği'nde sığır eti üretimi %5 oranında azalacaktır. 2005–2020 döneminde kişi başı sığır eti tüketiminde % 8,4'lük bir düşüş yaşanacaktır. Ayrıca bu düşüşte gümrük tarife oranlarının azaltılması az da olsa rol oynayacaktır. Kişi başı toplam et tüketimi 83 kg/yıl'dan 87 kg/yıl'a yükselecektir. Bunun yanında tüketici tercihlerindeki değişimden ötürü sığır etinden domuz etine ve kanatlı etine yönelim söz konusu olacaktır. Senaryolara göre sığır eti üretim miktarları şekil 5.11'de gösterilmektedir.

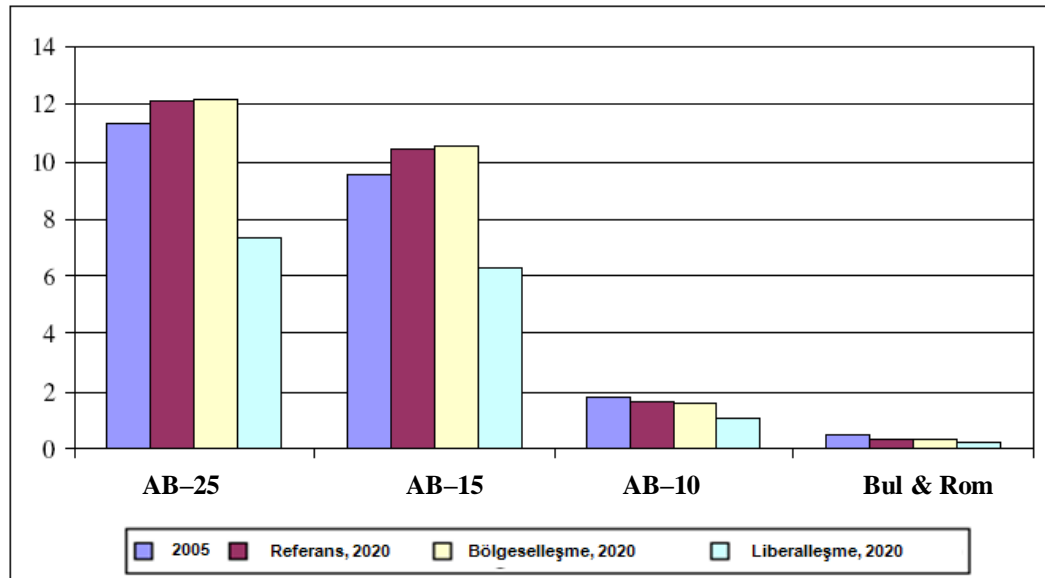
Şekil 5.11. Sığır Eti Üretim Miktarları (Milyon Ton)

5.17.5.Kanatlı Eti Üretimi

AB kanatlı eti tüketim miktarında 2005–2020 döneminde % 6,4'lük bir artış yaşanacaktır. Tüketim talebinden ve gümrük tarife oranlarının azaltılmasından dolayı kanatlı eti ithalatı artacak ve ihracat azalacaktır. Senaryolara göre kanatlı eti üretim miktarları şekil 5.12'de gösterilmektedir.

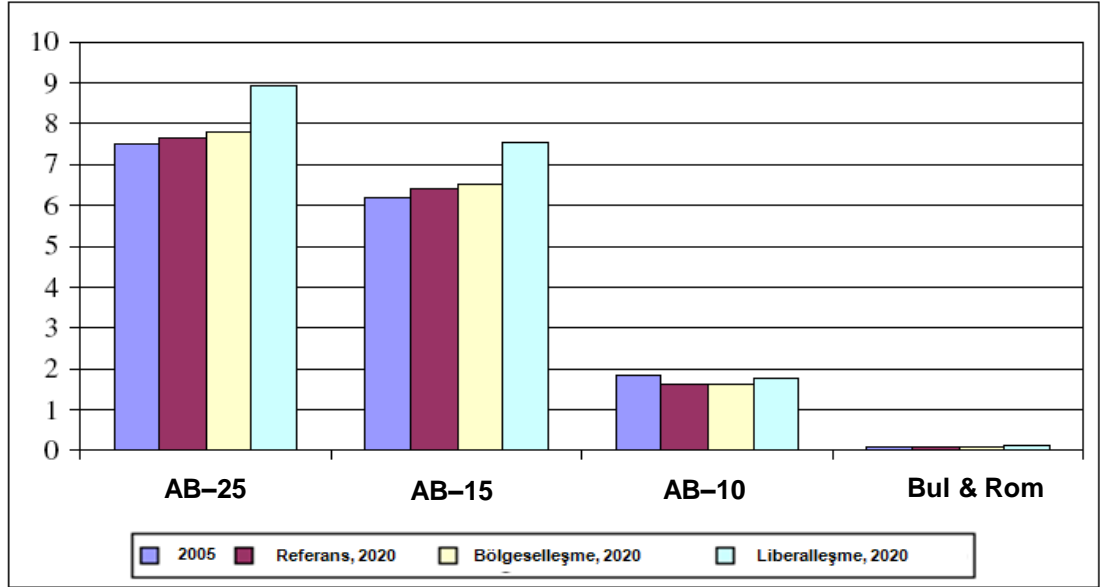
Şekil 5.12 Kanatlı Eti Üretim Miktarları (Milyon Ton)

5.17.6.Peynir Üretimi

AB’de süt üretiminde kotaların kaldırılacak olmasından ve sütte gümrük tarife oranlarının azaltılacak olmasından dolayı peynir üretiminde %15’in üzerinde bir artış yaşanacaktır. Liberalleşme Senaryosu’nda süt üretiminde, Referans Senaryo’ya göre %12’lik bir artış yaşanacaktır. Süt üretiminin artışı ile birlikte süt ürünlerinde de artış görülecektir. Peynir üretim oranı tereyağı üretim oranından yüksek olacaktır. Senaryolara göre peynir üretim miktarları şekil 5.13’de gösterilmektedir.

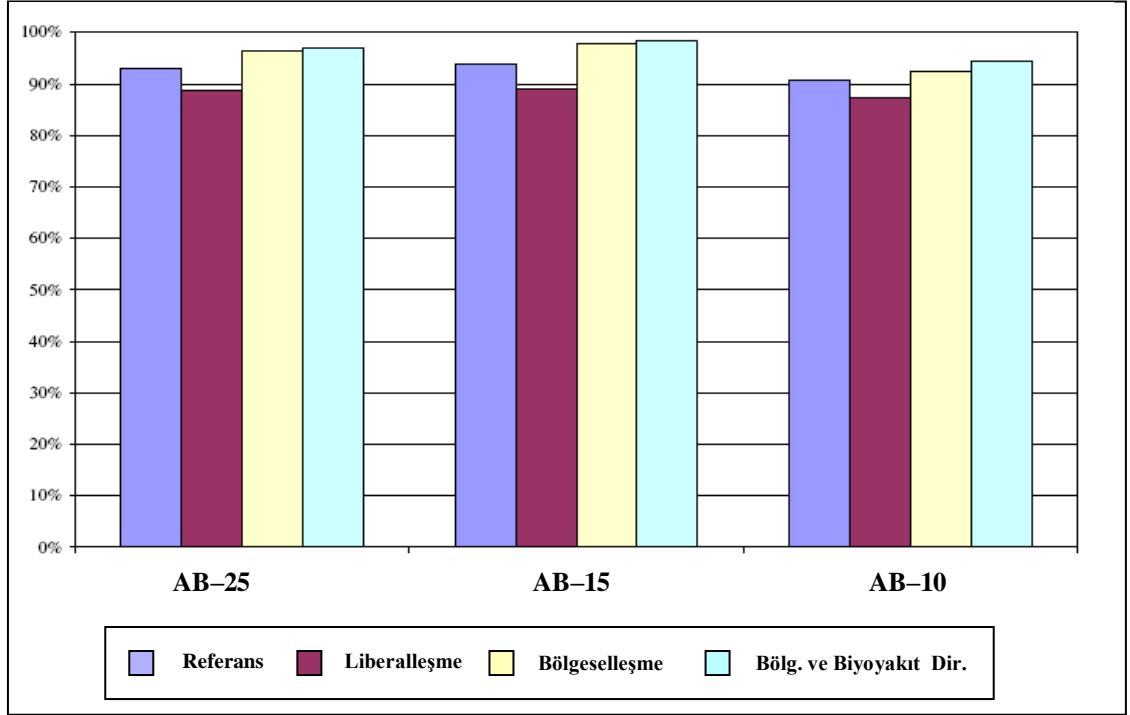
Şekil 5.13. Peynir Üretimi (Milyon Ton)

5.17.7.Arazi Kullanımı

Tüm senaryolara göre 2000–2002 döneminde AB’de kullanılan toplam tarımsal ekim alanı 195 milyon hektar olarak kabul edilmiştir. Referans Senaryosu’nda tarımsal üretim için ekimi yapılan toplam alanın % 91’inden fazlası kullanılmaktadır. 2020 yılında yaklaşık 11,4 milyon hektarlık bir alanda ekim yapılmayacak, bu alanlar terk edilecektir. Liberalleşme Senaryosu’nda arazilerin % 86’sında ekim yapılacaktır. Bölgeselleşme Senaryosu’na göre ise arazilerin %96’sı ekilecektir. Senaryolara göre arazi kullanım durumu Şekil 5.14’de gösterilmektedir.

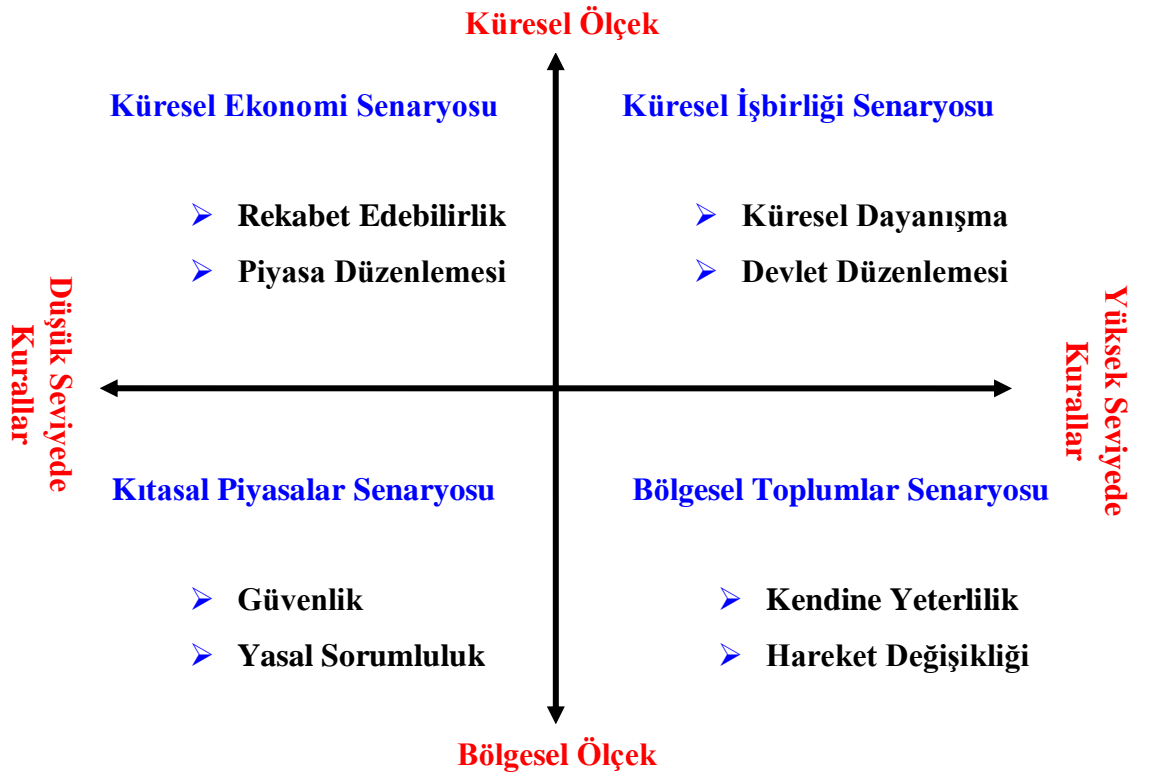
Şekil 5.14 Arazi Kullanımı

6. EURURALİS (2.0) SENARYOSU

Eururalis, küresel anlamda Avrupa Birliği'nin kırsal alanlarının 2000-2030 yılları arasında, 4 farklı senaryo altında entegre etki değerlendirmesinin yapıldığı bir senaryodur. Eururalis'in amacı Avrupa'nın kırsal alanları için gelecekte olabilecek fırsat ve tehditleri ortaya koyarak, değişik politikalar altında yer alan önlemlerin etkilerinin, politika hazırlayanlara, öğrencilere ve araştırmacılara yardımcı olmasını ve bu senaryolar arasında kıyaslama yapılmasını sağlamaktır. Bu çalışmanın oluşturulması için çeşitli bilimsel modellerden faydalanılmıştır (LEITAP, IMAGE, CLUE-s). Eururalis çalışmasındaki 4 senaryonun tümü 2000 yılından başlayıp 2030 yılına kadar devam etmektedir. Senaryolarda kullanılan veriler FAO'dan alınmıştır. Senaryolar çeşitli lokomotiflerin, insan, dünya, ekonomik getiri ve arazi kullanımı üzerine etkilerini değerlendirmektedir. Gelecekte birçok belirsizlik ve değişen dünya koşulları dikkate alındığından dolayı 4 farklı senaryo oluşturulmuştur. Buna göre söz konusu senaryolar Şekil 6.1'de yer almaktadır.

Şekil 6.1 Eururalis (2.0) Senaryoları

6.1. Küresel Ekonomi Senaryosu

Küresel Ekonomi Senaryosu, günümüzle kıyaslandığında daha az devlet müdahalesinin olduğu ve daha az sınırın olduğu bir dünyayı tanımlamaktadır. Ticaret engellerinin kalkacağı, sermaye akışının serbest olacağı, insanların, ticari malların rahatça yer değiştirebileceği ve bunun neticesinde tüm ülke ve bireyler olmasa bile çoğunun hızlı bir ekonomik büyüme yaşayacağı öngörülmektedir. Bu senaryoda devletlerin rolü çok sınırlı tutulmuştur. Doğal ve çevresel sorunlar mevzuatta birincil öneme ve önceliğe sahip değildir. Bu senaryoda tüm ürünler için ihracat artışı diğer senaryolara kıyasla daha yüksek olacaktır.

6.2. Kıtasal Piyasalar Senaryosu

Kıtasal Piyasalar Senaryosu ile dünyanın bölünmüş bölge blokları tasvir edilmektedir. AB ve NAFTA bir bloğu oluşturmaktadır. Her bir blok diğer bloklara (Latin Amerika, eski Sovyet Birliği ve Arap dünyası) bağımlılığını azaltmak için kendine yeterliliği sağlamak adına çaba sarf edecektir. Bu senaryo ile tarımsal ticaret engelleri ve destekleme mekanizmaları devam edecektir. Minimum devlet desteği, sıkı olmayan direktif ve tüzüklerle belirtilecektir.

6.3. Küresel İşbirliği Senaryosu

Küresel İşbirliği Senaryosu, çevresel problemleri ve fakirliği azaltmayı amaçlayan uluslar arası işbirliğinin başarılı bir şekilde yürütüldüğü bir dünyayı tanımlamaktadır. Bu senaryoda ticari engellerin ortadan kalkacağı öngörülmektedir. Biyo çeşitlilik, gıda güvenliği, ve karbon dioksit emisyonları gibi bazı düzenlemeler devletler tarafından yapılacaktır. Kültürel ve doğal mirasın korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla kullanılacak finansman, kamu finansmanı olacaktır.

6.4. Bölgesel Toplular Senaryosu

Bölgesel Toplular Senaryosu ile dünya bölgeleri tanımlanmaktadır. İnsanlar yerel ve bölgesel toplumlara odaklanacak ve bu bölgelerde üretim yapan üreticilerin ürünlerini tercih edeceklerdir. Tarım politikasındaki ana amaç kendine yeterlilik olacaktır.

Ekolojik anlamda yönetim çok önemli olacaktır. Bölgesel Toplum Senaryosu'nda devlet müdahaleleri sıkı bir şekilde düzenlenecek, bunun sonucunda kısıtlayıcı kurallar getirilecektir. Küçük ölçekli tarımsal üretim yapan işletmeler desteklenecektir. Bahse konu 4 senaryo içerisinde bu senaryo ekonomik büyümenin en düşük kaldığı senaryodur.

6.5. Eururalis (2.0) Senaryosu'nun Sonuçları

- Gelecekte AB kırsal alanları çoğunlukla bağımsız küresel lokomotifler tarafından şekillendirilecektir. Küresel demografi ve makro ekonomik büyüme AB kırsal alanları için genel eğilimleri belirleyecektir. Bu lokomotifler gıda ve petrole olan talebi belirleyecek ve AB bölgeleri için fırsat ve tehditleri tanımlayacaktır. AB politikaları küresel trendleri tamamen durdurmaz veya bozmayacak, ancak gelecekte gerçekleşmesi tahmin edilen fırsatların negatif etkilerini azaltabilecektir.
- Tarımın rolü değişmektedir. Tüm senaryolarda AB'nin tarımsal üretimi, büyük oranda AB nüfusunun taleplerini karşılayacaktır. Eski üye ülkelerde (AB-15'ler) tarımın toplam ekonomiye oranı düşüktür. Yeni üye olan 12 üye devletin ekonomilerinde tarım önemli bir yere sahip iken, tüm senaryolarda yeni üye ülkeler için tarımın payı AB-15'ler seviyesine hızla düşecektir. Ayrıca bu ülkeler için tarımsal istihdam oranı da düşecektir. Tarımsal istihdamdaki düşüş, artan tarımsal mekanizasyon ile kompanse edilecektir. Bu yüzden toplam alanın hemen hemen yarısı kullanılacaktır. Dolayısı ile arazi ve çevre yönetiminin çok önemli olması tarımın devamlılığını sağlayacaktır.
- Tarım arazilerinin terk edilmesi liberalleşmeye ve biyo enerjiye bağlıdır. Tüm senaryolarda özellikle de Kırsal Piyasalar Senaryosu'nda AB-27'ler, tarım arazilerinin çok büyük boyutlarda terk edilmesi durumu ile karşı karşıya gelecektir. Liberalleşme senaryoları olan "Küresel Ekonomi" ve "Küresel İşbirliği" senaryolarında 2030 yılına kadar büyük ölçekli olarak tarımsal arazilerin terk edilmesi öngörülmekte olup, terk edilen alanların toplam alana oranının % 10-12 olması tahmin edilmektedir. Ayrıca AB-15'ler içerisinde yer alan marjinal araziler (verimli olmayan tarım arazileri) önemli derecede etkilenecektir.

- AB-12'ler içerisinde yaşanacak tarımsal yapıdaki değişim, eski üyelere göre daha fazla olacaktır. Ancak AB-12'lerde tarım gelirleri ve kişi başına düşen gelir, AB-15'ler seviyesinin altında olacaktır. Bu değişim sürecinde tarımsal işgücündeki fazlalık artış gösterecektir. Bunun neticesinde, AB-12'lerin ekonomilerinin bu tarımsal işgücü fazlasını absorbe edip edemeyeceği en önemli sorun olarak gözükmektedir. AB-12'lerin ekonomik büyümelerine bakıldığında Eururalis (2.0) Senaryosu bunu gelecekte bir sorun olarak görmemektedir.
- Avrupa'nın çiftlik hayvanı üretiminde bir çok sorunlu bölgesi mevcuttur. Bu bölgelerde hava, su ve toprak kirliliğini önlemek için ihtiyaç duyulan su kalitesi ile ilgili çevre politikalarının tam olarak uygulanması çevre açısından risklidir. Belli bölgelerde çiftlik hayvanı üretimine yoğunlaşma ekonomik açıdan mantıklı olup, etkin bir tedarik zincirini kolaylaştırmaktadır. Bazı bölgeler çiftlik hayvanı üretiminin düşük olduğu yerlerdir. Bu bölgelerde çiftlik hayvanı üretiminin tarımsal gelirleri arttırabileceği tahmin edilmektedir.
- AB Biyo Yakıt Direktifi ile, ilave politikalar olmadan hedeflere tüm 4 senaryoda da ulaşılamayacaktır. AB'nin 2010 yılı hedefi olan % 5,75'lik biyo yakıt tüketimi için önemli sübvansiyonlara ihtiyaç olduğu belirtilmektedir. % 5,75'lik hedefe ulaşma politikasının etkisi geniş olacaktır ve bir çok açıdan kırsal hayatı etkileyecektir. Ancak tarımsal istihdamdaki toplam gelir ve tarımın Gayri Safi Milli Hasılaya katkısı çok az miktarda artacaktır. Biyo yakıtların üretimi ve arazi kullanım durumuna etkisi büyük boyutlarda olacaktır. AB-27'ler için toplam alanın % 4'ü, tarımsal arazilerin % 8'i biyo yakıt üretimi için kullanılacaktır. Erozyon, karbon tutulumu ve biyo çeşitlilik enerji bitkilerine artan talepten dolayı olumsuz etkilenecektir. Biyo Yakıt Direktifi, Brezilya'da yüksek tarım gelirlerine ve yüksek arazi kullanımına sebep olacak ve biyo yakıt üretiminin artmasına yol açacaktır.
- OTP kapsamında politika değişiklikleri, daha yüksek gelirleri ve daha az üretimi beraberinde getirecektir. Piyasa fiyatı desteklemelerinden gelir desteğine geçiş, tarımsal üretimde çok küçük değişimlere neden olurken, tarım gelirlerinde, arazi fiyatlarında ve tarımsal yapıda büyük değişimler yaşanacaktır. Gelir desteği ve piyasa desteğinin azaltılması tarımsal gelirin azalmasına yol açacaktır. Gelir desteğinin çiftçi gelirlerine olan etkisi çok önemlidir. AB-15'lerin aksine AB-

12'lerde 2010 yılına kadar üyeliğin etkisi ve üretim artışı nedeniyle tarımsal gelirlerde artışlar yaşanacaktır.

- AB politikaları küresel hedefleri önemli derecede etkileyecektir. OTP reformu tarımsal üretimini, maliyet minimizasyonundan dolayı Brezilya gibi büyük gıda ihracatçısı bölgelere uyarlamaktadır. Ticaretin tamamen liberalleşmesi küresel anlamda tarım arazilerinin artmasına yol açacak, Latin Amerika gibi bölgelerde biyolojik çeşitliliğin kaybıyla sonuçlanacaktır. Ayrıca Biyo Yakıt Direktifi'nin uygulanmaya başlanmasının küresel sonuçları olacaktır. Liberalize olmuş piyasalarda biyo yakıtların % 60'ı Avrupa dışındaki ülkelerden ithal edilecek, bunun % 40'ı ise Brezilya'dan ithal edilecektir. Arazi kullanımının etkisi, küresel anlamda biyo çeşitliliğin azalmasına yol açacak ve küresel biyo çeşitlilik hedefine ulaşmayı zora sokacaktır. AB politikalarının bu dışsal etkilerinin, gelecekte yapılacak olan OTP reformlarında ve biyo yakıt görüşmelerinde dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir.
- Tarım gelirleri ve çiftçi sayıları azalacak, fakat genel olarak AB-27'lerde birçok gösterge olumlu seyredecektir. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla tüm senaryolarda yükselecek, tarımsal üretim daha küçük alanlarda gerçekleşecek olsa da üretim devam edecektir. Ek düzenlemeler ile %5,75'lik biyo yakıt hedefine ulaşılabilir, aynı zamanda toprak erozyonu azalacak, biyolojik çeşitlilik ve karbon tutulumu artacaktır.
- AB-27'lerde gerçekleşecek olumlu gelişmelere rağmen, AB'deki çoğu bölge gelecekte problemlerle karşılaşacaktır. Genel olarak AB-12'ler içerisindeki kırsal bölgeler sosyoekonomik açıdan AB-15'lere göre daha geride olacaktır. Tarımsal üretimdeki yapısal değişim tarımsal işgücü fazlalığına neden olacak ve muhtemelen bu bölgeler işgücü fazlalığını absorbe edemeyecektir. AB-15'lerde marjinal bölgelerde arazilerin terk edilmesi geniş ölçekte olacaktır. Bunun sonucu olarak tarım alanları ortadan kalkacak ve özel habitatlar oluşacaktır. Her ne kadar çok fazla sayıda bölgede olumlu gelişmeler olsa da bu bölgeler, erozyon, biyo çeşitlilik kaybı gibi çevresel konularda sorun yaşayacaktır.
- 2000 yılına kıyasla 2030 yılında tüm senaryolarda gıda amaçlı tarımsal üretimin ekonomi içerisindeki payı düşecektir. İnsanların refahı artacak, hizmet ve endüstri kolları daha önemli hale gelecektir. İnsanların gelirleri arttıkça gıda

tüketim miktarlarında artış olmayacak, tarımda teknolojik ilerlemeler olacaktır. Tarımsal ürünlerin fiyatlarında ve tarımsal gelirlerde düşüşler yaşanacaktır.

- Tarım ürünleri fiyatları tüm senaryolara göre verimlilik artışı ile birlikte hemen hemen tüm AB bölgeleri içerisinde düşecektir.
- Dünya ticaret hacmindeki büyüme miktarı tüm senaryolarda, özellikle de küresel senaryolarda (Küresel Ekonomi Senaryosu ve Küresel İşbirliği Senaryosu) artış gösterecektir. Liberalleşme senaryoları ve liberalleşmeyi içermeyen senaryolar arasında dünya ticaretinin artış miktarları çok çarpıcı düzeydedir. Liberalleşme senaryoları çerçevesinde dünya ticaret hacmindeki artışın sebebi olarak gelirdeki artış ve sınır politikalarının kaldırılması gösterilmektedir. 2001 yılında şekerin çok yüksek tarife oranı ile korunmasından ötürü, dünya ticaretinde en büyük artış bu üründe yaşanacaktır. Bunun yanında domuz eti, kanatlı eti ve yağlı tohumlarda da ticaret artışı yüksek derecede olacaktır. Yağlı tohumların ticaretindeki büyüme, buğday ve iri taneli hububatlarla nazaran daha hızlı olacaktır. Yağlı tohum ihracatçısı başlıca ülkeler Brezilya ve ABD olacak, en büyük ithalatı ise özellikle Çin olmak üzere Asya ülkeleri gerçekleştirecektir.
- Küresel Ekonomi Senaryosu'nda sınır desteklerinin kalkması ile dünyada hububat, sığır eti, işlenmiş gıda ve özellikle de şeker ticareti önemli derecede artacaktır. Yağlı tohumlar, sanayi ve hizmet sektörleri için bu etki sınırlı seviyede olacaktır.
- Yeni AB üyesi ülkelere (AB-12'ler) kıyasla, eski üye ülkelerde tarımsal üretim artışı daha az olacaktır. Bunun sebebi olarak AB-12'lerde teknik ilerlemenin eski üyelere göre çok az bir farkla daha yüksek olması ve GSYİH artış oranının daha yüksek olacağı gösterilmektedir.
- Dünyada ticaret engellerinin tamamen kalkması ile birlikte ithalatla temin edilen ürünler daha ucuza alınabilecektir. AB'nin ürettiği ürünler ithalatla daha ucuza temin edilecek ve AB içinde üretim düşerken dünyanın başka bölgelerinde üretim artacaktır.
- Şeker ve sığır eti gibi çok iyi korunan ürünlerin üretimi, küreselleşme senaryolarında (Küresel Ekonomi Senaryosu ve Küresel İşbirliği Senaryosu) düşecektir. Küresel İşbirliği ve Bölgesel Topluluklar Senaryoları'nda ekonomik ve demografik büyümenin daha yavaş olması nedeniyle bitkisel ürün üretiminin

düşük olmasından dolayı daha az hayvan yemi üretilecek ve et üretimi daha az olacaktır.

- AB-27'ler içerisinde 4 senaryonun 3 tanesinde ekilebilir araziler düşüş göstermektedir. Kıtasal Piyasalar Senaryosu'nda yüksek nüfus artışı, orta derecede ekonomik büyüme çerçevesinde tarımın etkinliğinin düşük olmasından dolayı ekilebilir arazilerde artış yaşanacaktır. Diğer 3 senaryoda ekilebilir araziler gelecek dönemlerde azalacaktır. Bölgesel Toplumlar Senaryosu, ekonomik büyümenin en düşük, piyasa korunumunun en yüksek olduğu ve AB-12'ler içerisinde bitkisel ürün üretiminin yapıldığı arazilerde çok büyük düşüşlerin yaşanacağını öngören senaryodur.
- Her bir senaryo için şeker ve hububatlar gibi biyo yakıt üretiminde de kullanılan ürünlerin üretim miktarlarının 2001 yılındaki üretim miktarlarına göre değişimi, aşağıda Tablo 6.1'te gösterilmektedir. AB Biyo Yakıt Direktifi'nin (BYD) etkilerinin kıyaslanması açısından Biyo Yakıt Direktifi'nin uygulanıp uygulanmamasının, üretim miktarlarına etkisi bu tabloda gösterilmiştir. Başlangıç durumuyla kıyaslandığında tüm senaryolar içerisinde zorunlu harmanlama (petrol ve biyo yakıtların karıştırılarak kullanılması) olmasa bile biyo yakıt amaçlı ürünlerin üretimi artacaktır. Bu çalışmaya göre Biyo Yakıt Direktifi ile belirlenen hedeflere ulaşabilmek için biyo yakıt amaçlı ürünlerin üretiminin büyük ölçekli olarak yapılması gerekmektedir.

Tablo 6.1 2030 yılında Biyo Yakıt Amaçlı Ürünlerin Üretim Miktarlarının 2001 Yılı Üretim Miktarlarına Göre Değişimi (%)

Senaryolar		Afrika	Asya	Merkezi ve Güney Amerika	Yüksek Gelire Sahip Ülkeler	AB-27	AB-12	AB-15	Dünya
Küresel Ekonomi Senaryosu	BYD'siz	183,8	115,6	143,6	33,6	-18,8	6,9	-28,5	70,1
	BYD'li	187,8	116,5	150,9	34,7	-12,7	11	-21,5	73,3
Küresel İşbirliği Senaryosu	BYD'siz	131,6	78,1	58,5	45,9	5,3	7,6	4,4	51,3
	BYD'li	137	80,8	64,4	46,9	16,2	12,6	17,5	55,8
Kıtasal Piyasalar Senaryosu	BYD'siz	181,2	87,6	117,2	31,9	-20,7	7	-31	58,9
	BYD'li	183,5	88,4	119,6	32,7	-17	10,7	-27,3	61,8
Bölgesel Toplumlar Senaryosu	BYD'siz	126,2	95,9	64,5	33,3	-1,5	4,7	-3,8	49,5
	BYD'li	128,3	96,2	67,5	34	11,1	9,2	11,9	52,5

- Biyo yakıt amaçlı üretilen ürünlerin üretim alanlarında, 4 senaryoda farklılıklar bulunmaktadır. Tablo 6.2’de senaryo sonuçlarına göre ve Biyo Yakıt Direktifi'nin uygulanıp uygulanmaması durumuna göre üretim alanları gösterilmektedir. 2030 yılında dünya biyo yakıt ürünleri ekim alanı, 2000 yılı ekiliş alanlarının 3 katından daha fazla olacaktır. En güçlü artış Merkezi ve Güney Amerika’da yaşanacaktır.

Tablo 6.2 Senaryolara Göre Biyo Yakıt Ürünleri Üretim Alanları (Milyon Hektar)

	Senaryolar		AB-27	Merkezi ve Güney Amerika	Dünya
2000			1,94	4,11	28,71
2030	Küresel Ekonomi Senaryosu	BYD’siz	4,71	23,60	104,34
		BYD’li	10,20	32,61	120,43
	Küresel İşbirliği Senaryosu	BYD’siz	4,38	19,54	90,87
		BYD’li	9,77	25,91	104,20
	Kıtasal Piyasalar Senaryosu	BYD’siz	5,22	10,55	84,65
		BYD’li	12,77	14,26	97,89
	Bölgesel Toplumlar Senaryosu	BYD’siz	4,37	10,87	73,79
		BYD’li	12,09	13,53	85,18

Eururalis 2.0 çalışması içerisinde geçen 4 senaryonun da avantaj ve dezavantajları mevcuttur. Şekil 6.2’de bu avantaj ve dezavantajlar gösterilmektedir. Tüm senaryolarda GSYİH yükselecektir. Reel tarımsal gelirler Merkezi Avrupa’da artacak ve AB içerisinde biyo çeşitliliğin ele alınması ile birlikte yeni fırsatlar oluşacaktır.

Küresel Ekonomi Senaryosu’nda tarım piyasalarının liberalleşmesi ve serbest piyasanın canlandırılması amaçlanarak ekonomik büyüme odak noktası olmuştur. Sonuç olarak bu senaryoda yüksek istihdam ve yüksek GSYİH olacağı öngörülmektedir. Tarımın üstünlüğü olan bölgelere çekilmesi ile karbon tutulumunun sağlanacağı ve biyo çeşitlilikte iyi sonuçların alınacağı düşünülmektedir. Bunun yanında bu senaryoda reel

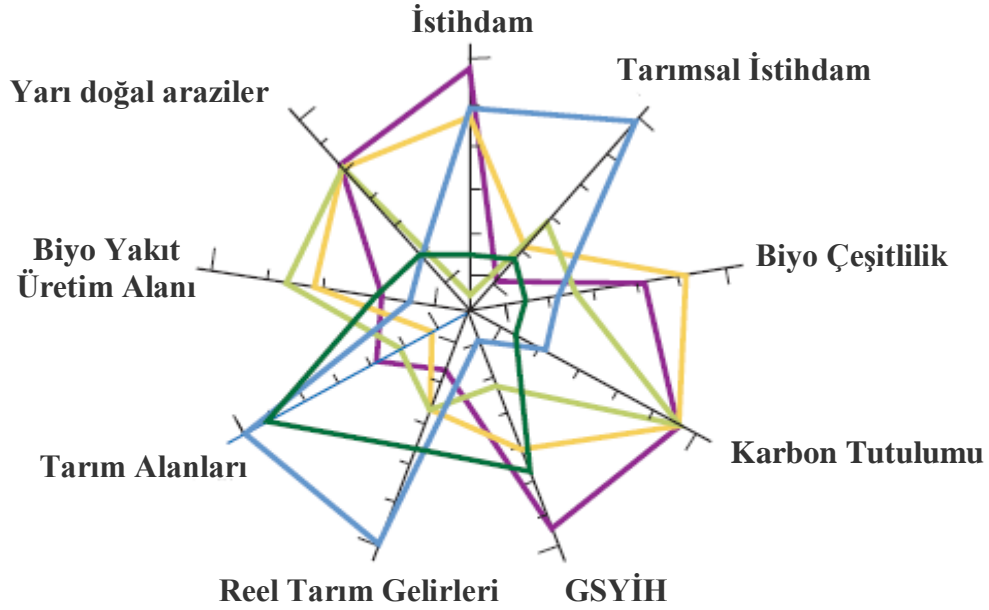
tarım gelirlerinin çok düşeceği ve tüm senaryolar içerisindeki tarımsal istihdam oranının en düşük seviyelerde olacağı belirtilmektedir.

Kıtasal Piyasalar Senaryosu, düşük seviyede devlet düzenlemesi ve güvenlik unsurlarına odaklanmıştır. Kuzey Amerika ile AB'nin bir ticaret bloğu oluşturacağı ve kendi tarımını yüksek gümrük vergileri ile koruyacağı öngörülmektedir. Bu yüzden reel tarım gelirlerinin bu senaryoda en yüksek seviyede olacağı ve kendine yeterliliğin esas alınacağı belirtilmektedir. Bu senaryonun olumsuz tarafının ise tarımsal üretimin çevre faktörüne bakılmaksızın daha fazla alanda yapılacak olması nedeniyle karbon tutulumunun ve biyo çeşitliliğin düşük seviyelerde olacağı ve bu senaryo dahilinde çevrenin korunmasının bir öneme sahip olmayacağı öngörülmektedir.

Küresel İşbirliği Senaryosu, küresel dayanışmaya odaklanmıştır. Bu yüzden Küresel İşbirliği Senaryosu'nun sonuçlarının tamamı AB için en iyi sonuçları vermemektedir. GSYİH artışı ve istihdam oranlarındaki artış orta derecede olacaktır. Bunun yanında iklim değişikliğinin olumsuz yanlarını azaltmak adına başarılı politikalar uygulanacak ve uzun dönemde bitkisel ürünlerde verim artışları yaşanacaktır. Biyo yakıt amaçlı ürünlerin üretim miktarlarında artış olacaktır.

Bölgesel Toplumlar Senaryosu, tüm senaryolar içerisinde tarımsal istihdamın en yüksek seviyede olduğu, doğanın korunmasına, kırsal kalkınmaya ve gıda üretimine önem veren bir senaryodur. Çevresel politikaların sadece AB'de uygulanacağını ve ürün verimlerinde olumlu sonuçların alınacağı varsayımında bulunmaktadır.

Şekil 6.2 AB-27'ler İçin Senaryolara Göre 2000 Yılına Kıyasla 2030 Yılındaki Durum

Kaynak: Eururalis 2.0

- 2000 Yılı
- Küresel Ekonomi Senaryosu
- Kıtasal Piyasalar Senaryosu
- Küresel İşbirliği Senaryosu
- Bölgesel Toplumlar Senaryosu

4 senaryo da AB seviyesindeki Ortak Tarım Politikası dahilinde varsayımları içermektedir. Bu yüzden sınır desteği Küresel Ekonomi ve Küresel İşbirliği Senaryoları'ndan aşamalı olarak çıkarılmış ancak diğer iki senaryoda yer verilmiştir. Gelir desteği Küresel Ekonomi Senaryosu'nda aşamalı olarak kaldırılmış, Küresel İşbirliği Senaryosu'nda ise % 33 oranında azaltılmıştır. Kıtasal Piyasalar Senaryosu'nda gelir desteklerine yer verilmiş, Bölgesel Toplumlar Senaryosu'nda ise çevrenin korunmasına yönelik olarak verilen tarımsal çevre ödemeleri %10 oranında artırılmıştır. Küresel Ekonomi Senaryosu'nda daha az tercih edilen alanlarda arazi koşullarından ötürü çiftçi gelirlerini dengelemek için verilen destekler kaldırılmıştır.

Küresel İşbirliği Senaryosu'nda ise yüksek erozyon riski olan bölgelerde hariç olmak üzere daha az tercih edilen alanlara yönelik desteklere devam edilmiştir. Kıtasal Piyasalar ve Bölgesel Toplumlar Senaryoları'nda erozyon riski altında olan bölgeler de dahil olmak üzere, daha az tercih edilen alanlara yönelik desteklere devam edilmiş olup, AB politikalarının uygulanma şekilleri aşağıda yer alan Tablo 6.3'de gösterilmektedir.

Tablo 6.3 Senaryolara göre AB Politikalarının Uygulanma Şekilleri

	Tüm Senaryolar	Küresel Ekonomi Senaryosu	Küresel İşbirliği Senaryosu	Kıtasal Piyasalar Senaryosu	Bölgesel Toplumlar Senaryosu
Sınır Desteği					
İhracat Desteği	2003 OTP Reformu	Kaldırıldı	Kaldırıldı	Değişiklik yok	Kaldırıldı
İthalat Tarifeleri	2003 OTP Reformu	Kaldırıldı	Kaldırıldı	Değişiklik yok	Değişiklik yok
Ticaret Blokları	Genişleme	Romanya, Bulgaristan ve Eski Sovyet Ülkeleri AB üyesi	Romanya, Bulgaristan ve Eski Sovyet Ülkeleri AB üyesi	AB-ABD	İmalat: Amerika Serbest Ticaret Bölgesi (Kuzey+Güney Amerika), Orta Doğu ve Kuzey Afrika
İç Destekler					
İç destekler	2003 OTP Reformu	Kaldırıldı	-% 67, Geri kalan destekler sosyal ve çevresel hedeflerle ilişkili	Değişiklik yok	+%10, sosyal ve çevresel hedeflerle ilişkili
Süt ve Şeker Kotaları	2003 OTP Reformu	Kaldırıldı	Kaldırıldı	Kendine yeterlilik	Kendine yeterlilik

Senaryolara göre politika değişkenleri incelendiğinde, Küresel Ekonomi Senaryosu'nda OTP piyasa desteğinin 2010 yılında AB'de halen uygulanacağı, 2020 yılından sonra tamamen kalkacağı ve dünya piyasa fiyatları ile AB piyasa fiyatlarının eşitleneceği anlaşılmaktadır. AB'de gelir destekleri ise 2010 yılında tamamen kalkacaktır. Biyo yakıt amaçlı ürünlerin üretimi çok düşük bir seviyede kalacak ya da üretimi yapılmayacak ve bu ürünlere yönelik olarak herhangi bir destek verilmeyecektir. Ayrıca bu senaryoda daha az tercih edilen alanlar için herhangi bir politika uygulanmayacaktır.

Küresel İşbirliği Senaryosu'nda, AB'de OTP piyasa desteğinin 2010 yılında halen uygulanıyor olacağı, 2020 yılından sonra tamamen kalkacağı ve dünya piyasa fiyatları ile AB piyasa fiyatlarının eşitleneceği belirtilmektedir. 2030 yılında gelir desteği için AB bütçesinde ayrılan pay % 50 oranında azaltılacak ve bunun sonucu olarak çiftçiler daha az gelir desteği alacaklardır. Biyo yakıt amaçlı ürünlerin üretimi ortalama seviyelerde olacak, 2010 yılında taşımacılık sektörünün enerji ihtiyacının % 5,75'lik hedef dahilinde, biyo yakıtların zorunlu olarak fosil yakıtlarla harmanlanması ile hedefe ulaşılacak ve 2010 yılından sonraki dönemlerde biyo yakıtlara verilecek destekler sabitlenecektir. Daha az tercih edilen alanlarda ise mevcut politika uygulanmaya devam edecektir.

Kıtasal Piyasalar Senaryosu'nda, AB'de OTP piyasa desteği 2020 yılına kadar, gelir desteği ise 2030 yılına kadar sabitlenerek değişmeyen fiyat ve gelir desteği uygulanacaktır. Biyo yakıt amaçlı ürünlerin üretimi çok düşük bir seviyede kalacak ya da üretimi yapılmayacak ve bu ürünlere yönelik olarak herhangi bir destek verilmeyecektir. Daha az tercih edilen alanlarda ise mevcut politika uygulanmaya devam edecektir.

Bölgesel Toplumlar Senaryosu'nda OTP piyasa desteği 2020 yılına kadar, gelir desteği ise 2030 yılına kadar sabitlenerek değişmeyen fiyat ve gelir desteği uygulanacaktır. Biyo yakıt amaçlı ürünlerin üretimi ortalama seviyelerde olacak, 2010 yılında taşımacılık sektörünün enerji ihtiyacının %5,75'lik hedef dahilinde biyo yakıtların fosil yakıtlarla zorunlu olarak harmanlanması ile hedefe ulaşılacak ve 2010 yılından sonraki dönemlerde biyo yakıtlara verilecek destekler sabitlenecektir. Daha az tercih edilen

alanlarda ise mevcut politika uygulanmaya devam edecek olup, senaryolara göre politika değişkenleri Tablo 6.4’de gösterilmektedir.

Tablo 6.4 Senaryolara Göre Politika Değişkenleri

	OTP Piyasa Desteği	OTP Gelir Desteği	Biyo yakıtlar	LFA'lar
Küresel Ekonomi Senaryosu	1	1	1	1
			2	1
			3	1
		2	1	1
2	1			
Küresel İşbirliği Senaryosu	1	2	1	1
			2	2
			3	3
		2	1	1
			2	2
			3	3
	2	2	1	2
			2	2
		3	1	2
			2	2
Kıtasal Piyasalar Senaryosu	2	3	2	2
			1	1
		4	1	2
			2	2
	3	1	2	
		2	1	
		3	2	
		2	2	
Bölgesel Toplumlar Senaryosu	2	3	1	2
			2	2
		4	1	2
			2	2
	3	2	1	2
			2	2
		3	1	2
			2	3
4	4	1	2	
		2	2	

Kaynak: Eururalis 2.0

OTP Piyasa Desteği

1 = Tam liberalleşme: 2010 yılında piyasa desteği halen olacak, 2020 yılından sonra kalkacak ve dünya piyasa fiyatları ile AB piyasa fiyatları arasındaki fark sıfır olacak.

2 = 2010 yılında piyasa desteği halen olacak, 2020 yılından sonra tüm fiyat desteklemeleri %50 oranında azaltılacak

3 = Sabit fiyat desteği; 2020 yılına kadar değişmeyen fiyat desteği

OTP Gelir Desteği

1 = 2010 yılından sonra tüm gelir destekleri kalkacak.

2 = Gelir desteklerinde azalma; 2030 yılında gelir destekleri için ayrılan bütçe %50 oranında azaltılacak.

3 = Sabit gelir desteği; 2030 yılına kadar gelir destekleri sabit olacak

4 = Gelir desteklerinde artış; 2030 yılında gelir destekleri %50 artacak.

Biyoyakıtlar

1 = Biyoyakıt üretimi az veya yok, vergi ve destek yok.

2 = Orta derecede üretim; 2010 yılında taşımacılık sektörünün enerji ihtiyacının %5,75'lik hedef dahilinde biyoyakıtların zorunlu olarak harmanlanması ve 2010 yılından sonraki dönemlerde sabitlenmesi.

3 = Yüksek derecede üretim; 2010 yılında taşımacılık sektörünün enerji ihtiyacının %11,5'lik hedef dahilinde biyoyakıtların zorunlu olarak harmanlanması ve 2010 yılından sonraki dönemlerde sabitlenmesi.

LFA'lar (Daha Az tercih Edilen Alanlar)

1 = Daha Az tercih Edilen Alanlar için politika yok

2 = Mevcut durum

3 = Daha Az tercih Edilen Alanlar için yeni politika; 2010 yılından sonra yeni LFA politikasına geçiş, fiziksel şartların daha az olduğu bölgelerin belirlenmesi. (600 metre yüksekliğin üzerinde ve/veya %15'lik eğimin üzerinde olan yerler)

7. 2007-2016 DÖNEMİ TARIMSAL BAKIŞ

Tarımsal bakış, 2007 ile 2016 yılları arasındaki dönemi kapsayan, FAO ve OECD tarafından ortaklaşa hazırlanan, gelecekte dünya tarım ürünleri piyasaları hakkında orta vadeli değerlendirmelerde bulunan bir çalışmadır. Bu çalışma, hububatlar, yağlı tohumlar, şeker, et, süt ve süt ürünleri sektörleri hakkında öngörülerde ve biyo yakıt ürünleri hakkında varsayımlarda bulunmaktadır. Piyasa değerlendirmeleri; makro ekonomik koşullar, tarım ve ticaret politikaları, üretim teknolojileri için spesifik koşullar varsayılmış ve iklim için ise , ortalama iklim koşullarının hüküm süreceği farz edilmiştir. Bu çalışmaya göre bazı tarım ürünlerinin 2001-2005 yılları arasındaki ortalama fiyatları ile 2016 yılındaki fiyatları ve değişimleri aşağıda yer alan Tablo 7.1’de gösterilmektedir.

Tablo 7.1 Dünya Tarım Ürünleri Fiyatları

Dünya Fiyatları				
Ürünler	01/02-05/06 Ortalama	2010/2011	2016/2017	Değişim (%) (01/02-05/06 Ort. 16/17)
Buğday (\$/t)	152	186,1	183,2	21
Hububat (İri Taneli)(\$/t)	103,6	143,3	138,2	33
Pirinç(\$/t)	238,4	331,9	326	37
Yağlı Tohumlar(\$/t)	266	300,8	299,6	13
Bitkisel Sıvı Yağlar(\$/t)	520,6	611,9	613,9	18
Şeker (Ham)(\$/t)	217,6	235,9	242,5	11
Şeker (Rafine)(\$/t)	269,7	319,7	308,6	14
Sığır Eti (AB) (€/100 kg)	244,1	257	260,9	7
Domuz Eti (AB)(€/100 kg)	134,9	139,2	142,3	5
Kanath Eti(AB)(€/100 kg)	102,8	108,8	111,3	8
Peynir(\$/100 kg)	231,3	300	307,3	33

Kaynak: OECD & FAO

Belirli ürünler için tablo 7.1 ve tablo 7.2’de fiyat, üretim ve tüketim projeksiyonlarına bakıldığında; 2016 yılında, 2001-2005 yılları arasındaki ortalamalara göre, buğdayda dünya fiyatları % 21 artarken, üretim %13, tüketim % 11 oranında artacaktır. Pirinçte dünya fiyatları % 37 artarken, üretim % 16,

tüketim ise %12 oranında artacaktır. Yağlı tohumlarda dünya fiyatları %13 artarken, üretim % 40, tüketim ise % 41 oranında artacaktır. Bitkisel sıvı yağların dünya fiyatları % 18 artarken, üretimi % 58, tüketimi ise % 60 oranında artacaktır. Tablo 7.3'de yer alan dünya ticaret projeksiyonlarına bakıldığında ise, ithalat ve ihracatta en fazla artış bitkisel sıvı yağlarda (% 69) yaşanacak, sırasıyla bunu sığır eti (% 57) ve domuz eti (% 48) takip edecektir.

Tablo 7.2 Bazı Tarım Ürünlerinde Üretim ve Tüketim Projeksiyonları

Ürünler	01/02-05/06 Ortalama	2010/2011	2016/2017	Değişim (%) (01/02-05/06 Ort.-16/17)
Buğday (mt)				
Üretim	594,5	646,1	672,6	13
Tüketim	608,8	647,1	674	11
Kapanış Stokları	195,1	178,3	179,9	-8
Hububat (İri Taneli)(mt)				
Üretim	950,2	1112,2	1184,3	25
Tüketim	948,7	1104,7	1174,9	24
Kapanış Stokları	241,5	209,2	225,8	-7
Pirinç (mt)				
Üretim	403,6	445,4	469	16
Tüketim	418,2	444,1	468,6	12
Kapanış Stokları	105,2	88,8	86,9	-17
Yağlı Tohumlar (mt)				
Üretim	263,5	330,5	367,6	40
Tüketim	263	333,2	369,8	41
Kapanış Stokları	28	25,3	25,6	-9
Bitkisel Sıvı Yağlar(\$/t)				
Üretim	85,3	116,6	134,6	58
Tüketim	82,6	114,3	132,3	60
Kapanış Stokları	7,9	9	9,3	18

Kaynak: OECD & FAO

Tablo 7.3 Dünya Ticaret Projeksiyonları

Ürünler (İthalat & İhracat)	2001-2005 Ortalama	2010	2016	Değişim (%) (01/05 Ort -2016)
Buğday (bin ton)	109.435	116.054	127.971	17
Hububat (İri Taneli) (bin ton)	104.995	108.723	118.227	13
Pirinç (bin ton)	29.810	33.512	37.954	27
Yağlı Tohumlar (bin ton)	68.035	85.183	93.597	38
Bitkisel Sıvı Yağlar (bin ton)	34.584	48.971	58.450	69
Sığır Eti (bin ton)	5.963	7.851	9.337	57
Domuz Eti (bin ton)	3.999	5.130	5.901	48
Kanath Eti (bin ton)	7.563	8.783	10.588	40
Peynir (bin ton)	1.401	1.624	1.876	34

Kaynak: OECD & FAO

7.1. 2007-2016 Dönemi Tarımsal Bakış'ın Sonuçları

Bu çalışma sonucu ortaya çıkan sonuçlar şunlardır;

- Düşük gıda stokları, kuraklıkla ilgili arz sorunları gibi faktörlerle ilgili nedenlerden dolayı, büyük çaplı olarak çoğu tarım ürününün uluslar arası ticaretinde güçlü piyasa fiyatları mevcuttur. Ancak biyo yakıt üretimi için artan hammadde ihtiyacı, geçmişte yapılan politika değişimleri nedeniyle üretim fazlalarının azaltılması gibi yapısal değişimler, gelecek 10 yıllık süreçte fiyatların daha yüksek seviyede seyretmesine neden olacaktır.
- Gelecekte gıdaya karşılık petrol konusunun öne çıkacağı, fakir nüfusa sahip şehirler ile birlikte net ithalatçı konumdaki gelişme yolundaki ülkeler için yüksek tarımsal ürün fiyatları nedeniyle endişeler söz konusudur. Ayrıca yüksek biyo yakıt hammadde fiyatları, bu ürünleri üreten üreticilerin gelirlerini destekleyecek, aynı hammaddeyi hayvan yemi olarak kullanan üreticiler için daha düşük gelir ve daha yüksek maliyetler oluşacaktır.
- Dünya piyasa fiyatlarının, fiyat desteğinden farkı olarak gelecekteki politika değişikliklerini kolaylaştıracağı beklentisi vardır. Bu durum sınır korumalarını azaltacak ve tarife indirimleri için esneklik sağlayacaktır.

- Hububat, şeker, yağlı tohumlar ve bitkisel sıvı yağ kullanımının artması, hızla gelişen biyo yakıt endüstrisinin ihtiyaçlarını karşılayacaktır. 2007-2016 döneminde önemli miktarlardaki üretim artışı ile ABD’de mısır, AB’de buğday ve kolza, Brezilya’da şeker, etanol ve biyo-dizel üretimi için kullanılacaktır. Bu durum ürün fiyatlarını arttıracak, dolaylı olarak yem maliyetlerinin artmasına neden olacak ve bunun neticesinde hayvansal ürünlerin fiyatlarında artışlar görülecektir.
- Ilıman bölge ülkelerinin çoğunda, etanol ve biyo dizel üretiminin desteklemeler olmadan ekonomik olmayacağı, bu bölgelerde farklı üretim teknolojilerinin kombinasyonlarının kullanılması ile üretimin yapılabileceği düşünülmektedir.
- Bazı gelişmekte olan ülkelerde ve yükselen ekonomilere sahip ülkelerde talebin ciddi bir şekilde artacağı varsayımıyla, ithalatın artması ile birlikte ulusal üretim artışının hızlı olacağı düşünülmektedir. Sonuç olarak bir gurup OECD ülkesinin bir çok ürün kaleminde üretim ve ihracat oranlarında azalma olacağı düşünülmektedir.
- Küresel ithalat boyutuyla her ürün için dünya ticaretinin büyüyeceği öngörülmektedir. 2016 yılı, 2001-2005 dönemi ortalaması ile kıyaslandığında ticaretin genişlemesi mütevazı olacak, yağsız süt tozu için %7, iri taneli hububat için %13, buğday için %17 artacaktır. Bunun yanında sığır etinde, domuz etinde, yağlı süt tozunda %50, bitkisel sıvı yağlarda ise %70’e yakın ticaret artışı beklenmektedir. İthalat ve ihracata ilişkin veriler Tablo 4.11’de gösterilmektedir.
- Sıvı bitkisel yağlar hariç diğer tüm ürünlerde, gelişmekte olan ülkelerdeki ithalat artışı, OECD ülkelerine göre daha güçlü olacaktır. Buğday ve iri taneli hububat haricindeki diğer tüm ürünlerde, diğer gelişmekte olan ülkeler yoluyla yapılan ihracatlarla bu büyüyen piyasalar tatmin olacaktır. Dünya tarım piyasaları bu yüzden büyüyen güney-güney ticareti ve OECD içinde ihracat yapan ülkelerde artan rekabetten ötürü bu şekilde nitelendirilmiştir.
- Arjantin ve Brezilya’nın ihracatta ağırlığının giderek artması şaşırtıcı boyutlarda olacaktır. Brezilya, şeker, yağlı tohumlar ve et sektörü ağırlıklı

ihracat yapacak olup, Arjantin ise hububat, süt ve süt ürünleri ağırlıklı ihracat yapacaktır. Diğer dikkati çeken ülkeler ise, gelişmekte olan ülkelerden Ukrayna ve Rusya iri taneli hububatlarda, Vietnam ve Tayland pirinçte, Endonezya ve Tayland sıvı bitkisel yağlarda, Malezya, Tayland, Hindistan ve Çin kanatlı sektörü ihracatında nde gelecektir.

- İthalattaki büyüme, ülkeler arasında daha da genişleyecektir. Ancak Çin'in yağlı tohum ve yağlı tohum ürünleri ticaretindeki üstünlüğü dikkate değer olacaktır. 2016 yılı itibariyle Çin yağlı tohumları içeren hayvan yeminde en büyük ithalatçı ülke konumuna gelecektir. Ayrıca Çin gelecekte yağlı tohum ve yağ ithalatları ile bu yerini sağlamlaştıracaktır. (OECD-FAO 2007-2016 Agricultural Outlook, 2007)

8. AB'YE ÜYELİĞİN ve TARIM ÜRÜNLERİ TİCARETİNİN LİBERALLEŞMESİNİN TÜRK TARIMI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tarım politikalarının gelecekteki değişimlerine yönelik olarak 1980'li yıllardan günümüze Türkiye için çeşitli modellemeler kullanılmıştır. Bu modellemeler sonucunda senaryolar ortaya çıkmıştır. Ancak bu modeller genelde ülkemiz açısından ürün bazında olduğundan ve tüm ürünleri kapsamadığından dolayı yeterli düzeyde değildir. Bu modellemeler, ülkemizin hangi ürünlerde karşılaştırmalı üstünlüğünün bulunduğunu, ülkemizin AB'ye üye olduğunda tarıma etkilerinin neler olacağını, DTÖ ve AB politika değişimlerinden Türkiye'nin nasıl etkileneceğini ve Türkiye-AB arasında Gümrük Birliği uygulamasının tarım ürünlerine genişletilmesinin sonuçlarını içermektedir.

Türk tarımına ilişkin olarak yürütülmüş olan bazı model çalışmalarında tarımda AB ile Gümrük Birliği ve serbestleşme senaryolarında, Türkiye aleyhine sonuçlar alındığı ve koruma düzeyi yüksek ürünlerde genelde ithalatçı duruma geçildiği anlaşılmaktadır. (Kıymaz, 2008)

Avrupa Komisyonu tarafından 2007 yılında yayımlanan ve AB'de 2020 yılındaki tarım ve kırsal hayatı tanımlayan 2020 Senaryosu altında yer alan her üç senaryoda da Türkiye ve Batı Balkanlar'ın 2015 yılında AB'ye üye olacağı, Eururalis (2.0) senaryosunda ise 2030 yılına kadar eski Sovyet ülkelerinin üye olacağı öngörülmektedir. 2020 Senaryosu'na göre, üyelikle birlikte Referans ve Bölgeselleşme senaryolarına göre Türkiye, son üye ülkelerde olduğu gibi doğrudan ödemelere aşamalı geçiş yapacaktır. Direk ödemelerin aşamalandırılması ve kotalar getirilmesi gibi önlemler 2004 yılında üye olan 10 ülke, sonrasında üye olan Bulgaristan ve Romanya gibi Türkiye'ye de uygulanacaktır.

Türkiye'nin katılımı ile AB'de tarımsal alanlar 39 milyon ha, nüfus 76 milyon artacaktır. 2000 yılında Türk tarımında 12,5 milyon insan aktif olarak tarımla uğraşmakta ve ekonomik olarak aktif nüfusun % 48'i part-time ya da full-time olarak tarım sektöründe çalışmaktadır. Türkiye 2001 Tarım Sayımına göre, ülkede 3.07 milyon faal tarımsal işletme mevcuttur. Fakat 1.06 milyon tarım işletmesi 2 hektardan az

ortalama çiftlik büyüklüğüne sahiptir. Bu rakamlar, Türk tarımının toplam istihdama katkısını ve Türk tarımının performansına geçimlik üretim yapan küçük işletmelerin hükmettiğini göstermektedir. Mevcut tarımsal büyüklüğü ile Türkiye'nin birliğe dahil olmasının, on üyenin AB'ye katılımına benzer genişleme yaratabileceği belirtilmektedir. Geleneksel güney tarımsal ürünleri için Türkiye üretici fiyatları, tahıl ve et gibi ürünlerde katılımdan sonra azalacaktır. Bu azalış daha düşük tarımsal üretime ve iç tüketimin artmasına neden olacak, ithalatı artacak, ihracatı azalacaktır. Üyelikle birlikte Türkiye'nin geleneksel ürün (hububat, et vb.) üretiminde düşüşler yaşanacağı, fiyatların düşmesi ile birlikte talebin artacağı ve bazı Avrupa ülkeleri (Bulgaristan, Romanya ve Macaristan) için Türkiye'ye ihracat bağlamında yeni fırsatların oluşacağı belirtilmektedir. Bununla birlikte Türkiye'nin AB'ye bazı sektörlerde karşılaştırmalı üstünlü bulunduğu ve özellikle de meyve sebze sektöründe Kuzey Avrupa ülkelerine yapacağı ihracat ile önemli fırsatlar elde edeceği ifade edilmektedir.(BURREL ve OSKAM, 2005) Tarımsal sübvansiyonlarda ürünlere göre belirlenecek ekimi yapılan araziler için referans dönem 2010–2012 yılları olarak baz alınacaktır. Üyelikten sonra Türkiye'nin tarım yapısındaki değişim sürecinin ivme kazanacağı ve kırsal kalkınma alanında “kırsal alanda ekonomik aktivitelerin çeşitlendirilmesi ve hayat kalitesinin iyileştirilmesi” kapsamında ilgili kırsal kalkınma fonlarından yararlanabileceği belirtilmektedir. Türkiye kırsal alanlarında önemli rol oynayan geçimlik tarım, sosyal tampon olarak kilit rol oynayacaktır. Liberalleşme Senaryosu'na göre üyelikten sonra Türkiye ya da Batı Balkanlar'a ve mevcut AB üyesi ülkelere herhangi bir tarımsal destek verilmeyecektir (Anonymous, 2007). Liberalleşme ile birlikte tarım ürünleri üretim miktarları, 2005 yılı üretim miktarlarına göre biraz daha yüksek, fakat diğer senaryolara kıyasla daha düşük kalacaktır. Liberalleşme ile üretim miktarı, 2005 yılı ve diğer senaryolara göre artacak ürünler ise peynir gibi katma değeri yüksek olan ürünler olacaktır.

Dünya tarım ürünleri ticaretinin liberalleşmesinin etkilerini incelemek amacıyla, içinde ülkemizin de bulunduğu toplam 153 ülkenin yer aldığı ve 36 ürünün ele alındığı Tarımsal Ticaret Politikası Simulasyon Modeli (ATPSM) sonuçlarına göre ;

Serbestleşmenin dünya ürün fiyatlarında yükselişe neden olduğu, buna karşılık genelde Türkiye’de ürün fiyatlarında düşüş meydana geldiği izlenmektedir. Uygulanan tarife oranı yüksek olan şeker, arpa ve süt tozunda fiyat değişiminin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu ürünlerde ithalat artışı yaşanması olasıdır. Buğdayda ise serbestleşme ihracatçı konum kazandırabilir. Serbestleşmenin refah etkisi genelde olumlu olmakla birlikte, üretici tüm ürünlerde refah kaybına uğramaktadır. Bu kayıp tam serbestleşme senaryosunda büyüyerek buğdayda 700 milyon ABD \$’nı ve şekerde 500 milyon ABD \$’nı bulmaktadır. Dünya fiyatlarında meydana gelecek artışların bu model sonuçlarından yüksek olması durumunda, söz konusu üretici kaybının daha düşük gerçekleşmesi Türkiye açısından üreticiye yönelik telafi maliyetlerinin azalmasına neden olacaktır. Şekerin yüksek tarife oranı ile hassas/özel ürün olarak belirlenmesi durumunda, serbestleşme sonrası fiyat ve üretici refahındaki değişim hızları şekerin dahil olduğu serbestleşme senaryosuna göre önemli oranda azalmakta, sektörde başlangıç dönemine göre önemli değişiklik yaşanmamaktadır. (Kıymaz, 2008)

9. SONUÇ

Gelecekte AB’de 2000–2020 döneminde ekilebilir araziler %5, meralar %1, sürekli ekimi yapılan ürünler %1 oranında azalacak, ormanlık alanlar %1, diğer doğal vejetasyonlar %2, terk edilen alanlar %3 ve şehir alanları %1 oranında artacaktır. Gelecekte tarımsal talebin belirleyicisi nüfus artışı olmayacaktır. Gelecekteki nüfus artışı daha düşük seviyede olacaktır. Nüfus artış oranı düşük ve orta gelirli ülkelerde daha yüksek olacaktır. Gelir artışı, şehirleşme ve diyet çeşitliliği ek talebi beraberinde getirerek, gıda tüketim kompozisyonlarının değişmesine, hayvansal ürünlerin paylarının hızlı büyümesine yol açacaktır. Gelişmiş ülkelerde gıda tüketim hızı sınırlı olacaktır. Üretim ve işlemede gıda güvenliği, kalite, çevre, hayvan refahı daha önemli hale gelecektir. Üretim ve ihracat özellikle düşük maliyetle üretim yapan ülkelerde artacaktır. Buna örnek olarak Brezilya gösterilmektedir. Gelişmiş ülkeler arasında gittikçe artan payı ile tarımsal ticaret Güney-Güney ticareti haline dönüşecektir. Diğer sektörlerle kıyaslandığında tarımsal ticaret yüksek ticaret engelleriyle sekteye uğrayacaktır. Gelecekte genişleme ve ticaretin liberalleşmesi ve taşıma maliyetlerinin artacak olmasından dolayı AB pazarı bölümlere ayrılacaktır.

Çiftlik hayvanı sektörü domuz eti, kanatlı eti ve süt ürünleri üretiminin yoğunlaşması ile önemli derecede yapılandırmaya maruz kalacaktır. Süt üretimindeki verim değişiklikleri süt ırkı inek sayısını azaltacak ve bu durum hayvan yemi üretimine azalma olarak yansıtacaktır. Peynir gibi yüksek katma değerli gıda ürünlerinin üretimi, özellikle Liberalleşme ile birlikte artış gösterecektir.

Dış pazarın bağımsızlığı ve politika olarak biyo yakıtların teşviki nedeniyle yağlı tohum üretiminde değişiklik olacaktır. Genel olarak, üretimdeki önemli artışı takiben yağlı tohumların ekimi için ayrılan alanlarda artış olacaktır. Tarım ve sanayinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içindeki payı azalacaktır. Tarım sektöründe çalışan kişi sayısı ve toplam işgücü içerisindeki payı azalacaktır. Ortalama çiftlik büyüklüklerinin artışı ile birlikte çiftlik sayıları azalacak, hektar başına verimlilik artacak ve her çiftlik için gelir etkisi pozitif olacaktır. Çiftliklerde yaşayan insan çeşitlemesinde artış yaşanacaktır. Tarım sektöründeki insanlar “part-time” çiftçilik adı altında, geçimini çiftçilikle birlikte başka mesleklerle sağlayacaklardır.

Tarımın Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içindeki oranının yüksek olması, tarımsal istihdam oranının fazla olması ve küçük çiftliklerin fazla sayıda olmasından dolayı özellikle AB-12'lerde yapısal değişim devam edecektir. AB'de biyo yakıt amaçlı tarımsal ürünlerin üretimi 2005 yılına kıyasla yüksek derecede artış gösterecektir. Ayrıca biyo yakıt üretimi için artan hammadde ihtiyacı, geçmişte yapılan politika değişimleri nedeniyle üretim fazlalarının azaltılması gibi yapısal değişimler, gelecek 10 yıllık süreçte fiyatların daha yüksek seviyede seyretmesine neden olacaktır. Hububat, şeker, yağlı tohumlar ve bitkisel sıvı yağ kullanımının artması, hızla gelişen biyo yakıt endüstrisinin ihtiyaçlarını karşılayacaktır. 2007-2016 döneminde önemli miktarlardaki üretim artışı ile ABD'de mısır, AB'de buğday ve kolza, Brezilya'da şeker, etanol ve biyo-dizel üretimi için kullanılacaktır. Bu durum ürün fiyatlarını arttıracak, dolaylı olarak yem maliyetlerinin artmasına neden olacak ve bunun neticesinde hayvansal ürünlerin fiyatlarında artışlar görülecektir.

İklim değişikliği ile ilgili çevresel kaygılar, Güney Avrupa'da su kıtlığı gibi durumlar, tarımda uzun vadeli problemlere yol açacak ve bitki desenlerinin değişmesine yol açabilecektir.

AB tarımsal üretimi büyük oranda AB nüfusunun taleplerini karşılayacaktır. Tarım arazilerinin terk edilmesi liberalleşmeye ve biyo enerjiye bağlı olacaktır. Gelecekte terk edilen alanların toplam alana oranının % 10-12 olması tahmin edilmektedir. Ayrıca AB-15'ler içerisinde yer alan verimli olmayan tarım arazileri önemli derecede etkilenecektir. AB-12'ler içerisinde yaşanacak tarımsal yapıdaki değişim, eski üyelere göre daha fazla olacaktır. Ancak AB-12'lerde tarım gelirleri ve kişi başına düşen gelir, AB-15'ler seviyesinin altında olacaktır.

OTP kapsamında politika değişiklikleri, daha yüksek gelirleri ve daha az üretimi beraberinde getirecektir. Piyasa fiyatı desteklemelerinden gelir desteğine geçiş, tarımsal üretimde çok küçük değişimlere neden olacak, tarım gelirlerinde, arazi fiyatlarında ve tarımsal yapıda büyük değişimler yaşanacaktır. Gelir desteği ve piyasa desteğinin azaltılması tarımsal gelirin azalmasına yol açacaktır. Gelir desteğinin çiftçi gelirlerine olan etkisi çok önemlidir. AB-15'lerin aksine AB-12'lerde 2010 yılına kadar üyeliğin

etkisi ve üretim artışı nedeniyle tarımsal gelirlerde artışlar yaşanacaktır. Ticaretin tamamen liberalleşmesi küresel anlamda tarım arazilerinin artmasına yol açacak, Latin Amerika gibi bölgelerde biyolojik çeşitliliğin kaybıyla sonuçlanacaktır. Ayrıca Biyo Yakıt Direktifi'nin uygulanmaya başlanmasının küresel sonuçları olacaktır.

Küresel ithalat boyutuyla her ürün için dünya ticaretinin büyüyeceği öngörülmektedir. Sıvı bitkisel yağlar hariç diğer tüm ürünlerde, gelişmekte olan ülkelerdeki ithalat artışı, OECD ülkelerine göre daha güçlü olacaktır. Buğday ve iri taneli hububat haricindeki diğer tüm ürünlerde, diğer gelişmekte olan ülkeler yoluyla yapılan ihracatlarla bu büyüyen piyasalar tatmin olacaktır. İthalattaki büyüme, ülkeler arasında daha da genişleyecektir. Ancak Çin'in yağlı tohum ve yağlı tohum ürünleri ticaretindeki üstünlüğü dikkate değer olacaktır. 2016 yılı itibariyle Çin yağlı tohumları içeren hayvan yeminde en büyük ithalatçı ülke konumuna gelecektir. Ayrıca Çin gelecekte yağlı tohum ve yağ ithalatları ile bu yerini sağlamlaştıracaktır.

AB-27'lerde gerçekleşecek olumlu gelişmelere rağmen, AB'deki çoğu bölge, gelecekte problemlerle karşılaşacaktır. Genel olarak AB-12'ler içerisindeki kırsal bölgeler sosyo ekonomik açıdan AB-15'lere göre daha geride olacaktır. Tarımsal üretimdeki yapısal değişim, tarımsal işgücü fazlalığına neden olacak ve muhtemelen bu bölgeler işgücü fazlalığını absorbe edemeyecektir. 2000 yılına kıyasla 2030 yılında, gıda amaçlı tarımsal üretimin ekonomi içerisindeki payı düşecektir. İnsanların refahı artacak, hizmet ve endüstri kolları daha önemli hale gelecektir. İnsanların gelirleri arttıkça gıda tüketim miktarlarında artış olmayacak, tarımda teknolojik ilerlemeler olacaktır. Tarımsal ürünlerin fiyatlarında ve tarımsal gelirlerde düşüşler yaşanacaktır. Tarım ürünleri fiyatları verimlilik artışı ile birlikte hemen hemen tüm AB bölgeleri içerisinde düşecektir.

Dünya tarım ürünleri ticaretinin liberalleşmesiyle, durum ülkemiz açısından değerlendirildiğinde, tarım ürünleri fiyatlarının düşüşü ile birlikte tüketiciler açısından sınırlı bir oranda refah artışı olsa da üreticiler açısından refah kaybı olacaktır. Tarım ürünlerine yönelik desteklemelerin tam liberalize olmuş piyasalarda uzun vadede tamamen kalkacağı düşünülürse üreticilerin refah kaybının kompanse edilip

edilemeyeceği veya gelir desteklerinin bunu karşılayıp karşılayamayacağı bir muammadır. Tam liberalleşme dđnemine kadar ¼lkemizin tarımdaki yapısal sorunlarını çđzmesi gerekmektedir. K¼çük ölçekli ve dağınık yapıdaki tarımsal işletmelerimizin rekabet g¼c¼n¼ arttırmak ve ¼retim maliyetlerini azaltmak için mevcut tarımsal yapı değiştirilmeli, tarım teknolojilerinde yeniliklerin ¼lkemizde uygulanması gerekmektedir. Liberalleşmeden en fazla etkilenecek olan kırsal alanlardaki ¼reticiler olacaktır. ¼nlemler alınmazsa artan gđ ile kırsal alandaki n¼fus şehirlere kayacaktır. Gelecekte beklenmesi muhtemel liberalleşmeye yđnelik olarak, tarım politikalarımız bu sorunlara çđz¼m bulan akılcı politikalarla değiştirmeli ve ¼r¼n ¼retiminde kaliteye ve hijyene ¼nem verilmelidir.

KAYNAKÇA

AB, 2008 <http://www.europa.eu.int>

Anonim. 2003 1782/2003 Sayılı Konsey Tüzüğü ,
http://eurlex.europa.eu/Result.do?T1=V1&T2=2003&T3=1782&RechType=RECH_consolidated&Submit=Search

Anonim. 2004 <http://www.eururalis.org>

Anonim. 2005. <http://www.dtm.gov.tr>

Anonim. 2005 <http://www.oecd.org>

Anonim. 2005 EEA, 2005e. Household consumption and the environment. Copenhagen, Denmark

Anonim. 2006 <http://www.oecd.org>

Anonim. 2006 Avrupa Konseyi, 2007–2013 Mali Perspektifler Belgesi

Anonim. 2007. Agrafacts, No. 94/07, Agrafacts, No:97/07

Anonim. 2007 İKV haftalık e-bülten, 9-25 Kasım 2007 <http://www.ikv.org.tr>

Anonim. 2007 <http://blogs.ec.europa.eu/fischer-boel/>

Anonim, 2007 2020 Yılı Senaryosu

Anonim, 2007 TKB İl Müdürlükleri Seminerler Dizisi, AB’de OPD’ler sunumu,Sly No:29

Anonim, 2007 DTÖ Gözden Geçirilmiş Taslak Tarım Modalite Belgesi, 07–3296

Anonim, 2007 EEA, 2005e. Household consumption and the environment. Copenhagen, Denmark.

Anonim, 2007 OECD, FAO 2007-2016 Tarımsal Bakış, 2007

Anonim. 2008. <http://www.dtm.gov.tr>

Anonim. 2008. http://ec.europa.eu/agriculture/healthcheck/index_en.htm

Anonim.2008.

2008.http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2008/07/080729_wto_new.shtml

ASOMEDYA Ekim 2005

<http://www.aso.org.tr/html/TUR/asomedyayekim2005/forumekim2005.html>

BOEL M. F, 2007.

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/07/791&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>

BURRELL A.M. and OSKAM A.J. 2005. Turkey in the European Union: Implications for Agriculture, Food and Structural Policy, Wageningen University

KIYMAZ T.,2008 Dünya Tarım Piyasalarında Serbestleşmenin Türk Tarımına Fiyat ve Gelir Yönünden Yansıması, DPT

KÖSE T, 2007 Meyve Sebze Ortak Piyasa Düzeni 2007 Reformu, Ankara, TKB Uzmanlık Tezi

MEESTER G, 2007. Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality, The Hague and University of Amsterdam

TANGERMANN, S., 2005. PowerPoint presentation LEI, The Hague.

VEERMAN 2005, 2006 Wageningen Background papers

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Adil Yüksel PERKİN

Doğum Yeri : Konya

Doğum Tarihi : 01.01.1979

Medeni Hali : Bekar

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu

Lise : Aydın Söke Ziraat Teknik Lisesi (1994–1998)

Lisans : Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü (1998–2004)

Yüksek Lisans : -

Çalıştığı Kurum : Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Afyon İl Kontrol
Laboratuvar Müdürlüğü (2000–2002), Konya Tarım İl
Müdürlüğü (2002-2005)

Görevi : Teknisyen, Mühendis

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı,
Dış İlişkiler ve AB Koordinasyon Dairesi Başkanlığı
(2005–...) AB Uzman Yardımcısı